

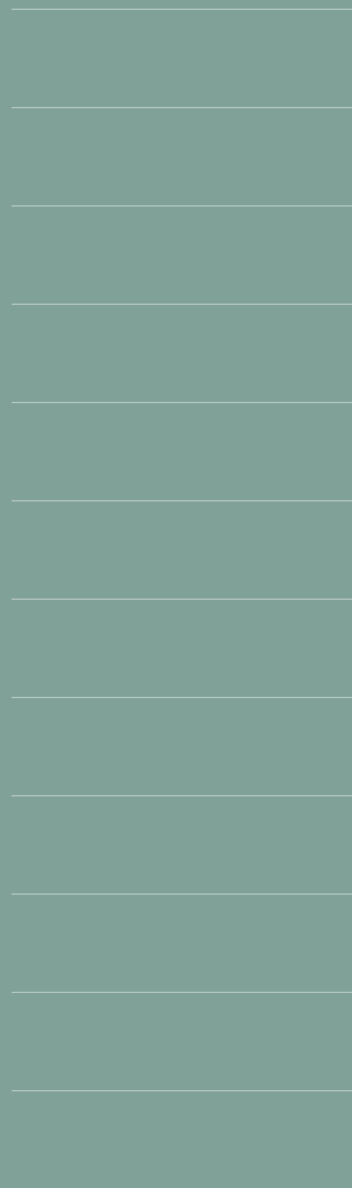

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

METŲ ATASKAITA

2016

2016

LIETUVOS BANKO METŲ ATASKAITA

2016

LIETUVOS BANKO METŲ ATASKAITA
2016 METAI

Lietuvos banko valdyba 2016 metų ataskaitą patvirtino 2017 m. balandžio 28 d. Ją rengiant panaudoti Lietuvos banko, Lietuvos statistikos departamento, Europos Centrinio Banko, Europos Sąjungos statistikos tarnybos, Tarptautinio valiutos fondo ir kiti duomenys, paskelbti iki 2017 m. balandžio 4 d.

Santrumpos

AB	akcinė bendrovė
BPM	Bendras priežiūros mechanizmas
BSPP	bendrovių sektoriaus pirkimo programa
BVP	bendrasis vidaus produktas
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
ECB	Europos Centrinis Bankas
ECBS	Europos centrinių bankų sistema
ES	Europos Sąjunga
ESRV	Europos sisteminės rizikos valdyba
Eurostatas	ES statistikos tarnyba
JAV	Jungtinės Amerikos Valstijos
JK	Jungtinė Karalystė
KIS	kolektyvinio investavimo subjektai
KRD IV	ketvirtoji Kapitalo reikalavimų direktyva (angl. <i>Capital Requirements Directive IV</i> , CRD IV)
KRR	Kapitalo reikalavimų reglamentas
LCKU	Lietuvos centrinė kredito unija
LCVPD	AB Lietuvos centrinis vertybinių popierių depozitoriumas
NCB	nacionaliniai centriniai bankai
NT	nekilnojamas turtas
PFĮ	pinigų finansų įstaiga
PRO	pagrindinės refinansavimo operacijos
SVKI	suderintas vartotojų kainų indeksas
SVP	skolos vertybiniai popieriai
TITRO	tikslinės ilgesnės trukmės refinansavimo operacijos
TPP	turto pirkimo programa
TUI	tiesioginės užsienio investicijos
TVF	Tarptautinis valiutos fondas
UAB	uždaroji akcinė bendrovė
VĮ	valstybės įmonė
VP	vertybiniai popieriai
VSPP	viešojo sektoriaus pirkimo programa
VVP	Vyriausybės vertybiniai popieriai

Kai kuriose lentelėse ir paveiksluose dėl apvalinimo eilučių suma ir procentai nesutampa su bendrais duomenimis („iš viso“ ir 100 %).

TURINYS

IŽANGOS ŽODIS	7
Santrauka.....	9
I. EKONOMIKOS IR FINANSŲ APŽVALGA	12
Pasaulio ekonomikos raida	12
Lietuvos ekonomikos raida	13
Realusis sektorius	13
Visuminė paklausa.....	13
Visuminė pasiūla.....	14
Išorės sektorius	14
Darbo rinka.....	16
Kainos ir sąnaudos.....	17
Valdžios sektoriaus finansai	17
Privačiojo sektoriaus finansinė būklė.....	19
Ne finansų įmonių veikla	19
Namų ūkių finansai.....	20
Privačiojo sektoriaus kreditavimo raida	21
II. PAGRINDINĖS LIETUVOS BANKO FUNKCIJOS	24
Dalyvavimas formuojant ir įgyvendinant Eurosistemos pinigų politiką.....	24
Eurosistemos pinigų politikos sprendimai	24
Eurosistemos pinigų politikos įgyvendinimas	26
Makroprudencinė politika	28
Sisteminių rizikų analizė	28
Makroprudencinės politikos priemonės	30
Statistikos tvarkymas	33
Finansinio turto valdymas	34
Investavimo politika	34
Investavimo rezultatai	34
Aukso investicijos	35
Investicijų struktūra	35
Valstybės išdo ir kitų institucijų sąskaitų tvarkymas.....	36
Mokėjimo ir vertybinių popierių atsiskaitymo sistemos	37
Mokėjimo sistemos.....	37
Mokėjimo ir vertybinių popierių atsiskaitymo sistemų priežiūra	37
Pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugos sudėties ir kainos nustatymas.....	38
Nacionalinės mokėjimų strategijos iniciatyva	38
Grynujų pinigų valdymas	39
Grynujų pinigų apyvartos pertvarkymas	39
Grynujų pinigų išleidimas į apyvartą ir išėmimas.....	39
Grynujų pinigų apyvartos pertvarkymas	41
Kolekcinės ir proginės monetos	41
Padirbti banknotai ir monetos.....	41
Finansų rinkos priežiūra.....	42
Priežiūros kryptys	42
Finansų rinkos dalyviai ir jų priežiūra	42
Bankai.....	42
Bankų priežiūra	43
Bankų sektoriaus veikla.....	43
Draudimo rinka	45
Kredito unijos.....	47
Kitos finansų įstaigos	48
Finansinės paslaugos ir rinkos, jų priežiūra	49
Pensijų fondai	49
Kolektyvinio investavimo subjektai	50
Pirminė ir antrinė rinkos	50
Vartojimo kredito rinka	50
Ginčų nagrinėjimas	51
Bendradarbiavimas Eurosistemoje ir tarptautinėje erdvėje.....	52
Dalyvavimas Eurosistemoje ir Europos centrinių bankų sistemoje	52

Dalyvavimas ES institucijų ir Europos finansų priežiūros institucijų sistemos veikloje	53
Tarptautinis bendradarbiavimas	53
III. LIETUVOS BANKO VEIKLOS ORGANIZAVIMAS.....	55
Tarnautojai.....	55
Darbo aplinka	55
Ekspertinė patirtis	56
Veiklos skaidrumas ir visuomenės informavimas	57
IV. LIETUVOS BANKO METINIŲ FINANSINIŲ ATASKAITŲ RINKINYS.....	59
PRIEDAI.....	89
2016 m. išleistos į apyvartą kolekcinės ir proginės monetos	89
Lietuvos banko valdybos priimti nutarimai, 2016 m. paskelbti Teisės aktų registre.....	90

LENTELIŲ IR PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

LENTELĖS

- 1 lentelė. Realiojo BVP pokytis pasaulyje
- 2 lentelė. TARGET2-LIETUVOS BANKAS dalyviai ir operacijos
- 3 lentelė. Grynas pinigų išleidimas

PAVEIKSLAI

- 1 pav. Realiojo BVP kaitos veiksniai (išlaidų metodu)
- 2 pav. Realiojo BVP kaitos veiksniai (gamybos metodu)
- 3 pav. Realusis prekių ir paslaugų eksportas
- 4 pav. Einamosios sąskaitos balansas
- 5 pav. Darbo vietos
- 6 pav. Metinės infliacijos pagal SVKI veiksniai
- 7 pav. Valdžios sektoriaus pajamos, išlaidos ir balansas
- 8 pav. Įmonių įsipareigojimų našta ir per 12 mėn. pradėtų bankroto procedūrų skaičius, palyginti su įmonių skaičiumi
- 9 pav. Namų ūkių paskolų grąžinimo PFĮ ir visų pajamų santykis per ketvirtį
- 10 pav. Gyventojų, teigiančių, kad namų ūkių finansinė padėtis gerės, dalis
- 11 pav. PFĮ privačiojo ne finansų sektoriaus paskolų portfelio kaita
- 12 pav. Paskolos ne finansų įmonėms pagal ekonominės veiklos rūšis
- 13 pav. Paskolų palūkanų normų kaita
- 14 pav. ECB oficialiosios palūkanų normos ir infliacija euro zonoje
- 15 pav. 10 m. trukmės nacionaline valiuta išleistų euro zonos vyriausybių SVP metinis pajamingumas
- 16 pav. Eurosistemos likvidumo didinimo ir mažinimo pinigų politikos operacijos
- 17 pav. Bankų atsargų eurai Lietuvos banke raida
- 18 pav. Kredito privačiajam ne finansų sektoriui ir BVP santykio ilgalaikė tendencija ir atotrūkis nuo jos
- 19 pav. Lietuvos bankų turto ir paskolų geografinis pasiskirstymas
- 20 pav. Testavimo nepalankiausiomis sąlygomis rezultatai ir bankų kapitalo atsarga
- 21 pav. Investicijų grąža
- 22 pav. Investicijų pasiskirstymas vidutiniškai 2016 m.
- 23 pav. Lietuvos banko išleisti į apyvartą eurų banknotai
- 24 pav. Lietuvos banko išleistos į apyvartą apyvartinės eurų monetos
- 25 pav. Lietuvos banko išleisti į apyvartą gryniesi pinigai
- 26 pav. Pagrindiniai bankų sistemos veiklos rodikliai
- 27 pav. Pasirašytų draudimo įmokų kaita
- 28 pav. Draudimo įmonių veiklos rezultatai 2016 m. gruodžio 31 d.
- 29 pav. Kredito unijų veiklos rodikliai
- 30 pav. Antrosios pakopos PF dalyvių skaičiaus ir turto kaita
- 31 pav. Suteiktų naujų vartojimo kreditų suma
- 32 pav. Lietuvos banko tarnautojai pagal amžių
- 33 pav. Organizacinė schema

IŽANGOS ŽODIS

Šiame leidinyje, pristatydami Lietuvos banko 2016 m. atliktą darbą įgyvendinant Lietuvos Respublikos centrinio banko tikslus, norime pasidalyti su Jumis ir tuo, ką mums pavyko padaryti įgyvendinant prieš trejus metus nusistatytus mūsų organizacijos strateginius siekius.

Tai buvo intensyvios veiklos metas, atnešęs daug reikšmingų pokyčių, kurie ne tik darė įtaką visai šalies finansų sistemai ir jos paslaugų vartotojams, bet ir kokybiškai pakeitė patį Lietuvos banką, praplėtė mūsų atsakomybės ribas ir funkcijas.

Vienas iš svarbiausių apžvelgiamo laikotarpio įvykių – 2015 m. sausio 1 d. ES bendrosios valiutos euro įvedimas mūsų šalyje ir Lietuvos banko prisijungimas prie Eurosistemos. Valiutos pakeitimui buvo kruopščiai pasirengta, todėl jis įvyko sklandžiai, sulaukė didelio visuomenės palaikymo. Dabar kartu su ECB bei kitų aštuoniolikos euro zonos šalių centriniams bankams rengiame ir priimame sprendimus dėl euro zonos pinigų politikos nustatymo ir įgyvendinimo, ECB užsienio atsargų valdymo ir kitais svarbiais finansiniais klausimais. Eurosistemos skatinamosios pinigų politikos priemonės darė teigiamą poveikį euro zonos ir Lietuvos ekonomikoms. Visų pirma, jos toliau gerino bankų finansavimosi ir esmingai palengvino realiosios ekonomikos kreditavimo sąlygas. Praėjus metams po ES bendrosios valiutos įvedimo, žengėme kitą svarbų žingsnį į bendrą mokėjimų rinką Europoje – Lietuva įsitraukė į elektroninių mokėjimų eurus erdvę, vadinamą SEPA. Šis trisdešimt keturias valstybes apimantis projektas skirtas elektroniniams mokėjimams Europoje standartizuoti, o tai atveria naujų galimybių ir gyventojams, ir verslui.

Dalyvaudamas Bankų sąjungoje ir Bendro priežiūros mechanizmo veikloje, Lietuvos bankas pradėjo vykdyti finansų įstaigų pertvarkymo funkciją. Tai naujos kokybės bankų krizių valdymo europinė sistema, užtikrinanti, kad, sistemiškai svarbiam komerciniam bankui susidūrus su sunkumais, nesutrikėtų svarbiausios jo funkcijos, pavyzdžiui, mokėjimai, o indėlininkų ir mokesčių mokėtojų lėšos būtų patikimai apsaugotos. Kartu su Bendra pertvarkymo valdyba – ES lygmens įstaiga – bei Lietuvoje veikiančių kitų šalių bankų nacionalinėmis pertvarkymo institucijomis esame atsakingi už bankų ir kitų svarbių finansų įstaigų pertvarkymo planavimą, o prireikus – ir įgyvendinimą.

ES finansų sektoriaus priežiūros institucinė ir reguliavimo sistema pastaraisiais metais pertvarkoma siekiant sumažinti finansų krizių tikimybę ir jų neigiamą poveikį šalių ūkio augimui ir užimtumui. Vienas iš svarbiausių šios reformos elementų yra makroprudencinės politikos vykdymo mandato suteikimas kiekvienos ES šalies atsakingoms institucijoms. Jį gavę, vykdome makroprudencinę politiką, kuria kryptingai prisidedame prie šalies finansų sistemos stabilumo įtvirtinimo. Šio tikslo siekiame ribodami perteklinį skolinimo augimą ir pernelyg dideles likvidumo ir kitas rizikas finansų sistemoje, stipriname finansų rinkos infrastruktūros atsparumą galimiems sukrėtimams, veikiamo kitais būdais.

Siekiame kurti naujovėms atvirą, patrauklią ir konkurencingą finansų sektoriaus reguliacinę aplinką palaikydami atvirą dialogą su priežiūriniais rinkos dalyviais. Pirmą kartą atlikę jų apklausą ir atsižvelgę į respondentų siūlymus, įgyvendiname visą paketą mūsų veiklos efektyvumą didinančių ir bendradarbiavimą su rinkos dalyviais skatinančių priemonių, tačiau ir toliau palaikysime aukštai pakeltą principingos priežiūros kartelę. Siekdami didinti vartotojų interesų apsaugą, ypač daug dėmesio skyrėme finansinių paslaugų reglamentavimo ir jų priežiūros srityje, dalyvavome šiame procese teikdami pasiūlymus ir rengdami įstatymų projektus. Juos priėmus buvo sugriežtintas visuomenės interesus atitinkantis vartojimo kreditų rinkos reguliavimas. Tai privertė vartojimo kredito davėjus gerokai atsakingiau skolinti, mažino skaudžių socialinių pasekmių turinčius pradelstus mokėjimus už kreditus.

Vienas iš itin svarbių darbų – inicijuota ir pradėta kredito unijų sektoriaus reforma. Nemažos dalies kredito unijų finansiniai rezultatai ilgą laiką buvo blogi, todėl, siekiant tvarios raidos, šį sektorių nutarta pertvarkyti. Dėl pertvarkos su šios rinkos dalyviais vyko diskusijos, kurios baigėsi pasiektu visų suinteresuotų šalių sutarimu dėl sektoriaus tolesnės raidos. Valdžios institucijų ir verslo bendradarbiavimo rezultatai dėl kredito unijų tolesnio kelio buvo patvirtinti įstatymuose. Šiuo metu

esame pereinamajame etape, kurį kredito unijos turi panaudoti pasirengimui naujos sistemos startui nuo 2018 m.

Ėmėmės veiksmų didinti mokėjimo paslaugų prieinamumą ir skatinti konkurenciją šioje rinkoje, nes jos spartesnei raidai dar yra kliūčių. Mūsų iniciatyvos mokėjimų rinkoje skatina į Lietuvą ateiti naujus rinkos dalyvius iš Kinijos, Didžiosios Britanijos ir kitų šalių nebankinio sektoriaus – tai el. pinigų ir mokėjimų įstaigos. Jaučiame tikrai stiprų potencialių rinkos dalyvių susidomėjimą Lietuva, todėl tikimės, kad jų ir kitų finansinių technologijų įmonių (*FinTech*) vaidmuo mūsų finansų sektoriuje rinkoje turėtų augti.

Per praėjusį trejų metų laikotarpį keičiantis kontekstui, tikslams ir užduotims, keitėsi ir pats Lietuvos bankas, siekiantis aktyviai veikti Eurosistemoje ir ES priežiūros institucijose, užtikrinti nacionalinės finansų sistemos stabilumą, finansų rinkos reguliavimą ir priežiūrą, skatinti tvaresnę finansinių paslaugų ir rinkų raidą ir jos naujoves. Mūsų organizacijos veiklai ir sprendimų priėmimui jau kelerius metus padeda Tyrimų centre dirbančių ekonomistų iš Lietuvos ir užsienio šalių atliekami ekonomikos ir finansų moksliniai tyrimai, pelnantys tarptautinį pripažinimą. Tokiais tyrimais ir ūkio raidos analize, prognozėmis, aukšto lygio konferencijomis, kuriose su patyrusiais šalies ir užsienio ekspertais analizuojame ekonomikos ir finansų klausimus, finansinio švietimo veikla mūsų organizacija įsitvirtina kaip kompetencijos centras, padedantis priimti tinkamus sprendimus, būtinus tvariai ūkio plėtrai.

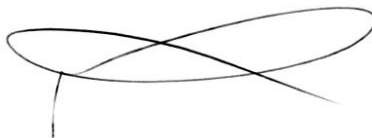
Sudėtingoje investicinėje itin mažų palūkanų aplinkoje pasiekėme gerų mūsų atsargų investavimo rezultatų. Pasiteisino sprendimas finansinį turtą valdyti lanksčiau siekiant uždirbti didesnę grąžą. Siekiame tapti vienu iš efektyviausiai veikiančių centrinių bankų Šiaurės ir Baltijos šalių regione – apžvelgiamo laikotarpio pabaigoje buvome pirmi pagal mažiausias operacines išlaidas.

Įvertinusi per trejus metus atliktus darbus ir atsižvelgdama į iškilusius naujus uždavinius, Lietuvos banko valdyba patvirtino strategines 2017–2020 m. veiklos kryptis. Jas sieja vienas bendras pagrindas, atspindintis mūsų organizacijos misiją – *kurti naudą visuomenei*. Pasirinktų kryptių esmę nusako šie raktiniai žodžiai: kompetencija, konkurencija, grąža, partnerystė ir efektyvumas. Per artimiausius ketverius metus:

- didinsime Lietuvos banko kaip kompetencijos centro ekonomikos ir finansų klausimais vaidmenį;
- dirbsime, kad būtų sukurta konkurencinga ir pažangi mokėjimų rinka Lietuvoje, sudaryta palanki aplinka inovatyviems finansinių paslaugų teikimo modeliams veikti;
- plėtosime investavimo strategijas, stiprinsime rizikų valdymą, siekdami įveikti žemų palūkanų normų ir kitus finansinio turto valdymo iššūkius;
- numatome tapti inovacijas ir tvarų finansų rinkos augimą skatinančiu finansų sektoriaus partneriu;
- toliau sieksime būti vieni iš trijų efektyviausių centrinių bankų Šiaurės ir Baltijos šalių regione.

Mūsų institucijos vizija – *pažangus, iniciatyvus ir atviras Eurosistemos centrinis bankas*.

Vitas Vasiliauskas

Lietuvos banko valdybos pirmininkas

SANTRAUKA

Šioje leidinio dalyje trumpai pateikiamos Lietuvos banko 2016 m. ekonomikos ir finansų apžvalgos svarbiausios tezės bei koncentruota informacija apie Lietuvos banko veiklą formuojant ir įgyvendinant Eurosistemos pinigų politiką mūsų šalyje, taip pat įgyvendinant makroprudencinę politiką, atliekant finansų rinkos priežiūrą, valdant Lietuvos banko finansinį turtą, tvarkant grynuosius pinigus ir atliekant kitas centrinio banko funkcijas. Išsamiau šie ir kiti klausimai pristatomi toliau atskiroms temoms skirtuose šio leidinio skyriuose.

Eurosistema 2016 m. dar labiau sustiprino pinigų politikos skatinamąjį pobūdį. Tų metų pradžioje buvo padidėjusi rizika, kad ECB kainų stabilumo tikslas nebus pasiektas, t. y. infliacija euro zonoje vidutiniu laikotarpiu gali nepadidėti iki vidutiniškai žemesnio, bet artimo 2 proc. lygio. ECB valdančioji taryba (toliau – Valdančioji taryba) nusprendė įgyvendinti platų papildomų pinigų politikos priemonių paketą, kurio tikslas – sudaryti dar palankesnes sąlygas tvariam euro zonos ekonomikos atsigavimui ir spartesniam infliacijos didėjimui. Tačiau baigiantis metams artėjo anksčiau numatytas išplėstinės TPP terminas, o kainos euro zonoje vis dar kilo nepakankamai tvariai. Dėl to 2016 m. gruodžio mėn. Valdančioji taryba nusprendė pratęsti išplėstinę TPP iki 2017 m. gruodžio mėn. arba ilgiau, jei to prireiks. Valdančioji taryba numatė, kad pagrindinės ECB palūkanų normos bus dabartinio ar žemesnio lygio gerokai ilgiau už išplėstinę TPP terminą.

Eurosistemos skatinamosios pinigų politikos priemonės darė teigiamą poveikį euro zonos ir Lietuvos ekonomikoms. Visų pirma, jos toliau gerino bankų finansavimo ir realiosios ekonomikos kreditavimo sąlygas. Skatinamoji pinigų politika Lietuvos ūkį daugiausia veikė padidindama mūsų šalies eksporto galimybes dėl didesnės paklausos euro zonoje ir sumažėjusio euro kurso. ECB vertinimu, skatinamosios pinigų politikos priemonės 2015–2017 m. euro zonos realiojo BVP augimą turėtų iš viso padidinti 1,6, o infliaciją – 1,4 proc. punkto. Lietuvos bankas įvertino, kad skatinamosios pinigų politikos priemonės Lietuvos realiojo BVP augimą per tą patį laikotarpį turėtų padidinti 1,0, o infliaciją – 1,3 proc. punkto.

2016 m. buvo visų privačiojo sektoriaus paskolų portfelių spartėjančio augimo metai. Šiuo laikotarpiu išaugo suteiktų paskolų suma tiek namų ūkiams, tiek ne finansų bendrovėms. Šalies gyventojai aktyviai skolinosi būsto įsigijimo ir vartojimo bei kitoms reikmėms. Ne finansų įmonių paskolų portfelį augino nekilnojamojo turto operacijų, prekybos, apdirbamosios gamybos ir transporto veiklos. Be to, aktyviau skolinta mažoms ir vidutinėms įmonėms. Privačiojo sektoriaus paskolų portfelio augimą skatino didėjusi kredito paklausa, gera besiskolinančiųjų finansinė padėtis ir palankios kreditavimo sąlygos.

Kai kuriose Šiaurės Europos šalyse sparčiai kylančios būsto kainos ir reikšmingai didėjantis namų ūkių įsiskolinimas tebėra viena iš svarbiausių sisteminių rizikų Lietuvos finansų sistemos stabilumui. Jeigu spartus kreditavimo ir NT rinkos augimas užsitęstų, vidutiniu laikotarpiu tai didintų sisteminę riziką. Dėl didėjančio kibernetinių nusikaltimų skaičiaus daugiau dėmesio reikia skirti elektroninės erdvės saugumui.

Siekdamas sumažinti sisteminių rizikų galimą poveikį Lietuvos finansų sistemai, Lietuvos bankas pagal jam suteiktą makroprudencinės politikos mandatą 2016 m. toliau įgyvendino Makroprudencinės politikos strategiją ir taikė makroprudencines priemones. 2016 m. taikomi makroprudencinės politikos priemonių lygiai nekito. Būsto ir kredito rinkose vis dar nesant disbalansų, taikoma anticiklinio kapitalo rezervo norma ir toliau buvo lygi 0 proc. Kadangi didžiausių kredito įstaigų rinkos dalys ir svarba praėjusiais metais kito nedaug, kitų sisteminės svarbos įstaigų kapitalo rezervo dydžiai, nustatyti 2015 m., nebuvo pakeisti. Be to, Lietuvos banko analizė parodė, kad poreikio taikyti papildomą sisteminės rizikos rezervą nebuvo.

Lietuvoje veikiančių ne finansų įmonių veiklos rezultatai 2016 m. buvo geri – pardavimai ir pelnas didėjo, o pelningumas, nepaisant žaliavų kainų ir darbo užmokesčio sąnaudų augimo, ir toliau buvo stabilus. Įmonės didino savo finansinius įsipareigojimus, bet galimybės juos vykdyti beveik nepablogėjo. Tą lėmė pelninga veikla ir sukauptas nemenkas likvidžiojo turto kiekis. Nors per metus

reikšmingai išaugo pradėtų įmonių bankroto procedūrų skaičius, tam didžiausią įtaką darė ne finansinės būklės pokyčiai, o pasikeitęs bankroto procedūrų teisinis reglamentavimas ir aktyvesnė valstybės institucijų veikla inicijuojant nemokių įmonių bankroto procedūras. Verslo ateities perspektyvas įmonės vertino palankiau nei prieš metus, dėl to vis didesnė dalis įmonių planuoja didinti verslo plėtrai skirtas investicijas.

Gerėjant namų ūkių finansinei padėčiai, didėjant pajamoms ir mažėjant nedarbiui, gyventojai skolinosi aktyviau, nuosaikiai didėjo ir jų bendras įsiskolinimas.

Lietuvos bankas, prižiūrėdamas finansų rinką, kurioje šiuo metu veikia daugiau nei 450 dalyvių, ir siekdamas tvarios finansų rinkos plėtros, tobulina reguliacinę ir priežiūrinę aplinką. Tęsiama kredito unijų reforma, jos tikslas – sustiprinti šį sektorių ir skatinti bendruomenių, smulkiojo ir vidutinio verslo finansavimą. Didinant konkurenciją bankų sektoriuje, sudarytos sąlygos steigti specializuotiems bankams, į kuriuos persitvarkyti galės kredito unijos, nenorinčios jungtis į centrinės kredito unijas, tokių bankų licencijomis domisi ir finansinių technologijų sektoriaus bendrovės. Aktyviai veikiama siekiant pritraukti naujų rinkos dalyvių ir taip sustiprinti konkurenciją finansinių paslaugų srityje. Ir toliau vykdoma aktyvi vartojimo kredito davėjų priežiūra siekiant padėti asmenims apsisaugoti nuo besaikio ir neatsakingo skolinimosi, pradėta teikti nauja paslauga „STOP vartojimo kreditams“.

Lietuvos bankų priežiūra nuo 2015 m. vykdoma kartu su ECB – už trijų didžiausių bankų priežiūrą tiesiogiai atsakingas ECB, tačiau Lietuvos banko specialistai dirba kaip jungtinės priežiūros grupių nariai. Atlikus kasmetinį priežiūrinį tikrinimą ir vertinimą bankams nustatyti kapitalo reikalavimai, kurie galios iki to laiko, kol 2017 m. bus atliktas naujas vertinimas. 2016 m. sektorius buvo pelningas, kapitalo būklė tvari, o likvidumo lygis – aukštas. Turto augimą daugiausia lėmė didėjusi klientų paskolų portfelio grynoji vertė, įsipareigojimų – indėliai. 2016 m. bankų sistemoje buvo stebima konsolidacija, tačiau, atsiradus specializuoto banko galimybei, kyla naujų finansų rinkos dalyvių susidomėjimas dalyvavimu bankų sistemoje.

2016 m. pirmus tris ketvirčius draudimo rinkos augimą palaikė ne gyvybės draudimo sektorius, o metų pabaigoje apimtis šoktelėjo ir gyvybės draudimo sektoriuje. Ketvirtąjį ketvirtį rekordiška didelė draudėjų įnešta draudimo įmokų suma lėmė metinį gyvybės draudimo rinkos augimą. Tiek ne gyvybės, tiek gyvybės draudimo sektoriaus apimtys buvo didžiausios per pastarąjį dešimtmetį. 2016 m. draudimo įmonės uždirbo 6,5 mln. Eur pelno, tačiau draudimo šakų rezultatai išsiskyrė – gyvybės draudimo įmonės veikė pelningai, o ne gyvybės – patyrė nuostolių. Visos draudimo įmonės vykdė mokumo atsargos reikalavimus.

2017 m. sausio 1 d. veikė 73 kredito unijos. Jų turtas, 2017 m. sausio 1 d. duomenimis, sudarė 663,9 mln. Eur, o tai yra 2,6 proc. bankų sistemos turto. Didžiausią kredito unijų turto dalį sudarė paskolos. 2016 m. reikšmingai, beveik dviem trečdaliais, sumažėjo kredito unijų investicijos į vertybinius popierius. Pagrindinis kredito unijų finansavimosi šaltinis yra fizinių asmenų indėliai. Neaudituotais duomenimis, 2016 m. kredito unijų sektorius patyrė beveik 39 tūkst. Eur nuostolių. Pelningai dirbo 48, nuostolingai – 25 kredito unijos.

Nuo euro įvedimo šalyje dienos iki 2016 m. gruodžio 31 d. Lietuvos bankas išleido į apyvartą 2 604,3 mln. grynųjų eurų. Apyvartoje populiariausi buvo 20 ir 50 eurų banknotai bei 1 ir 2 euro centų monetos. Po euro įvedimo apyvartoje likusių (nepakeistų į eurus) apyvartinių litų banknotų ir monetų vertė per 2016 m. sumažėjo 8,4 proc. – iki 473,4 mln. litų. 2016 m. mūsų šalyje iš apyvartos išimta 1 663 vnt. padirbtų eurų banknotų, 66 vnt. padirbtų eurų monetų ir 9 vnt. padirbtų litų banknotų.

2016 m., siekiant padidinti grynųjų pinigų pasiūlos sistemos efektyvumą ir sumažinti Lietuvos banko operacines grynųjų pinigų ciklo išlaidas, buvo toliau įgyvendinamas Grynųjų pinigų apyvartos pertvarkymo projektas.

Lietuvos banko finansinis turtas valdomas siekiant skaidyti investavimo riziką ir didinti tikėtiną investicijų pelningumą per trejų metų investavimo laikotarpį. Siekdamas šių tikslų, Lietuvos bankas investuoja į investicinio reitingo Europos, Šiaurės Amerikos šalių ir Kinijos centrinių vyriausybių, vyriausybinių agentūrų, ir tarptautinių organizacijų SVP bei išsivysčiusių šalių bendrovių skolos ir nuosavybės VP (akcijas). 2016 m. finansinio turto (neįskaitant su pinigų politika susijusio turto) investicijų dydis rinkos verte vidutiniškai buvo 2 081,6 mln. Eur, o investicijų grąža – 2,58 proc.

Lietuvos bankas, būdamas svarbiausia šalies finansų statistikos institucija, plėtoja, renka, sudaro ir skleidžia pinigų ir finansų, išorės sektoriaus ir finansinių sąskaitų statistiką vadovaudamasis aukštos

kokybės standartais, išdėstytais Viešajame ECBS įsipareigojime dėl Europos statistikos. Lietuvos banko rengiami statistiniai duomenys taip pat naudojami suvestinei euro zonos statistikai rengti. Atsižvelgiant į didėjančius statistikos vartotojų poreikius, buvo paskelbti išsamesni PFĮ palūkanų normų duomenys, pradėti rengti draudimo bendrovių balanso statistikos duomenys, patobulinta tiesioginių užsienio investicijų statistika, išplėstos mikroduomenų bazės, o plėtojant tarptautinį bendradarbiavimą, ir toliau buvo intensyviai dirbama su EBPO bei TVF atstovais.

Naujas Mokėjimų įstatymas įpareigoja kredito įstaigas nuo 2017 m. vasario 1 d. sudaryti galimybę gyventojams naudotis pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslauga, apimančia būtiniausias mokėjimo paslaugas, už ne didesnę negu Lietuvos banko nustatytą kainą – 1,5 Eur, o nepasiturintiems gyventojams – 0,75 Eur per mėnesį. Kartu su pagrindinės mokėjimo sąskaitos reguliavimu pasikeitė ir standartiškai bankų siūloma kainodara – vietoj iki šiol buvusios elektroninius mokėjimus atliekantiems gyventojams nepalankios kainodaros, kai apmokestinama kiekviena mokėjimo operacija, gyventojams buvo pasiūlyta daug skirtingų mokėjimo paslaugų krepšelių už fiksuotą komisinį atlyginimą.

Lietuvos bankas, būdamas Eurosistemos nariu ir kas dvi savaites dalyvaudamas ECB valdančiosios tarybos posėdžiuose, daugiausia bendradarbiavo su ECB ir kitais nacionaliniais centriniais bankais, kartu sprendamas ne tik euro zonos pinigų politikos, bet ir įvairius kitus su Eurosistema susijusius klausimus. Lietuvos bankas ir toliau aktyviai dalyvavo Bendro priežiūros mechanizmo ir bendro pertvarkymo mechanizmo, kitų ES institucijų veikloje, tęsė bendradarbiavimą su TVF ir kitomis tarptautinėmis organizacijomis, reitingų agentūromis ir priežiūros institucijomis. 2016 m. išskirtinas Lietuvos banko įsitraukimas į Lietuvos stojimo į EBPO procesą.

Užtikrindamas veiklos skaidrumą – vieną iš esminių institucinių vertybių, Lietuvos bankas įvairiais kanalais skelbia ir skleidžia informaciją apie savo veiklą. 2016 m. pradėti taikyti nauji informavimo būdai ir priemonės. Internetu sukurta ir pradėta aktyviai naudoti Lietuvos banko socialinio tinklo svetainė „Facebook“ su videonaujienomis. Internetu tiesiogiai pradėtos transliuoti svarbiausios Lietuvos banko spaudos konferencijos. Pradėti skelbti ekonomikos komentarai.

I. EKONOMIKOS IR FINANSŲ APŽVALGA

Pasaulio ekonomikos raida

2016 m. pasaulio ekonomikos augimas sulėtėjo. Tai lėmė mažėjęs augimas išsivysčiusiose valstybėse, ypač JAV bei euro zonoje, ir nuosaikiai mažėjanti Kinijos ekonomikos plėtra. JK sprendimas pasitraukti iš ES reikšmingiau 2016 m. regiono augimo nesulėtino. Lūkesčiai dėl pasaulio ekonomikos augimo perspektyvų pradėjo gerėti 2016 m. pabaigoje.

Sulėtėjus pasaulio prekybos ir investicijų augimui, 2016 m. pasaulio ekonomikos plėtra sumažėjo iki 3,1 proc., tačiau vertinimai dėl tolesnių augimo perspektyvų pradėjo gerėti 2016 m. pabaigoje ir 2017 m. tikimasi padidėjimo iki 3,4 proc. Nors besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių realiojo BVP plėtra buvo stabili, tačiau sulėtėjęs išsivysčiusių valstybių augimas lėmė mažesnę bendrą pasaulio ūkio plėtrą. JAV realusis BVP 2016 m. paaugo 1,6 proc. – 0,6 proc. punkto mažiau nei 2015 m. Sulėtėjęs investicijų augimas (ypač energetikos sektoriuje), nedaug augęs eksportas slopino šalies ekonomikos plėtrą. Kaip rodo metų pabaigoje didėję verslo ir vartotojų pasitikėjimo rodikliai, lūkesčiai dėl JAV ekonomikos augimo perspektyvų pradėjo gerėti 2016 m. paskutinį ketvirtį (po prezidento rinkimų). Tai daugiausia susiję su numatomais ekonominės politikos pokyčiais, tokiais kaip investicijų į infrastruktūrą programa, mokesčių mažinimas, mažesnis finansų sektoriaus reguliavimas. Pagerėję vertinimai lėmė JAV dolerio stiprėjimą ir akcijų kainų kilimą 2016 m. pabaigoje.

2016 m. euro zonos ekonomikos augimas taip pat sulėtėjo (iki 1,7 %), tačiau metų pabaigoje plėtra įvairiose šalyse pradėjo spartėti, apėmė vis daugiau sektorių. Augimą riboja sumažėjusi investicijų ir eksporto plėtra, o daugiausia skatino privatusis vartojimas, kurio augimą palaikė gerėjanti darbo rinkos padėtis, mažų palūkanų normų aplinka. 2016 m. infliacija euro zonoje tebebuvo itin maža – 0,2 proc., tačiau, atsigauant žaliavų kainoms, pradėjo labiau didėti metų pabaigoje. Vidutinio laikotarpio euro zonos augimo perspektyvas blogino būsimas JK pasitraukimas iš ES, nulemtas birželio mėn. vykusio referendumo. Nors 2016 m. realiosios ekonomikos duomenys nerodo reikšmingesnio ekonominės situacijos pablogėjimo, tačiau vidutiniu laikotarpiu spartesnio ekonomikos augimo nesitikima – tiek 2017 m., tiek 2018 m. euro zonai prognozuojamas 1,6 proc. augimas (pagal TVF).

1 lentelė. Realiojo BVP pokytis pasaulyje
(procentais)

	2015	2016*	2017*	2018*
Visas pasaulis	3,2	3,1	3,4	3,6
Išsivysčiusios valstybės	2,1	1,6	1,9	2,0
JAV	2,6	1,6	2,3	2,5
Euro zona	2,0	1,7	1,6	1,6
Lietuva	1,7	2,3	2,6**	2,8**
Besiformuojančios rinkos ekonomikos šalys	4,1	4,1	4,5	4,8
Kinija	6,9	6,7	6,5	6,0
Rusija	-3,7	-0,6	1,1	1,2

Šaltinis: TVF.

* Prognozės.

** LB prognozės.

Besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių realiojo BVP augimas 2016 m. buvo stabilus ir sudarė 4,1 proc., tačiau jų tolesnio augimo perspektyvos vertinamos geriau nei prieš metus. Kinijos ekonomikos augimas sulėtėjo palyginti nedaug – iki 6,7 proc. dėl vykdomos skatinamosios

ekonominės politikos, o susirūpinimas dėl staigaus sulėtėjimo rizikos šiek tiek sumažėjo. Kita vertus, Kinijos ekonomikos augimo perspektyvas temdo vis labiau didėjantis įsiskolinimas. Vidutiniu laikotarpiu prognozuojamas tolesnis plėtros mažėjimas dėl besikeičiančios ekonomikos struktūros – ne investicijomis, bet vartojimu grįstos plėtros. Rusijoje ir Brazilijoje recesija mažėjo. Vis dėlto, žaliavų kainoms esant mažoms, daugelyje į žaliavų eksportą orientuotų valstybių padėtis buvo prasta – augimas lėtėjo arba buvo neigiamas, blogėjo viešųjų finansų padėtis, griežtėjo finansavimo sąlygos. Žaliavų kainos pradėjo labiau atsigauti tik 2016 m. pabaigoje. Naftos kainų didėjimą lėmė OPEC šalių lapkričio mėn. susitarimas dėl gavybos sumažinimo 2017 m. pirmąjį pusmetį.

Lietuvos ekonomikos raida

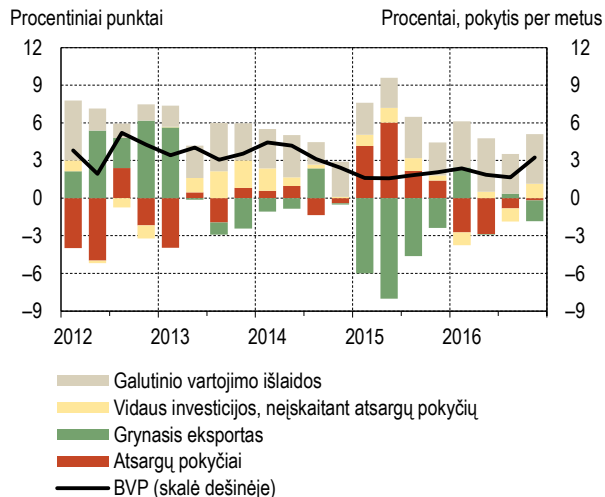
Realusis sektorius

Po reikšmingo sulėtėjimo 2015 m. Lietuvos ekonomikos plėtra 2016 m. sustiprėjo. Didžiausią įtaką tokiai ūkio raidai darė atsigauantis eksportuojantysis sektorius, ypač prekių transportavimu ir reeksportu užsiimančios veiklos. Pagrindinis ekonomikos augimo veiksnys tebebuvo namų ūkių vartojimas. Ūkiui augti sparčiau neleido dėl laikino ES paramos srautų sumažėjimo kritęs statybų sektoriaus aktyvumas ir nedidėjusios investicijos.

Visuminė paklausa

2016 m. Lietuvos ūkio plėtra paspartėjo. Pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką, ji ūgtelėjo 2,2 proc. Ūkio pagyvėjimui didžiausią įtaką darė vėl pradėjęs augti realusis prekių ir paslaugų eksportas ir sparčiausiai nuo ekonomikos atsigavimo pradžios padidėjęs namų ūkių vartojimas.

1 pav. Realiojo BVP kaitos veiksniai (išlaidų metodu)

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Namų ūkių vartojimas buvo pagrindinis ekonomikos augimo veiksnys. Viena svarbiausių jo didėjimo priežasčių buvo namų ūkiams gana palanki padėtis darbo rinkoje, ypač – spartus darbo užmokesčio kilimas. Be to, vyravo tendencija, kad mažiau uždirbančiųjų užmokestis kilo sparčiau. Atsižvelgiant į tai, kad mažas pajamas gaunančių namų ūkių ribinis polinkis vartoti yra didesnis už dideles pajamas gaunančiųjų, tokia darbo užmokesčio raida lėmė spartų namų ūkių vartojimo augimą netgi gana vangiai didėjant disponuojamosioms pajamoms. Jas didino tik augantis darbo užmokesčio fondas ir didesnės socialinės išmokos. Pajamos iš daugelio kitų šaltinių – ūkinės veiklos, sukaupto kapitalo, perlaidų iš užsienio – nedidėjo arba mažėjo.

Veržlesnę visuminės paklausos plėtrą pristabdė investicijų raida – dėl labai sumažėjusių ES paramos lėšų srautų 2016 m. išlaidos investicijoms nepadidėjo. ES paramos lėšų kryptį lėmė tai, kad lėšos iš ankstesnės, 2007–2013 m., ES finansinės perspektyvos jau nebenaudojamos (2015 m. buvo

paskutiniai metai, kada jas buvo galima naudoti), o dabartinės, 2014–2020 m., ES finansinės perspektyvos lėšos kol kas naudojamos negausiai. Tai didžiausią įtaką darė beveik penktadaliu sumažėjusioms valdžios sektoriaus investicijoms, o privačiojo sektoriaus investicijos tebeaugo. Šis sektorius lėšų trūkumą investicijoms finansuoti pritraukė aktyviau naudodamasis PFĮ paslaugomis¹.

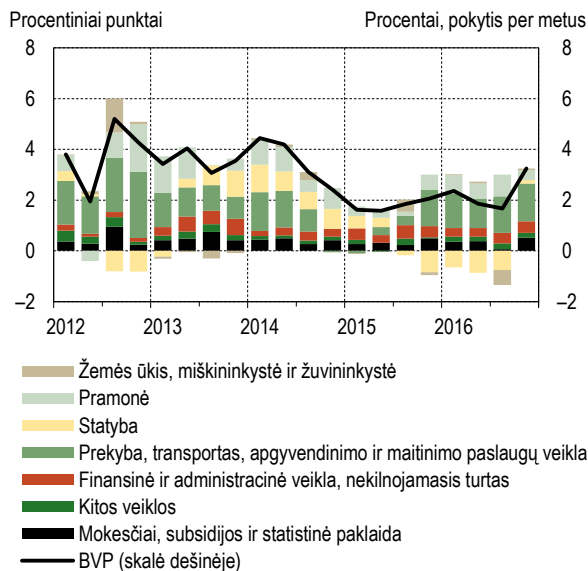
Visuminė pasiūla

Vertinant gamybos metodu, pažymėtina, kad didesnę 2016 m. ekonomikos aktyvumą lėmė prekybos ir transporto veikla. Ji nusvėrė statybų sektoriaus aktyvumo mažėjimo poveikį. Daugelyje kitų ekonominių veiklų pridėtinė vertė taip pat didėjo, jų įtaka BVP plėtrai buvo artima 2015 m. raidai.

Didesnį prekybos aktyvumą lėmė sparčiau augęs namų ūkių vartojimas, o transporto ir saugojimo paslaugų veiklos – įmonių gebėjimas susirasti naujų prekybos partnerių Vakarų šalių rinkose, ypač tai pasakytina apie kelių transporto įmonių veiklą. Tiesa, šis kelių transporto įmonių persiorientavimas, nulemtas Rusijos įvestų prekybos ribojimų, turi neigiamų padarinių Lietuvos sandėliavimo ir transportui būdingų paslaugų ekonominei veiklai. Netekusios užsakymų Rusijos rinkoje ir persiorientavusios dirbti Vakarų šalių rinkose, kelių transporto įmonės koncentruojasi į krovinių pervežimą tarp Vakarų šalių ir prirėkus naudojasi jų sandėliavimo bei transportui būdingomis paslaugomis, o tai verčia šias paslaugas teikiančias Lietuvos įmones ieškoti kitų klientų.

Iš pagrindinių ekonominių veiklų 2016 m. reikšmingai sumažėjo tik statybų sektoriaus aktyvumas, ypač inžinerinių statinių statybos darbų apimtis. Tokiai raidai didžiausią įtaką darė gerokai sumažėjęs ES paramos lėšų panaudojimas. Statybų veikloje augo tik gyvenamųjų pastatų, ypač naujo būsto, statybos darbų apimtis. Ją lėmė palanki nekilnojamojo turto rinkos fundamentalių veiksmų raida². Pastebėtina, kad mažėjantis statybų sektoriaus aktyvumas Lietuvos ekonomiką veikia ne tik tiesiogiai, bet ir netiesiogiai. Pastarasis poveikis apima, pavyzdžiui, gerokai lėčiau augančio statybų sektoriaus darbo užmokesčio fondo įtaką namų ūkių vartojimui, mažėjančių statybų sektoriaus užsakymų įtaką kitoms ekonominėms veikloms. Tai irgi daro neigiamą įtaką ekonomikos raidai.

2 pav. Realiojo BVP kaitos veiksniai (gamybos metodu)

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Išorės sektorius

Po 2015 m. sukrėtimų atsigavęs eksporto augimas yra panašus į buvusį prieš Rusijos paskelbtus prekybos ribojimus. Be gana sėkmingo kai kurių eksportuotojų persiorientavimo į kitas rinkas, prie geresnių eksporto

¹ Daugiau informacijos apie įmonių kreditavimo raidą pateikta skirsnyje „Privačiojo sektoriaus kreditavimo raida“.

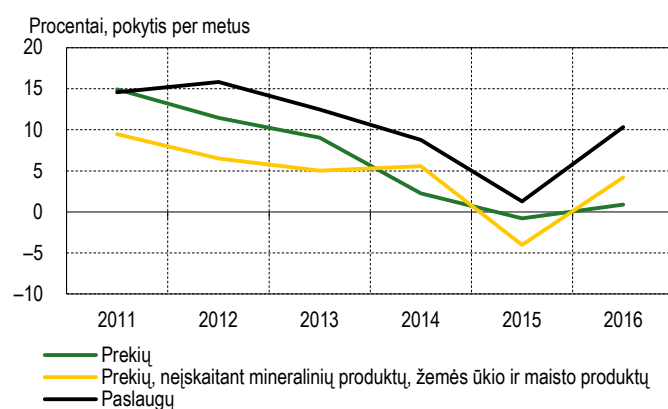
² Daugiau informacijos apie NT rinkos raidą pateikta Finansinio stabilumo apžvalgoje, 2016 m. (http://www.lb.lt/finansinio_stabilumo_apzvalga_2016).

rodiklių prisidėjo ir pradedanti sparčiau didėti Lietuvos užsienio paklausa. Einamoji sąskaita vis dar artima subalansuotai, tačiau ateityje tikėtinas deficitas dėl investicijoms reikalingo importo.

Paskelbti 2016 m. metiniai realieji duomenys rodo, kad sparčiai auga paslaugų eksportas – net 10 proc. per metus. Nors didžiąją augimo dalį paaiškina intensyvi vežimo veiklos plėtra, auga ir kiti sektoriai. Pavyzdžiui, apie 10 proc. padidėjo statybos paslaugų eksportas, nors visas statybų sektorius Lietuvoje susitraukė.

2016 m. realusis prekių eksportas, neįskaitant mineralinių produktų, irgi augo sparčiai, ypač įvertinus pasikeitusią su reeksportu dirbančių įmonių strategiją ir lėčiau augančią pasaulio ekonomiką. Dėl Rusijos taikytų prekybos apribojimų ir jos ūkio recesijos reeksportas sumažėjo, o reeksportu užsiimančios įmonės (ypač kelių transporto įmonės) turėjo ieškoti kitų rinkų. Lietuvos kelių transporto įmonės pradėjo intensyviau vykdyti veiklą ES vakarinėse šalyse³ ir nebevežti prekių per Lietuvos teritoriją. Taip organizuojant veiklą reeksportas auga mažiau. Ypač mažėjo mineralinių produktų ir žemės ūkio bei maisto produktų reeksportas. Tiesa, 2016 m. pabaigoje ir 2017 m. sausio mėn. reeksportas į NVS šalis padidėjo.

3 pav. Realusis prekių ir paslaugų eksportas

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

2016 m., prekių ir paslaugų importui padidėjus mažiau nei jų eksportui, prekių ir paslaugų balansas tapo perteklinis, tačiau ateityje jis turėtų prastėti. Prekių balanso deficitas turėtų augti dėl didesnio mašinų ir įrenginių, reikalingų investicijoms, importo ir brangesnės naftos. Paslaugų balanso perteklius, tikėtina, ir toliau augs, bet prekių balanso deficito neturėtų atsverti.

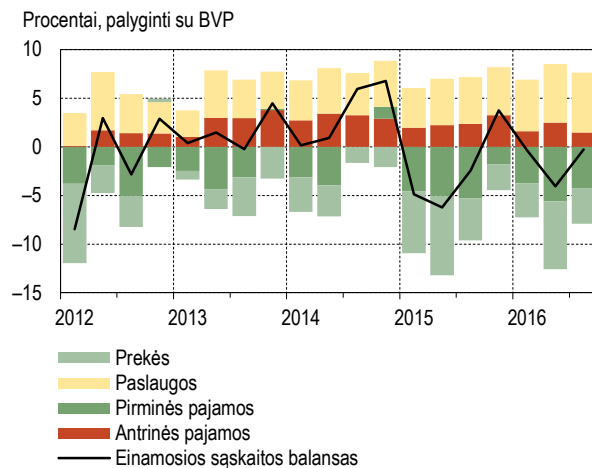
Pirminių pajamų balanso deficitas mažėjo, nes nerezidentų, turinčių nuosavybės Lietuvoje, pajamos Lietuvoje sumažėjo. Bent iki 2016 m. trečiojo ketvirčio mažiau augo įmonių pelningumas, dėl ko irgi mažėjo nerezidentų pajamos. Be to, pastaruoju metu Lietuvos valdžios sektoriaus deficitas mažėja⁴ ir vis didesnę dalį skolos finansuoja rezidentai, todėl su valstybės skola susijusios nerezidentų pajamos Lietuvoje mažėja. Pirminių pajamų balanso deficitas gali toliau mažėti, kol nepradės intensyviau didėti TUI Lietuvoje arba kilti įmonių pelningumas.

Antrinių pajamų balanso perteklius sumažėjo dėl lėtai didėjančio paramos iš naujos ES finansinės perspektyvos lėšų panaudojimo ir mažesnių nerezidentų asmeninių pervedimų į Lietuvą. Artimiausiu metu aptariamo balanso perteklius neturėtų pastebimai keistis – ES paramos lėšų panaudojimas turėtų padidėti ir tai palankiai veiks šį balansą, tačiau pastarąjį ir toliau, tikėtina, slopins mažėjantys nerezidentų asmeniniai pervedimai į Lietuvą, kurių atsigavimo kol kas nesitikima.

³ Daugiau informacijos apie kelių transporto įmonių raidą pateikta skirsnyje „Realusis sektorius“.

⁴ Daugiau informacijos apie mažėjančią valdžios sektoriaus deficitą pateikta skirsnyje „Valdžios sektoriaus finansai“.

4 pav. Einamosios sąskaitos balansas

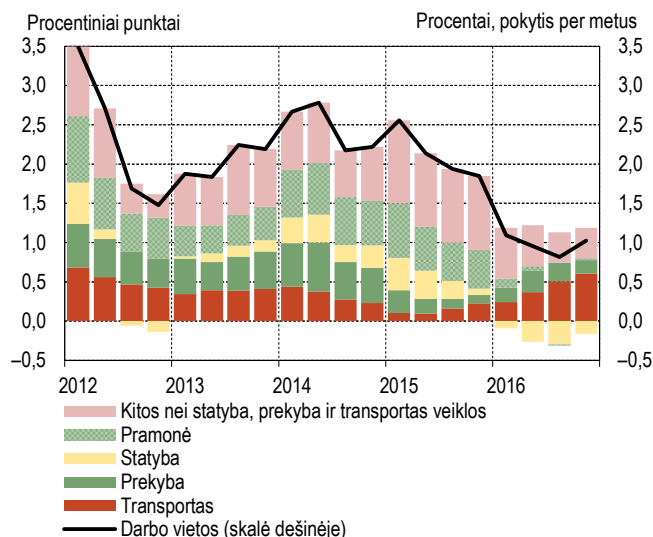
Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Lietuvos bankas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Darbo rinka

Darbo vietų daugėjo dvigubai lėčiau nei pastaraisiais metais. Tai daugiausia susiję su statybos, kurioje darbų apimtis smuko, ir pramonės veiklomis. Tačiau kartu pastebimai gausėjo su darbuotojų trūkumu susiduriančių įmonių. Šis trūkumas ir didėjęs minimalusis darbo užmokestis lėmė spartų darbo atlygio augimą.

2016 m. darbo vietų daugėjo, tačiau perpus lėčiau nei vidutiniškai ekonomikos atsigavimo laikotarpiu. Lėtesnį augimą daugiausia lėmė statyba ir pramonė. Statyba patyrė nuosmukį: daugėjo su nepakankama paklausa susiduriančių įmonių, gana smarkiai krito darbų apimtis. Tai statybos įmonės vertė mažinti darbo vietų skaičių. Pramonėje darbo vietų daugėjo daug lėčiau nei anksčiau. Ši tendencija vyraavo daugelyje šakų: maisto, medienos, baldų, įrangos gamybos. Tačiau buvo ir palankių pokyčių: nuo recesijos Rusijoje nukentėjusios transporto įmonės sugebėjo dalį veiklos perorientuoti į Vakarų šalis ir padidinti dirbančiųjų šioje veikloje skaičių.

5 pav. Darbo vietos

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Darbuotojų samda ir emigracija toliau mažino nedarbo lygį. 2016 m. jis sudarė 7,9 proc. ir buvo 1,2 proc. punkto mažesnis nei 2015 m. Tiesa, su struktūriniu nedarbu susijusių ne kvalifikuotų asmenų nedarbo lygis ėmė mažėti pastebimai lėčiau nei anksčiau. Jų nedarbas vis dar buvo didelis ir sudarė 20 proc.

Kylantis minimalusis atlygis ir didėjantis darbuotojų trūkumas lemia spartų darbo užmokesčio augimą. Praėjusiais metais minimalusis atlygis buvo padidintas net 16,9 proc. Vis dėlto labai svarbus darbo užmokesčio augimo veiksnys buvo ir praėjusiais metais vis labiau didėjęs darbuotojų trūkumas. Jį skatino ne tik pastebimai sumažėjęs nedarbo lygis, bet ir gana didelė emigracija bei tai, kad mažėjo darbo rinką papildančių jaunų asmenų.

Kainos ir sąnaudos

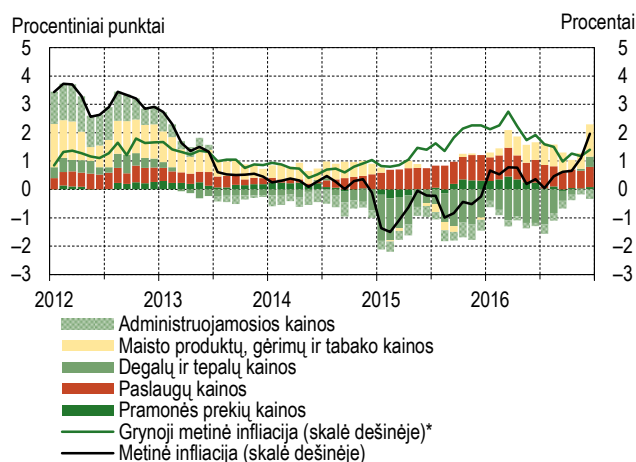
2016 m. pabaigoje naftos produktų bei pasaulinių maisto žaliavų kainų didėjimas pastebimai kilstelėjo prekių kainas ne tik Lietuvoje, bet ir visoje ES. Lietuvoje infliacijos didėjimą taip pat skatino paslaugų kainų augimas, veikiamas sparčiai kylančio darbo užmokesčio.

2016 m. pirmus tris ketvirčius kainos kilo vangiai, tačiau paskutinį ketvirtį infliacija pastebimai šoktelėjo ir gruodžio mėn. sudarė 2 proc. Kelerius metus maža (2015 m. netgi neigiama) infliacija buvo palanki vartotojams dėl itin kritusių degalų ir administruojamųjų kainų. Nors 2016 m. pirmąjį pusmetį infliaciją slopino pigesnės nei prieš metus energijos prekės, antrąjį pusmetį degalų kainos liovėsi mažėjusios ir lapkričio mėn. pirmą kartą nuo 2014 m. pabaigos metinis degalų kainų pokytis Lietuvoje tapo teigiamas. 2016 m. paskutinį ketvirtį metinę infliaciją augino ne tik kylančios degalų, bet ir maisto, ypač pieno produktų kainos, kurios gruodžio mėn. buvo daugiau nei 6 proc. didesnės nei prieš metus. Labai panaši infliacijos dinamika stebima ir kitose euro zonos valstybėse. Pažvelgus į pagrindines komponentes, matyti, kad, kaip ir Lietuvoje, euro zonoje paskutiniu metu daugiau, nei anksčiau brango energijos ir maisto produktai.

Maisto produktų kainų augimą lėmė du pagrindiniai veiksniai. Pirma, jau kurį laiką sumažėjusi ES sezoninių maisto produktų pasiūla dėl 2016 m. prasto derliaus ES pietuose darė nemenką spaudimą daržovių ir vaisių kainoms. Antra, gana daug (Lietuvoje net apie 30 % per metus) pakilo žaliavinio pieno kainos. Brangęs žaliavinis pienas darė atitinkamą poveikį ir vartotojų kainoms. Tiesa, pastebėtina, kad per labai trumpą laiką pakilusios pieno produktų kainos turėtų vėl skatinti didinti pieno gamybą pasaulyje, taigi pieno produktų kainos turėtų kilti lėčiau.

2016 m. paslaugų kainos kilo nemenkai – metinis šių kainų pokytis sudarė 3 proc., tačiau, palyginti su ankstesniais metais, jų kilimas nepaspartėjo. Kaip ir 2015 m., paslaugų kainos kilo skatinamos didėjusios vidaus paklausos ir augusių darbo sąnaudų. Kelis kartus buvo didinamas minimalusis darbo užmokestis, jis kėlė ir darbuotojų, gaunančių didesnę nei minimalųjį darbo užmokestį. Tai darė nemenką spaudimą paslaugų kainoms didėti. Kita vertus, šilumos energijos, elektros ir dujų kainos pernai sumažėjo, tiesa, mažiau nei 2015 m. Kitas bendrąją infliaciją mažinęs veiksnys buvo pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą 2016 m. balandžio mėn. įsigalioję mažesni maksimalūs tarptinklinio ryšio tarifai.

6 pav. Metinės infliacijos pagal SVKI veiksniai

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

* SVKI, neįskaitant maisto, degalų ir tepalų bei administruojamųjų kainų, pokytis.

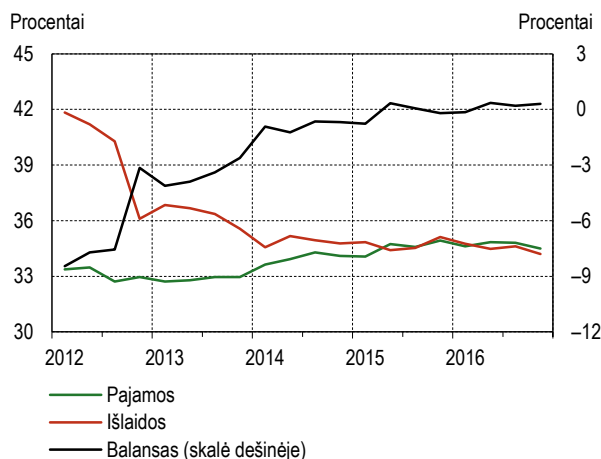
Valdžios sektoriaus finansai

2016 m. valdžios sektoriaus pajamas labiausiai padidino su augančia vidaus paklausa susijusios pajamų grupės – tiesioginiai ir netiesioginiai mokesčiai, socialinės įmokos. Valdžios sektoriaus išlaidoms augus

ribotai, valdžios sektoriaus balansas buvo perteklinis. Tai mažino skolinimosi poreikį bei skolos ir BVP santykį. Pastarasis dar labiau krito ir dėl 2016 m. išpirktos stambios obligacijų emisijos.

2016 m. valdžios sektoriaus balanso ir BVP santykis sudarė 0,3 proc. Per metus balansas pagerėjo daugiausia dėl šiek tiek mažesnio nei prieš metus valdžios sektoriaus išlaidų ir BVP santykio. Valdžios sektoriaus pajamų ir BVP santykis taip pat sumažėjo daugiausia dėl gerokai nukritusių kapitalo ir einamųjų pervedimų iš VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“, taip pat sumažėjusių valdžios sektoriui tenkančių ES paramos lėšų. Posektorių analizė rodo, kad valdžios sektoriaus balansą labiausiai pagerino sumažėję centrinės valdžios ir socialinės apsaugos fondų deficitai bei užtelėjęs vietinės valdžios balanso perteklius.

7 pav. Valdžios sektoriaus pajamos, išlaidos ir balansas
(keturių ketvirčių slenkamosios sumos, palygintos su BVP)

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Posektorių balansams didžiausią teigiamą įtaką darė gera darbo rinkos padėtis: kylantis darbo užmokestis ir didėjantis užimtųjų skaičius. Dėl to sparčiai padidėjo pajamos iš tiesioginių mokesčių ir socialinių įmokų. Didėjantis darbo užmokesčio fondas darė teigiamą įtaką namų ūkių vartojimo išlaidoms, kurios kartu su vienkartiniais veiksniais – nuo 2016 m. kovo 1 d. padidintais apdoroto tabako ir alkoholinių gėrimų akcizų tarifais – sudarė sąlygas augti ir valdžios sektoriaus pajamoms iš netiesioginių mokesčių. Vietinės valdžios pajamų surinkimą padidino ir administraciniai pasikeitimai – nuo 2016 m. pradžios padidinta savivaldybėms tenkanti gyventojų pajamų mokesčio dalis.

Visų posektorių balansams neigiamą įtaką darė 2016 m. gerokai sumažėjusios valdžios sektoriui skirtos ES lėšos. Jų buvo gauta mažiau dėl gana neintensyvaus naujosios 2014–2020 m. ES finansinės perspektyvos lėšų panaudojimo. Tai turėjo įtakos ir valdžios sektoriaus išlaidų raidai – valdžios sektoriaus investicijos per 2016 m. sumažėjo maždaug penktadaliu. Išlaidos taip pat buvo mažesnės, nes mažų palūkanų aplinkoje refinansuojant brangesnių anksčiau išleistų obligacijų emisijas mažėjo palūkanų mokėjimai⁵. Buvo ir valdžios sektoriaus išlaidas didinančių veiksnių, svarbiausi iš jų – gausesnės socialinės išmokos (dėl nuo 2016 m. pradžios padidintų pensijų ir kitų socialinių išmokų, susijusių su padidintomis draudžiamosiomis pajamomis) ir dosnesnis atlygis darbuotojams (dėl padidintos minimalios mėnesinės algos, taip pat dėl praėjusių metų sprendimo padidinti mažiausią uždarbį gaunančių valstybės tarnautojų atlyginimus).

Sumažėjęs skolinimosi poreikis valdžios sektoriaus deficitui finansuoti ir išpirkta didelė obligacijų emisija lėmė valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykio kryptį. Valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis 2016 m. sumažėjo 2,5 proc. punkto ir sudarė 40,2 proc. Lietuvos Respublikos Vyriausybės grynasis skolinimasis 2016 m. buvo neigiamas: iš viso pasiskolinta 1,5 mlrd., o grąžinta – 1,9 mlrd. Eur.

⁵ Be to, skirtingai nuo 2015 m., 2016 m. nebebuvo lėšų poreikio Konstitucinio Teismo sprendimams įgyvendinti.

Privačiojo sektoriaus finansinė būklė

Ne finansų įmonių veikla

Lietuvoje veikiančių ne finansų įmonių veiklos rezultatai 2016 m. buvo geri – pardavimai ir pelnas didėjo, o pelningumas, nepaisant žaliavų kainų ir darbo užmokesčio sąnaudų augimo, ir toliau buvo stabilus. Įmonės didino savo finansinius įsipareigojimus, bet galimybės juos vykdyti beveik nepablogėjo. Tą lėmė pelninga veikla ir sukauptas nemenkas likvidžiojo turto kiekis. Nors per metus reikšmingai išaugo pradėtų įmonių bankroto procedūrų skaičius, tam didžiausią įtaką darė ne finansinės būklės pokyčiai, o pasikeitęs bankroto procedūrų teisinis reglamentavimas ir aktyvesnė valstybės institucijų veikla inicijuojant nemokių įmonių bankroto procedūras. Verslo perspektyvas įmonės vertino palankiau nei prieš metus, dėl to vis didesnė dalis įmonių planuoja didinti verslo plėtrai skirtas investicijas.

2016 m. Lietuvoje veikiančioms ne finansų įmonėms buvo sėkmingi – augo tiek pardavimai, tiek veiklos pelnas. Per metus įmonių pajamos padidėjo 2,6, o veiklos pelnas prieš palūkanas, mokesčius ir nusidėvėjimą (EBITDA) – 1,2 proc. Vis dėlto, nors įmonių pajamos ir pelnas augo, EBITDA marža⁶ beveik nepakito ir metų pabaigoje sudarė 8,3 proc. Pelningumo augimą labiausiai stabdė padidėjusios žaliavų kainos ir kylančios darbo užmokesčio sąnaudos.

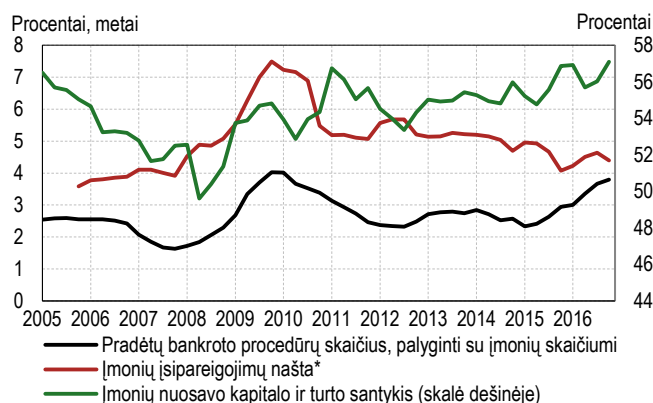
Įmonių skolinimasis didėjo, tačiau dėl pelningos veiklos ir augančių likvidžiojo turto rezervų įmonių galimybės vykdyti finansinius įsipareigojimus iš esmės nepablogėjo. Nors įmonių įsipareigojimai per metus padidėjo 10,0 proc., atitinkamai išaugo ir nuosavas kapitalas (10,8 %), todėl įmonių turimo nuosavo kapitalo ir turto santykis per metus beveik nepakito ir 2016 m. pabaigoje buvo 57,1 proc. Įmonių galimybės vykdyti finansinius įsipareigojimus taip pat reikšmingai nepasikeitė. Metų pabaigoje įmonių grynosios skolos ir EBITDA santykis sudarė 4,4 ir buvo 0,3 punkto didesnis nei prieš metus. Nors skola augo sparčiau nei EBITDA, įsipareigojimų vykdymo galimybes gerino 12,7 proc. padidėję įmonių laikomi grynujų pinigų rezervai.

Veikiamas administracinių pokyčių, toliau augo įmonių bankroto procedūrų skaičius. Per 2016 m. bankroto procedūros buvo pradėtos 2 684 įmonėms (36,9 % daugiau nei 2015 m.). Kaip ir praėjusiais metais, pagal bankrotų skaičių rizikingiausios buvo administracinę ir aptarnavimo bei apgyvendinimo ir maitinimo veiklą vykdžiusios įmonės: pradėtų bankroto procedūrų dalis, palyginti su veiklą vykdančių įmonių skaičiumi, šiose ūkio šakose buvo didžiausia (atitinkamai 9,0 % ir 7,2 %). Bendras įmonių, kurioms pradėtos bankroto procedūros ir visų Lietuvoje registruotų įmonių santykis 2016 m. pabaigoje buvo lygus 3,8 proc. ir dar labiau priartėjo prie 2009 m. buvusio piko (4,0 %). Tokius pokyčius, manytina, labiausiai lėmė pasikeitusios bankroto procedūros, leidžiančios automatiškai paskirti bankroto administratorių, ir aktyvesnė valstybės institucijų veikla inicijuojant bankroto procedūras.

Lietuvos statistikos departamento atliktų apklausų rezultatai rodo, kad įmonių optimizmas dėl verslo perspektyvų per metus pagerėjo. Nors 2016 m. pabaigoje įmonių ekonominių vertinimų rodiklis vis dar buvo neigiamas (–3 %), palyginti su praėjusiais metais, jis padidėjo 6 proc. punkto. Be to, nuosaikiai padidėjo įmonių, 2017 m. planavusių didinti investicijas, dalis (nuo 17 % iki 21 %). Palyginti su 2015 m., skirtumas tarp investicijas didinsiančių ir mažinsiančių įmonių padidėjo 6 proc. punkto ir sudarė 12 proc.

⁶ Veiklos pelno prieš palūkanas, mokesčius ir nusidėvėjimą ir pardavimo pajamų santykis.

8 pav. Įmonių įsipareigojimų našta ir per 12 mėn. pradėtų bankroto procedūrų skaičius, palyginti su įmonių skaičiumi (2005 m. I ketv.–2016 m. IV ketv.)

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

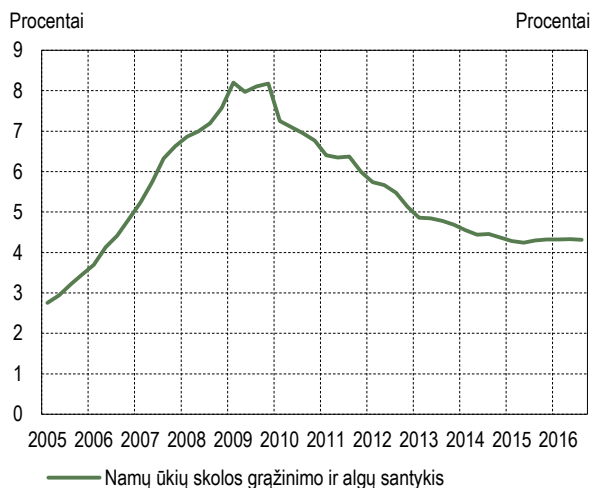
* Įsipareigojimų ir grynujų pinigų skirtumo ir EBITDA santykis. Rodiklis parodo, per kiek metų įmonė gebėtų padengti esamus įsipareigojimus.

Namų ūkių finansai

Gerėjant namų ūkių finansinei padėčiai, didėjant pajamoms ir mažėjant nedarbui, gyventojai skolinosi aktyviau, nuosaikiai didėjo ir jų bendras įsiskolinimas.

Besitęsiantis mažų palūkanų normų laikotarpis darė teigiamą įtaką namų ūkių finansinei padėčiai, jiems paskolų grąžinimo našta, nuo 2010 m. nepertraukiamai mažėjusi, 2016 m. buvo gana stabili. Palūkanoms esant mažoms, o gyventojų pajamoms augant, mažėjo namų ūkių nemokumo rizika, o bankų suteiktų neveiksmių paskolų namų ūkiams dalis 2016 m. pabaigoje sudarė 4,8 proc. arba 2,6 proc. punkto mažiau nei prieš metus.

9 pav. Namų ūkių paskolų grąžinimo PF⁷ ir visų pajamų santykis per ketvirtį

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

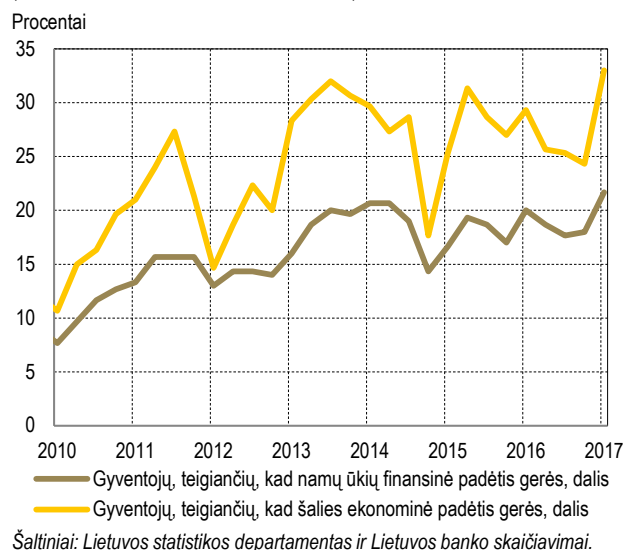
Namų ūkiai skolinosi daugiau, tačiau jų finansinis turtas augo sparčiau (8,0 % – iki 36,1 mlrd. Eur) nei įsipareigojimai (3,0 % – iki 13,1 mlrd. Eur). Namų ūkių grynojo turto ir BVP santykis⁷ nuosaikiai ūgtelėjo – nuo 56,1 % (2015 m. III ketv.) iki 60,3 % (2016 m. III ketv.). Namų ūkių finansinio turto struktūroje didelių pokyčių nebuvo – ir toliau didžiausią namų ūkių finansinio turto dalį sudarė ne finansų įmonių išleistos akcijos ir kiti vertybiniai popieriai (40,6 % viso finansinio turto) bei grynieji pinigai ir indėliai (34,1 %).

Gyventojų ateities lūkesčiai gerėjo. Augo gyventojų, teigiančių, kad per artimiausius 12 mėn. namų ūkių finansinė padėtis gerės, dalis. Daugėjo ir gyventojų, nurodančių šalies ekonominės padėties

⁷ Namų ūkių grynojo turto ir BVP santykis skaičiuojamas lyginant namų ūkių grynąjį turtą su keturių ketvirčių BVP suma.

gerėjimą artimiausiu metu. Lietuvos banko atliekama namų ūkių apklausa taip pat rodo, kad nuosaikiai didėja dalis gyventojų, teigiančių, kad jų šeimos finansinė padėtis yra gera arba vidutinė (naujausios apklausos duomenimis, ši dalis 2017 m. pradžioje sudarė apie 62 %).

10 pav. Gyventojų, teigiančių, kad namų ūkių finansinė padėtis gerės, dalis (2010 m. sausio mėn.–2017 m. sausio mėn.)

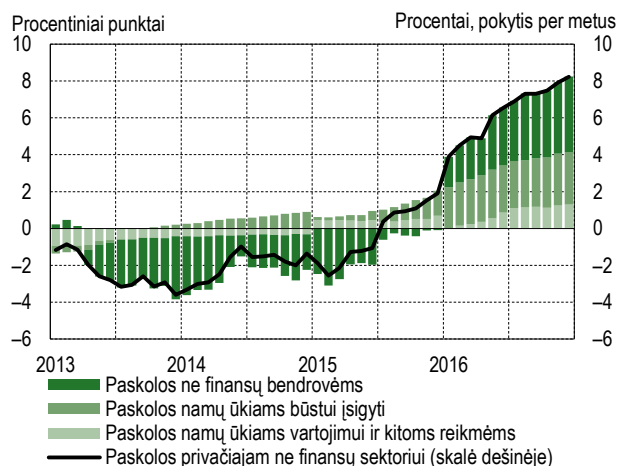

Privačiojo sektoriaus kreditavimo raida

2016 m. buvo visų privačiojo sektoriaus paskolų portfelių spartėjančio augimo metai. Kredito augimą skatino didėjusi kredito paklausa, gera besiskolinančiųjų finansinė padėtis ir palankios finansavimo sąlygos.

2016 m. sparčiai didėjo kredito portfeliai namų ūkiams ir ne finansų bendrovėms. 2015 m. antrąjį pusmetį pradėjęs augti kredito portfelis, praėjusiais metais didėjo sparčiau. Namų ūkių ir įmonių finansinė būklė ir toliau buvo gera, augo pajamos, didėjo galimybės vartoti, o mažos palūkanos buvo palankios besiskolinantiems. Tai didino apyvartinių lėšų poreikį, paskolų paklausą ir teigiamai veikė paskolų portfelį. PF⁸ paskolų privačiajam ne finansų sektoriui portfelis per 2016 m. paaugo 8,2 proc., o metais anksčiau šis rodiklis sudarė tik 1,9 proc.

11 pav. PF⁸ privačiojo ne finansų sektoriaus paskolų portfelio kaita

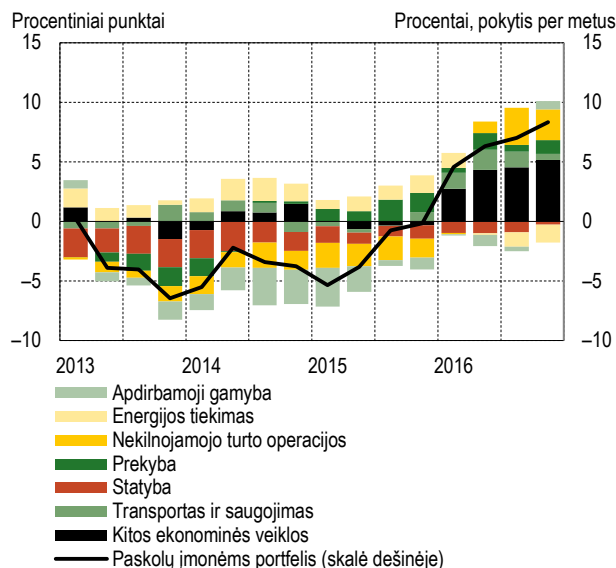
Šaltiniai: Lietuvos bankas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Pastaba: PF⁸ balanso statistikos duomenys, pakoreguoti dėl techninių veiksnių.

⁸ Šiame skirsnyje, vertinant paskolų kaitą Lietuvoje, naudojami koreguoti Lietuvos banko parengti statistinės atskaitomybės duomenys (plačiau apie tai skaitykite 2014 m. gruodžio mėn. Lietuvos banko parengtos Lietuvos ekonomikos apžvalgos 2 priede), jie gali skirtis nuo priežiūros tikslais renkamų duomenų.

2016 m. daug sparčiau augo paskolų namų ūkiams portfelis. Gruodžio mėn., palyginti su ankstesnių metų tuo pačiu laikotarpiu, paskolų namų ūkiams portfelis buvo 8,1 proc. didesnis – tai dvigubai spartesnis augimas, nei buvo prieš metus. Šis portfelis augo tiek dėl būsto, tiek dėl vartojimo ir kitoms reikmėms skirtų paskolų. 2016 m. gausėjo užimtųjų, kilo darbo užmokestis ir mažėjo nedarbo lūkesčiai, o tai buvo palanku norintiesiems įsigyti ilgalaikio vartojimo prekių (pvz., būstą ar automobilį). Be to, būstų įsigijimą skatino kylančios būsto nuomos kainos ir maža finansinių priemonių (pvz., indėlių) grąža. Tokie pirkiniai prisideda prie bankų paskolų portfelio augimo, nes jie finansuojami ir iš skolinčių lėšų.

12 pav. Paskolos ne finansų įmonėms pagal ekonominės veiklos rūšis

Pastaba: stiprų kitų ekonominių veiklų augimą lėmė vienkartiniai veiksniai informacijos ir ryšių, administracinėse veiklose.

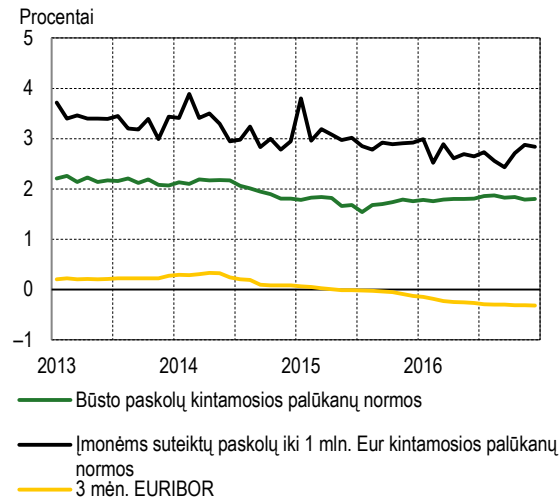
Šaltiniai: Lietuvos bankas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

2016 m. pasikeitė ne finansų sektoriaus bendrovių finansavimo bankų paskolomis tendencija.

Iki tol mažėjusi ne finansų bendrovėms skirtų paskolų suma pradėjo augti, o šių paskolų portfelis metų pabaigoje, palyginti su laikotarpiu prieš metus, jau buvo padidėjęs 8,3 proc. Šių paskolų portfelį augino nekilnojamojo turto operacijų, prekybos, apdirbamosios gamybos ir transporto veiklos. Didesnį ne finansų sektoriaus skolinimosi aktyvumą skatino apyvartinių lėšų poreikis, įmonių susijungimai ir įsigijimai, transporto sektoriaus vilkikų parko atnaujinimas bei vienkartiniai veiksniai. Be to, išaugo suteikiamų mažesnių paskolų suma, tai rodo, kad aktyviau skolinta mažoms ir vidutinėms įmonėms. Neigiamai paskolų portfelį veikė energijos tiekimo ir statybos veiklos. Valstybės valdomose energijos tiekimo įmonėse, užbaigus ankstesnių metų stambius investicinius projektus, infrastruktūros atnaujinimo darbų 2016 m. buvo santykinai mažiau. O statybų sektoriaus apimtis susitraukė dėl sumažėjusių vandentiekio, energijos ir šilumos tiekimo, nuotėkų valymo ir geležinkelio tiesimo darbų⁹. Vis dėlto, nepaisant spartaus ne finansų įmonių kredito portfelio augimo, geri bendrovių finansiniai rezultatai lėmė, kad įmonių įsipareigojimų ir nuosavybės santykis yra mažesnis nei ilgalaikis vidurkis (2016 m. III ketv. – 69,7) ir tebėra beveik tokio paties lygio kaip ir prieš metus (2015 m. III ketv. – 69,1).

⁹ Kaip aptarta skyriuje „Realusis sektorius“, valdžios sektoriaus išlaidų sumažėjimas investiciniams projektams sietinas su menkesniu ES paramos lėšų panaudojimu.

13 pav. Paskolų palūkanų normų kaita

Šaltiniai: ECB ir Lietuvos bankas.

Toliau mažėjo tarpbankinės palūkanų normos, tai skatino bankų skolinimo palūkanų normų mažėjimą. 2016 m., palyginti su ankstesniais metais, vidutinė ne finansų bendrovėms suteiktų naujų paskolų iki 1 mln. Eur kintamųjų palūkanų norma sumažėjo 0,3 proc. punkto. Šių paskolų palūkanų norma mažėjo ne tik dėl kritusių tarpbankinių palūkanų normų, bet ir dėl mažesnių bankų maržų. Be to, gerėjo ir nekaininės šių paskolų teikimo sąlygos. Atpigo ir vartojimo paskolų teikimo kaina. Šių paskolų kintamosios palūkanos sumažėjo 0,8 proc. punkto, tačiau šiek tiek sugriežtėjo šių paskolų teikimo standartai. Namų ūkiams teikiamų būstui įsigyti skirtų paskolų skolinimo sąlygos truputį suprastėjo. Šių paskolų kintamosios palūkanų normos 2016 m., palyginti su 2015 m., buvo 0,1 proc. punkto didesnės, o skolinimo standartai – griežtesni.

II. PAGRINDINĖS LIETUVOS BANKO FUNKCIJOS

Dalyvavimas formuojant ir įgyvendinant Eurosistemos pinigų politiką¹⁰

Eurosistemos pinigų politikos sprendimai

Eurosistema 2016 m. dar labiau sustiprino pinigų politikos skatinamąjį pobūdį. 2016 m. kovo ir gruodžio mėn. Valdančioji taryba priėmė naujus skatinamosios pinigų politikos priemonių paketus. Skatinamosios pinigų politikos priemonės prisidėjo prie toliau gerėjusių bankų finansavimo, realiosios ekonomikos kreditavimo sąlygų, tiesiogiai ir netiesiogiai mažino SVP pajamingumą. Visa tai darė teigiamą įtaką BVP augimui ir infliacijai tiek euro zonoje, tiek ir Lietuvoje.

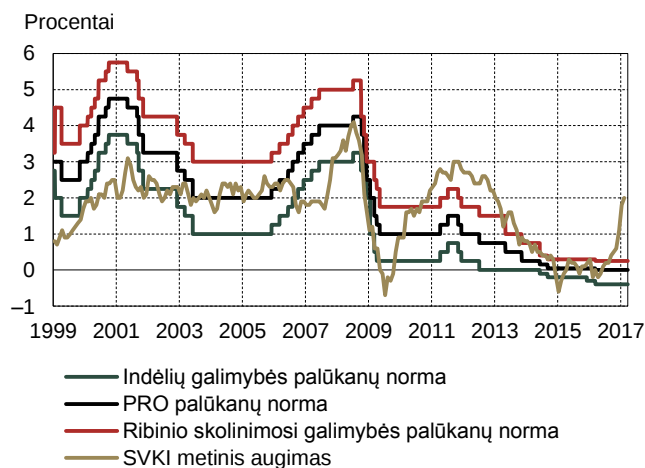
2016 m. kovo mėn. Valdančioji taryba nutarė sustiprinti skatinamąjį pinigų politikos pobūdį, kadangi padidėjo rizika, kad vidutiniu laikotarpiu ECB kainų stabilumo tikslas nebus pasiektas, t. y. infliacija euro zonoje gali nepadidėti iki vidutiniškai žemesnio, bet artimo 2 proc. lygio vidutiniu laikotarpiu. Riziką didino tai, kad 2016 m. vasario mėn. euro zonoje po kelių mėnesių pertraukos vėl užfiksuota defliacija, infliacijos lūkesčiai vėl labai sumažėjo (ilgos trukmės lūkesčiai nukrito į žemiausią lygį per visą euro zonos istoriją), o kovo mėn. ECB ekspertai taip pat reikšmingai pablogino infliacijos prognozes. Valdančioji taryba 2016 m. kovo mėn. nusprendė:

- dar labiau sumažinti oficialiąsias pinigų politikos palūkanų normas. PRO ir ribinio skolinimosi palūkanų normos sumažintos po 5 bazinius punktus – atitinkamai iki 0,00 ir 0,25 proc., o indėlių galimybės palūkanų norma – 10 bazinių punktų (iki –0,40 %);
- nuo 2016 m. balandžio mėn. padidinti pagal išplėstinę TPP per mėnesį perkamų SVP apimtį nuo 60 iki 80 mlrd. Eur. Išplėstinės TPP terminas nebuvo pakeistas – programą ketinta vykdyti iki 2017 m. kovo mėn. arba ilgiau, jei to prireiks, ir bet koku atveju iki tol, kol Valdančioji taryba nuspręs, kad infliacija tvariai artėja prie nustatyto tikslo;
- į išplėstinę TPP įtraukti naują BSPP ir nuo 2016 m. birželio mėn. pradėti pirkti euro zonoje įsikūrusių nebankinių įmonių išleistus investicinio reitingo SVP eurus;
- nuo 33 iki 50 proc. padidinti emitentų ir emisijos dalių apribojimus perkamiems Europos institucijų SVP;
- nuo 2016 m. birželio mėn. pradėti antrąją TITRO seriją – TITRO II. Ją sudarytų keturios operacijos. Kiekvienos TITRO II trukmė – ketveri metai. TITRO II palūkanų norma kiekvienam bankui nustatoma atskirai. Ji negali būti didesnė už PRO, bet taip pat negali būti mažesnė nei indėlių galimybės palūkanų norma. Kuo labiau bankas padidins savo skolinimo gyventojams ir ne finansų bendrovėms apimtį, tuo už mažesnę palūkanų normą jis galės pasiskolinti per TITRO II;
- pakoreguoti ateities gaires dėl oficialiųjų pinigų politikos palūkanų normų. Anksčiau reguliariai komunuota žinutė „Valdančioji taryba tikisi, kad pagrindinės ECB palūkanų normos bus dabartinio ar žemesnio lygio ilgą laiką“ pakeista į „Valdančioji taryba tikisi, kad pagrindinės ECB palūkanų normos bus dabartinio ar žemesnio lygio ilgą laiką, ir gerokai ilgiau už grynojo turto pirkimo terminą“.

Nauju skatinamosios pinigų politikos priemonių paketu Valdančioji taryba siekė bankams dar labiau sumažinti finansavimo kainą, sušvelninti finansines sąlygas, užtikrinti tolesnį sklandų išplėstinės TPP įgyvendinimą padidinant tinkamų SVP apimtį ir paskatinti realiosios ekonomikos kreditavimą.

¹⁰ Kaip Lietuvos bankas prisideda prie Eurosistemos sprendimų formavimo ir įgyvendinimo, plačiau galite susipažinti skyriuje „Bendradarbiavimas Eurosistemoje ir tarptautinėje erdvėje“.

14 pav. ECB oficialiosios palūkanų normos ir infliacija euro zonoje

Šaltinis: „Thomson Reuters Datastream“.

Iš karto po JK referendumo dėl narystės ES 2016 m. birželio mėn. Valdančiajai tarybai neprireikė koreguoti Eurosistemos pinigų politikos pobūdžio. Iš pradžių pasaulio finansų rinkų rodikliai jautriai sureagavo į JK referendumo rezultatus, ypač krito euro zonos akcijų vertė. Tačiau per kelias savaites dauguma euro zonos (kaip ir viso pasaulio) finansinių rodiklių grįžo į tą lygį, kuris buvo prieš referendumą. Euro zonos finansų rinkoms padėjo tai, kad ECB buvo pasirengęs prireikus bankams suteikti papildomo likvidumo, taip pat pagelbėjo pertvarkyta euro zonos bankų reguliavimo ir priežiūros sistema bei įgyvendintos ECB skatinamosios pinigų politikos priemonės.

2016 m. gruodžio mėn. Valdančioji taryba nusprendė pratęsti mažesnės apimties išplėstinę TPP iki 2017 m. gruodžio mėn. arba ilgiau, jei to prireiks, ir bet kokių atveju tol, kol Valdančioji taryba nuspręs, kad infliacija euro zonoje tvariai artėja prie nustatyto tikslo. Baigiantis 2016 m. artėjo anksčiau nustatytas išplėstinės TPP terminas, o kainos, Valdančiosios tarybos vertinimu, vis dar kilo nepakankamai tvariai, bet defliacijos rizika sumažėjo iš esmės. Tvarią infliaciją pasiekti buvo galima tik toliau euro zonoje palaikant itin švelnias finansines sąlygas. Dėl to 2016 m. gruodžio mėn. pinigų politikos posėdyje Valdančioji taryba nusprendė:

- pratęsti išplėstinę TPP bent iki 2017 m. gruodžio mėn., sumažinant nuo 2017 m. balandžio mėn. per mėnesį superkamų SVP apimtį iki 60 mlrd. Eur. Tačiau kartu Valdančioji taryba pabrėžė, kad tuo atveju, jei ekonomikos perspektyvos taptų mažiau palankios arba jei finansinės sąlygos sugriežtėtų ir neskatinėtų tolesnio tvaraus infliacijos artėjimo prie pageidaujamo tikslo, ji galėtų išplėsti programos apimtį ir (arba) pailginti jos trukmę;
- nuo 2017 m. sausio mėn. sutrumpinti minimalų VSPP tinkamų SVP likutinį terminą nuo dvejų iki vieno metų;
- jei reikia, pirkti SVP, kurių pajamingumas yra mažesnis nei indėlių galimybės palūkanų norma.

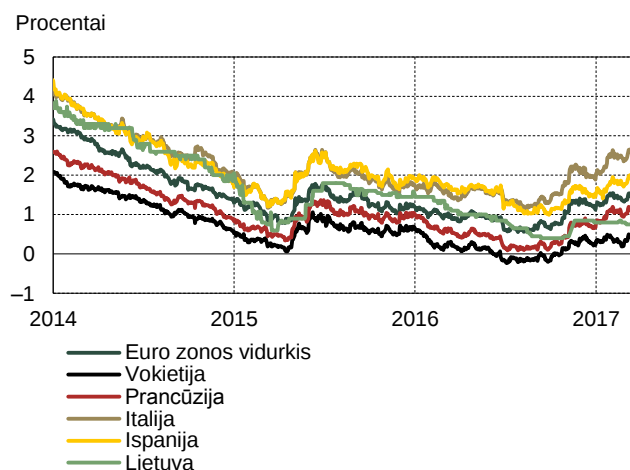
Be to, Valdančioji taryba dar kartą pakartojo, kad pagrindinės ECB palūkanų normos dar ilgai bus dabartinio ar žemesnio lygio – gerokai ilgiau už išplėstinės TPP terminą.

Eurosistemos skatinamosios pinigų politikos priemonės prisidėjo prie toliau gerėjusių bankų finansavimosi ir realiosios ekonomikos kreditavimo sąlygų euro zonoje. Dėl 2016 m. kovo mėn. sumažintų ECB oficialiųjų palūkanų normų ir didėjančio bankų sektoriaus likvidumo mažėjo tarpbankinio skolinimosi palūkanų normos. TITRO pigino bankų ilgesnės trukmės finansavimąsi: dvi baigiamosios pirmosios serijos TITRO bankams suteikė galimybę pasiskolinti lėšų ilgiau nei dvejiems metams už 0,00 proc., o trys TITRO II bankams leido pasiskolinti lėšų ketveriems metams už –0,40–0,00 proc. palūkanų normą. Nuo 2016 m. pradžios iki 2017 m. vasario mėn. euro zonoje naujų paskolų gyventojams būstui įsigyti vidutinė palūkanų norma sumažėjo nuo 2,3 iki 1,8 proc., o naujų

paskolų ne finansų bendrovėms – nuo 1,9 iki 1,6 proc.¹¹ Toliau mažėjo ne tik vidutinė naujų paskolų palūkanų norma, bet ir palūkanų normų sklaida tarp atskirų euro zonos šalių.

Išplėstinė TPP ir toliau – tiesiogiai ir netiesiogiai – mažino SVP eurus pajamingumą, tačiau vidutinis euro zonos ilgos trukmės (10 m.) vyriausybės SVP pajamingumas 2017 m. pradžioje buvo didesnis nei 2016 m. pradžioje: nors iki 2016 m. liepos mėn. jis mažėjo dėl padidintos išplėstinės TPP mėnesio pirkimo vertės bei JK referendumo rezultatų, metų pabaigoje pajamingumas vėl padidėjo dėl geresnių euro zonos makroekonominių duomenų ir pokyčių JAV. JAV prezidentu išrinkus D. Trampą, reikšmingai pakilo JAV vyriausybės SVP palūkanų normos, o tai kėlė ir euro zonos vyriausybės ilgesnės trukmės SVP pajamingumą. Be to, 2017 m. kai kurių euro zonos valstybių (ypač Prancūzijos) SVP pajamingumą papildomai kėlė išaugusi politinė rizika, kad nacionalinius rinkimus gali laimėti euroskeptiški asmenys ar partijos. Nebankinių įmonių – tiek investicinio, tiek ir spekuliacinio reitingo – SVP pajamingumas nuo 2016 m. pradžios reikšmingai sumažėjo dėl Valdančiosios tarybos 2016 m. kovo mėn. sprendimo į išplėstinę TPP įtraukti naują BSPP. Lietuvos bendrovių SVP pagal išplėstinę TPP iki šiol dar nebuvo nupirktas, nes nėra išleistų įmonių obligacijų, atitinkančių BSPP reikalavimus.

15 pav. 10 m. trukmės nacionaline valiuta išleistų euro zonos vyriausybės SVP metinis pajamingumas

Šaltiniai: ECB ir „Thomson Reuters Datastream“.

Itin skatinamoji Eurosistemos pinigų politika toliau prisidėjo prie sėkmingesnės euro zonos ir Lietuvos makroekonomikos raidos. Eurosistemos skatinamosios pinigų politikos priemonės, ECB vertinimu, 2015–2017 m. euro zonos realiojo BVP augimą turėtų iš viso padidinti 1,6, o infliaciją – 1,4 proc. punkto. Lietuvos bankas įvertino, kad skatinamosios pinigų politikos priemonės Lietuvos realiojo BVP augimą per tą patį laikotarpį turėtų padidinti 1,0, o infliaciją – 1,3 proc. punkto. 2016 m. atitinkamas poveikis Lietuvos realiojo BVP augimui ir infliacijai buvo po 0,4 proc. punkto. Pagrindiniai poveikio Lietuvos ekonomikai kanalai yra dėl skatinamosios Eurosistemos pinigų politikos greičiau augusi euro zonos ekonomika ir reikšmingai kritęs euro nominalusis kursas – tai didino Lietuvos eksportą.

Eurosistemos pinigų politikos įgyvendinimas

Siekdama įgyvendinti savo tikslus, Eurosistema disponuoja įvairiomis pinigų politikos priemonėmis, kurios apima atvirosios rinkos operacijas, nuolatines galimybes ir privalomąsias atsargas. Naudodama šias priemones, per 2016 m. Eurosistema į finansų rinką įliejo 888,1 mlrd., Lietuvos bankas – 3,8 mlrd. Eur. Tam panaudotos netradicinės pinigų politikos priemonės: išplėstinė TPP ir tikslinės ilgesnės trukmės refinansavimo operacijos.

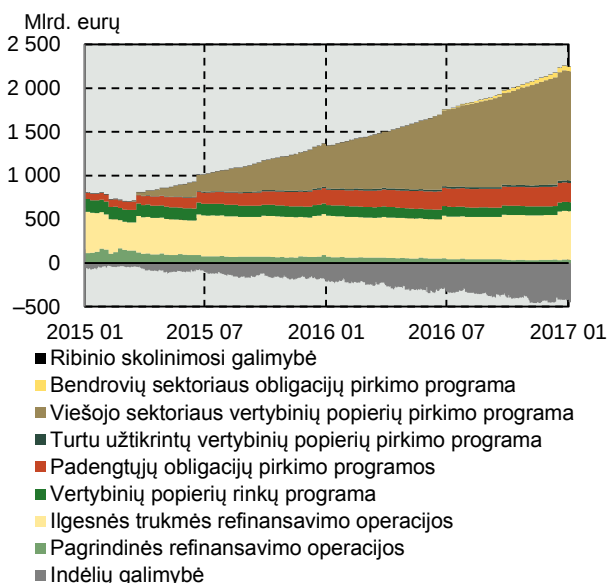
¹¹ Lyginami paskolų ne finansų įmonėms ir būsto paskolų palūkanų normų 3 mėn. slenkamieji vidurkiai, siekiant sumažinti laikinų svyravimų įtaką ir išgryninti tendencijas.

Eurosistemos pinigų politikos įgyvendinimas euro zonoje

Atvirosios rinkos operacijos. Eurosistema 2016 m. konkurso būdu iš viso įvykdė 119 atvirosios rinkos operacijų. Pasinaudodamos šiomis priemonėmis, Eurosistemos sandorių šalys 2016 m. pabaigoje per pagrindines refinansavimo operacijas buvo pasiskolinusios 39,1 mlrd., o per ilgesnės trukmės, įskaitant ir tikslines ilgesnės trukmės, refinansavimo operacijas – 556,6 mlrd. Eur. Tikslinėmis ilgesnės trukmės refinansavimo operacijomis ECB valdančioji taryba siekia paremti bankų skolinimą ne finansų privačiajam sektoriui, t. y. namų ūkiams ir ne finansų bendrovėms (neįskaitant paskolų namų ūkiams būstui įsigyti). Kredito įstaigos, pageidaujanti dalyvauti šiose operacijose, privalo laikytis tam tikrų atskaitomybės reikalavimų, t. y. teikti ataskaitas apie tinkamų paskolų likučius ir tinkamą grynąjį skolinimą per ataskaitinius laikotarpius. Šie duomenys naudojami nustatant įstaigoms skolinimosi ribą ir skolinimosi limitus. Be to, šie duomenys privalomai audituojami.

Eurosistema, vykdydama turto pirkimo programas, VP portfelį, laikomą pinigų politikos tikslais, per 2016 m. padidino 850,9 mlrd. Eur – iki 1 654,0 mlrd. Eur. Eurosistema 2016 m. toliau vykdė išplėstinę TPP. Pagal išplėstinę TPP, apimančią trečiąją padengtųjų obligacijų programą, turtu užtikrintų vertybinių popierių programą, bendrovių sektoriaus obligacijų pirkimo programą ir viešojo sektoriaus vertybinių popierių pirkimo programą, Eurosistema kas mėnesį pirkė VP už 80 mlrd. Eur (iki kovo mėn. – 60 mlrd. Eur)¹².

16 pav. Eurosistemos likvidumo didinimo ir mažinimo pinigų politikos operacijos

Šaltiniai: ECB ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Nuolatinės galimybės. Eurosistemos sandorių šalys, pasinaudodamos indėlių galimybe, 2016 m. pabaigoje nacionaliniuose centriniuose bankuose laikė 424,21 mlrd. Eur vertės vienos nakties indėlių. Indėlių galimybei nuo 2016 m. pradžios taikyta neigiama – 0,3, o nuo 2016 m. kovo 16 d. – 0,4 proc. – palūkanų norma. Ribinio skolinimosi galimybe, kuriai taikyta 0,3 proc. (nuo 2016 m. pradžios) ir 0,25 proc. (nuo 2016 m. kovo 16 d.) palūkanų norma, nagrinėjamu laikotarpiu taip pat naudotas: didžiausia pasiskolinama suma – 2,36 mlrd., mažiausia – 0,001 mlrd. Eur.

Privalomosios atsargos. Per metus, augant privalomųjų atsargų bazei, Eurosistemos kredito įstaigų privalomosios atsargos padidėjo beveik 5 proc. – nuo 113,29 mlrd. iki 118,75 mlrd. Eur. Privalomosios atsargos skaičiuojamos remiantis privalomųjų atsargų baze, kurią sudaro indėliai ir išleisti skolos VP. 2016 m. euro zonoje taikyta 1 proc. privalomųjų atsargų norma. Privalomųjų atsargų vidutinis dydis 2016 m. buvo 115,81 mlrd. Eur.

¹² TPP išplėtimas ir kitų jos parametrų pakeitimai 2016 m. plačiau aptarti skyriuje „Dalyvavimas formuojant ir įgyvendinant Eurosistemos pinigų politiką“.

Eurosistemos pinigų politikos įgyvendinimas Lietuvoje

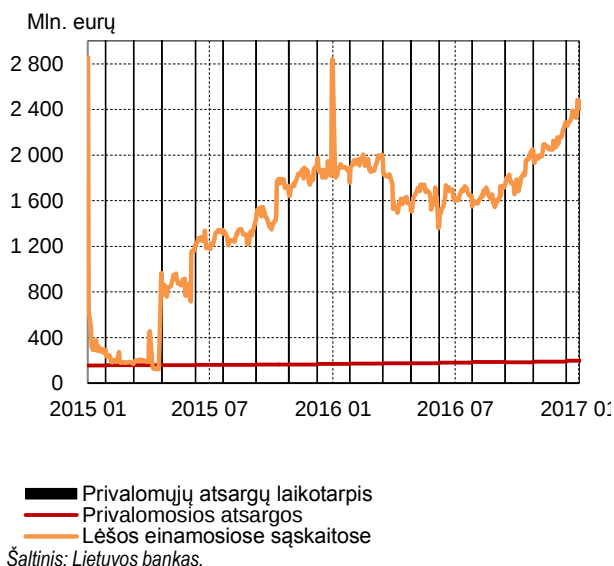
Atvirosios rinkos operacijos. Lietuvos banko sandorių šalys 2016 m. pakankamai aktyviai dalyvavo tiek pagrindinėse, tiek ilgesnės trukmės, tiek ir tikslinėse refinansavimo operacijose. Pagrindinėse ir ilgesnės trukmės operacijose aktyviau dalyvauta pirmąjį pusmetį, o tikslinėse refinansavimo operacijose – antrąjį. Pasinaudodamos šiomis priemonėmis, sandorių šalys metų pabaigoje buvo pasiskolinusios 0,30 mlrd. Eur.

Lietuvos bankas kartu su kitais Eurosistemos NCB 2016 m. toliau vykdė viešojo sektoriaus vertybinių popierių pirkimo programą. Lietuvos bankas, kaip viešojo sektoriaus vertybinių popierių pirkimo programos dalyvis, perka Lietuvos Respublikos VVP ir Europos viršvalstybinių institucijų obligacijas. NCB tenkanti nupirkti dalis apskaičiuojama pagal įnašą į ECB kapitalą. Per mėnesį Lietuvos bankas VP pirkė vidutiniškai už 325 mln. Eur. Lietuvos banko pinigų politikos tikslais įsigytų euro zonos rezidentų VP vertė 2016 m. pabaigoje sudarė 6,3 mlrd. Eur. Eurosistema buvo įsigijusi 2,3 mlrd. Eur vertės Lietuvos Respublikos VVP.

Nuolatinės galimybės. Per 2016 m. indėlių galimybe sandorių šalys nesinaudojo. Ribinio skolinimosi galimybe, kuriai metų pradžioje taikyta 0,30, o nuo 2016 m. kovo 16 d. – 0,25 proc. palūkanų norma, nagrinėjamu laikotarpiu naudotasi kelis kartus, o didžiausia pasiskolinimą suma buvo 0,7 mln. Eur.

Privalomosios atsargos. Per metus, augant privalomųjų atsargų bazei, Lietuvos kredito įstaigų privalomosios atsargos padidėjo beveik 16 proc. – nuo 169,8 mln. iki 196,6 mln. Eur. Privalomųjų atsargų vidutinis dydis 2016 m. buvo 180,1 mln. Eur. 2016 m. pradžioje Eurosistema už perteklines privalomasias atsargas taikė neigiamą 0,3, o nuo 2016 m. kovo 16 d. – neigiamą 0,4 proc. palūkanų normą. Vykdomas aktyvus kiekybinis ekonomikos skatinimas riboja kredito įstaigų galimybes euro zonoje uždirbti iš trumpalaikių saugių investicijų, todėl privalomųjų atsargų perteklius ir toliau buvo labai reikšmingas ir dar padidėjo paskutinį ketvirtį.

17 pav. Bankų atsargų eurus Lietuvos banke raida

Makroprudencinė politika

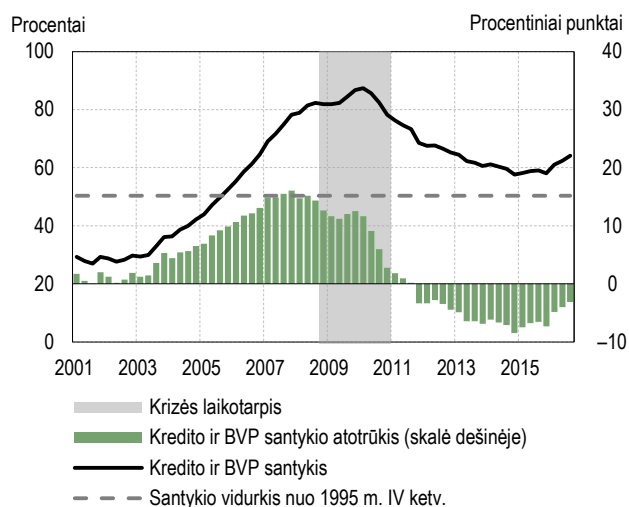
Sisteminių rizikų analizė

Sparčiai kylančios būsto kainos ir reikšmingai didėjantis namų ūkių įsiskolinimas kai kuriose Šiaurės Europos šalyse tebėra viena iš svarbiausių sisteminių rizikų Lietuvos finansų sistemos stabilumui. Jeigu spartus kredito ir NT rinkos augimas užsitęstų, vidutiniu laikotarpiu tai didintų sisteminę riziką. Dėl didėjančio kibernetinių nusikaltimų skaičiaus daugiau dėmesio reikia skirti elektroninės erdvės saugumui.

Disbalansų formavimasis Šiaurės Europos šalyse tebėra vertinamas kaip viena svarbiausių rizikų Lietuvos finansų sistemos stabilumui. Skirtingai nei daugumoje Europos šalių, 2008–2009 m. Švedijoje ir Norvegijoje būsto kainos smuktelėjo tik šiek tiek, o vėliau ėmė vis sparčiau kilti, pralenkdamos gyventojų pajamų augimo tempą. Palyginti su prieš nuosmukį 2008 m. buvusiomis aukštumomis, 2016 m. ketvirtąjį ketvirtį nominalusis būsto kainų lygis Švedijoje ir Norvegijoje buvo atitinkamai 51,6 ir 61,6 proc. didesnis. Be to, būstus perkant skolinomės lėšomis, kartu augo minėtų šalių namų ūkių įsiskolinimo lygis, kuris yra vienas iš aukščiausių Europoje. Disbalansų atsiradimas didina būsto rinkos perkaitimo ir kartu Skandinavijos bankų sistemos nuostolių tikimybę. Skandinavijos šalių kapitalo bankų turtas Lietuvoje sudaro apie 90 proc. viso bankų sektoriaus turto, todėl sukrėtimas vienoje Šiaurės šalyje galėtų neigiamai paveikti Lietuvos finansų sistemos stabilumą bent keletu kanalų: skolinimo apimtys sumažėjimu, pabrangusiu finansavimu ir padidėjusiu neapibrėžtumu tarp indėlininkų. Tiesa, riziką mažina keletą pastarųjų metų didėjusi vidinio finansavimosi dalis (mažėjusi tiesioginė priklausomybė nuo patronuojančiųjų bankų) ir Šiaurės šalyse aktyviau taikomos makroprudencinės priemonės. Švedijoje 2016 m. birželio mėn. pradėjus taikyti minimalų būsto paskolų amortizacijos reikalavimą, metinis būsto kainų augimas 2016 m. I–IV ketv. sumažėjo nuo 12,4 iki 5,1 proc.

Kreditavimui didėjant, privačiojo ne finansų sektoriaus įsiskolinimas Lietuvoje 2016 m. didėjo. PFĮ suteiktų paskolų privačiajam ne finansų sektoriui portfelis per 2016 m. padidėjo 8,2 proc.¹³ – toks pokytis 2,5 karto viršijo šalies ekonomikos¹⁴ augimą. Lietuvos privačiojo sektoriaus – įmonių ir namų ūkių – įsiskolinimo lygį rodantis kredito ir BVP santykis 2016 m. trečiąjį ketvirtį sudarė 64,1 proc. ir buvo 5,1 proc. punkto didesnis nei prieš metus. Kita vertus, šio santykio atotrūkis nuo ilgalaikės tendencijos¹⁵ ir toliau buvo neigiamas (–3,1 proc. punkto), o tai rodo, kad disbalanso kredito rinkoje kol kas nėra.

18 pav. Kredito privačiajam ne finansų sektoriui ir BVP santykio ilgalaikė tendencija ir atotrūkis nuo jos (2001 m. I ketv.–2016 m. III ketv.)

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: ilgalaikė tendencija apskaičiuota taikant vienos pusės HP filtrą su glodinimo parametru, lygiu 400 000; prieš taikant filtrą, kredito ir BVP santykis 5 m. į ateitį pratęsiamas keturių ketvirčių svertiniu vidurkiu.

Užsitęsęs Lietuvos nekilnojamojo turto rinkos kainų ir kreditavimo augimo spartėjimas gali formuoti disbalansus vidutiniu laikotarpiu. Šalyje sudaromų nekilnojamojo turto sandorių skaičius 2016 m. priartėjo prie 2007 m. buvusio piko, o Vilniuje jį pralenkė. Didelis pirkėjų aktyvumas skatino didesnę

¹³ Naudojami PFĮ balanso statistikos duomenys, pakoreguoti dėl bankrutuojančių PFĮ pašalinimo iš statistikos ir kitų techninių veiksnių. Plačiau žr. 2014 m. gruodžio mėn. Lietuvos ekonomikos apžvalgą 2 priedą „PFĮ paskolų portfelio koregavimas atsižvelgiant į pokyčius dėl techninių veiksnių“ ([http://www.lb.lt/lietuvos_ekonomikos_apzvalga_2014_m_gruodzio_men.](http://www.lb.lt/lietuvos_ekonomikos_apzvalga_2014_m_gruodzio_men)).

¹⁴ Nominalusis BVP per 2016 m. padidėjo 3,3 proc.

¹⁵ Teigiamas kredito ir BVP santykio atotrūkis nuo ilgalaikės tendencijos rodo galimą per didelį privačiojo sektoriaus įsiskolinimo lygį, nulemtą spartaus kredito augimo. Kita vertus, kredito ir BVP santykiui esant mažesniai nei jo ilgalaikė tendencija, šalies privačiojo sektoriaus įsiskolinimo lygis yra laikomas tvirtu. Ilgalaikė tokio santykio tendencija yra apskaičiuojama taikant vienos pusės HP filtrą su glodinimo parametru, lygiu 400 000; prieš taikant filtrą, rodiklis 5 m. į ateitį pratęsiamas keturių ketvirčių svertiniu vidurkiu.

pasiūla, todėl pradėtų statyti nekilnojamojo turto objektų daugėjo tiek būsto, tiek komercinio nekilnojamojo turto segmentuose, o per metus baigtų statyti butų skaičius 2016 m. Lietuvoje buvo didžiausias per visą nepriklausomybės laikotarpį. Gerokai sparčiau augo būsto paskolų portfelis, todėl didėjo būsto pirkimo sandorių, atliekamų su paskola, dalis. Tebevyraujant mažų palūkanų aplinkai, daugėjo paskatų pirkti būstą investicijai, todėl didėjo nuomojamo būsto pasiūla. Išaugus būsto rinkos aktyvumui, 2016 m. metinis būsto kainų augimo tempas paspartėjo ir metų pabaigoje sudarė 9,5 proc. Tiesa, sprendžiant iš Lietuvos banko atliekamų nekilnojamojo turto rinkos dalyvių apklausų, augimo tempas artimiausiu metu turėtų sumažėti, nes daugiausia dalyvių tikisi iki 5 proc. sieksiančio būsto kainų metinio prieaugio 2017 m. pabaigoje. Vis dėlto didelis rinkos aktyvumas, mažų palūkanų normų aplinka ir sparčiai augantis kreditavimas gali didinti sisteminę riziką vidutiniu laikotarpiu. Būsto paklausos sumažėjimas dėl netikėto ekonominio sukrėtimo ar neigiamų demografinių tendencijų arba pasiūlos išaugimas dėl didelio statytojų optimizmo ar pagausėjusių nuomojamų būstų pardavimo (pvz., išaugus palūkanų normoms) galėtų lemti kainų korekcijas ir finansų sistemos nuostolius. Tiesa, disbalansų riziką mažina šiuo metu galiojantys Atsakingojo skolinimo nuostatai ir gerėjanti gyventojų finansinė padėtis.

Augant incidentų Lietuvos elektroninėje erdvėje skaičiui ir didėjant finansinių paslaugų skaitmeninimui, kibernetiniai nusikaltimai tampa vis didesniu iššūkiu ir finansų sistemai. Elektroninių ryšių incidentų skaičius Lietuvoje per 2016 m. išaugo 19,0 proc. Informacinių sistemų užvaldymo atvejų padaugėjo 53 proc., penktadaliu išaugo elektroninių paslaugų trikdymo atakų kiekis. Europoje 2016 m. antrąjį ketvirtį stebėtas spartus 66 proc. kibernetinių nusikaltimų atakų metinis padidėjimas. Lietuvoje ir Europoje daugėja iniciatyvų, susijusių su kibernetinio saugumo didinimu, todėl tai ateityje gali padėti mažinti kibernetinių nusikaltimų keliamą riziką finansų sistemai. Vis dėlto pažymėtina, kad šiuo metu Lietuvoje kibernetinio saugumu rūpinasi daug įvairių institucijų¹⁶, kurių tarpusavio ryšiai yra sudėtingi, o atsakomybių ribos nėra iki galo aiškios. Lietuvos bankas, bendradarbiaudamas su Nacionalinio kibernetinio saugumo centru, Radijo ryšių tarnyba, Lietuvos komerciniais bankais, didžiaisiais užsienio bankų filialais bei Lietuvos centrine kredito unija, vykde testavimą, kurio metu ne tik identifikavo finansų rinkos dalyviams svarbias kibernetines grėsmes, bet ir nustatė galimas kontrolės spragas ir aptarė tolesnes kontrolės stiprinimo ir komunikacijos tarp finansų rinkos dalyvių ir valstybės institucijų gerinimo kibernetinių incidentų atveju galimybes. Atsižvelgdamas į testavimo rezultatus, Lietuvos bankas planuoja inicijuoti diskusijas, konsultacijas bei mokymus rinkos dalyviams ir parengti bendras kibernetinių grėsmių rizikos mažinimo rekomendacijas.

Makroprudencinės politikos priemonės

Siekdamas sumažinti sisteminių rizikų galimą poveikį Lietuvos finansų sistemai, Lietuvos bankas pagal jam suteiktą makroprudencinės politikos mandatą 2016 m. toliau įgyvendino Makroprudencinės politikos strategiją ir taikė makroprudencines priemones. 2016 m. taikomi makroprudencinės politikos priemonių lygiai nekito. Būsto ir kredito rinkose vis dar nesant disbalansų, taikoma anticiklinio kapitalo rezervo norma ir toliau buvo lygi 0 proc. Kadangi didžiausių kredito įstaigų rinkos dalys ir svarba praėjusiais metais kito nedaug, kitų sisteminės svarbos įstaigų kapitalo rezervo dydžiai, nustatyti 2015 m., nebuvo pakeisti. Be to, Lietuvos banko analizė parodė, kad poreikio taikyti papildomą sisteminės rizikos rezervą nebuvo. 2017 m. Lietuvos bankas sieks detaliau nagrinėti taikomų makroprudencinių priemonių veikimą ir toliau stebės naujas ES reguliavimo iniciatyvas.

Lietuvos bankas pagal jam suteiktą makroprudencinės politikos mandatą¹⁷ 2016 m. toliau įgyvendino Makroprudencinės politikos strategiją¹⁸, o įgyvendindamas šioje strategijoje iškeltą pirmą tarpinį tikslą – riboti perteklinį kredito augimą, pernelyg didelį finansinį svertą ir

¹⁶ Lietuvoje kibernetinį saugumą reglamentuoja ne tik Lietuvos Respublikos kibernetinio saugumo įstatymas, kiti įvairūs Lietuvos Respublikos teisės aktai, bet ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos „Dėl priemonių aukštam bendram tinklų ir informacinių sistemų saugumui lygiui visoje Sąjungoje užtikrinti“ projektas bei ES kibernetinio saugumo strategija.

¹⁷ Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo Nr. I-678 8, 11, 27, 51, 55 straipsnių, 2 priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo septyntuoju skirsniu ir 52 straipsniu įstatymas (2014 m. rugsėjo 18 d., Nr. XII-1097). Teisės aktų registras, 2014 rugsėjo 23 d., Nr. 2014-12712.

¹⁸ Lietuvos banko valdybos 2015 m. kovo 12 d. nutarimas Nr. 03-31 „Dėl Makroprudencinės politikos strategijos patvirtinimo“.

siekti jų išvengti – 2016 m. ketvirtąjį ketvirtį nustatė 0 proc. anticiklinio kapitalo rezervo normą. Lietuvos bankas nuo 2015 m. vidurio kiekvieną ketvirtį priima sprendimą dėl anticiklinio kapitalo rezervo dydžio. Reikalaujama rezervo norma nustatoma išsamiai įvertinus padėtį kredito ir nekilnojamojo turto rinkose. Lietuvos bankas 2016 m. gruodžio 22 d. priėmė sprendimą palikti galioti nustatytą 0 proc. anticiklinio kapitalo rezervo normą (analogiškas sprendimas priimtas ir ankstesniais ketvirčiais)¹⁹. Didesnė nei 0 proc. anticiklinio kapitalo rezervo norma būtų nustatoma, jeigu būtų įvertinta, kad kredito įstaigoms būtina papildoma apsauga dėl pernelyg spartaus kredito augimo finansinio ciklo pakilimo metu.

Atsakingojo skolinimo nuostatai²⁰, užtikrinantys atsakingą skolinimąsi mažų palūkanų normų sąlygomis ir apsaugantys finansų sistemą nuo disbalansų formavimosi, 2017 m. sausio 26 d. pakeisti atsižvelgiant į 2016 m. lapkričio 10 d. priimtą Būsto kredito direktyvą²¹ įgyvendinantį Lietuvos Respublikos su nekilnojamoju turtu susijusio kredito įstatymą. Nuo 2017 m. liepos 1 d., kai įsigalios šis įstatymas, Atsakingojo skolinimo nuostatai bus taikomi ne tik kreditams, kurie skirti nekilnojamajam turtui įsigyti arba statyti, bet ir tiems kreditams, kurie užtikrinami nekilnojamojo turto įkeitimu. Pagrindiniai nuostatuose numatyti skolinimo principai nepakito. Maksimalus kredito, skirto nekilnojamajam turtui įsigyti arba statyti, dydžio ir įkeičiamo įsigyjamo arba statomo nekilnojamojo turto rinkos vertės arba kainos, atsižvelgiant į mažesnę (*angl. loan-to-value, LTV*), santykis ir toliau negali būti didesnis kaip 85 proc. Be to, kredito įstaigos įpareigos užtikrinti, kad vidutinės įmokos dydžio ir pajamų (*angl. debt service-to-income, DSTI*) santykis sudarytų ne daugiau kaip 40 proc., ir papildomai užtikrinti, kad šis santykis sudarytų ne daugiau kaip 50 proc., skaičiavimams naudojant 5 proc. vidutinio laikotarpio metinę palūkanų normą. Šiuo papildomu reikalavimu siekiama apsaugoti namų ūkius nuo rizikos susidurti su sunkumais mokant didesnes paskolas įmokas, jeigu palūkanų normos ateityje padidėtų. Be to, siekiant apsaugoti namų ūkius nuo perteklinio įsiskolinimo imant ilgus trukmės paskolas, maksimali paskolos trukmė apribota iki 30 metų.

2016 m. vertinimo metu nuspręsta palikti nacionalinės sisteminės svarbos įstaigų sąrašą, joms priskirto kitų sisteminės svarbos įstaigų kapitalo rezervo dydžius ir datą, nuo kurios turi būti sukauptas šis rezervas, nepakeistus. Papildomo kapitalo rezervo reikalavimas sisteminės svarbos įstaigoms įsigaliojo 2016 m. gruodžio 31 d., pasibaigus vienų metų pereinamajam laikotarpiui²². Kitų sisteminės svarbos įstaigų kapitalo rezervo norma nustatoma kiekvienų metų pabaigoje, siekiant didinti sisteminės svarbos įstaigų atsparumą galimiems nuostoliams ir sumažinti jų paskatas prisiimti pernelyg daug rizikos. Lietuvoje buvo identifikuotos keturios sisteminės svarbos įstaigos. AB SEB bankui, „Swedbank“, AB, ir AB DNB bankui nustatyti 2 proc. kitų sisteminės svarbos įstaigų kapitalo rezervo dydžiai, o AB Šiaulių bankui – 0,5 proc. kapitalo rezervas.

2016 m. Lietuvos bankas įvertino dar vienos makroprudencinės priemonės – sisteminės rizikos rezervo – taikymo galimybes ir nustatė, kad poreikio taikyti papildomą sisteminės rizikos rezervą šiuo metu nėra. Ši priemonė taikoma siekiant padidinti bankų atsparumą struktūrinei sisteminei rizikai. Pagal Kapitalo rezervų sudarymo taisyklės²³, sisteminės rizikos rezervas gali siekti nuo 1 iki 5 proc. ir gali būti taikomas tiek visam sektoriui, tiek atskiriems bankams, kuriems nustatyta struktūrinė rizika yra aktuali. Struktūrinė sisteminė rizika – tai ilgalaikė rizika, atsirandanti dėl šalies finansų sistemos ar aplinkos, kurioje ji veikia, ypatumų. Lietuvos finansų sektoriuje galima įžvelgti veiksmų, galinčių sustiprinti nepalankių sukrėtimų poveikį ekonomikai, pavyzdžiui, Lietuvos bankų turtas koncentruotas Lietuvoje, todėl bankų veiklos rezultatai labai priklausomi nuo vienos šalies ekonominės padėties. Atlikta analizė parodė²⁴, kad šiuo metu galiojančiuose kapitalo reikalavimuose iš esmės atsižvelgta į aktualiausias rizikas, o bankų turima kapitalo atsarga daro juos atsparius ekonomikos sukrėtimams. Nors šiuo metu nėra akivaizdaus poreikio taikyti sisteminės rizikos

¹⁹ Lietuvos banko valdybos 2016 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. 03-210 „Dėl anticiklinio kapitalo rezervo taikymo“.

²⁰ Lietuvos banko valdybos 2015 m. gegužės 28 d. nutarimas Nr. 03-90 „Dėl Lietuvos banko valdybos 2011 m. rugsėjo 1 d. nutarimo Nr. 03-144 „Dėl Atsakingojo skolinimo nuostatų“ pakeitimo“.

²¹ 2014 m. vasario 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/17/ES dėl vartojimo kredito sutarčių dėl gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2008/48/EB ir 2013/36/ES bei Reglamentas (ES) Nr. 1093/2010 (OL 2014 L 60, p. 34).

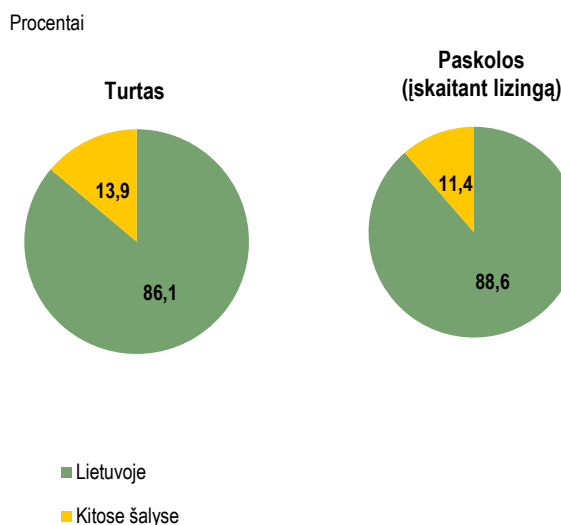
²² Lietuvos banko valdybos 2015 m. gruodžio 15 d. nutarimas Nr. 03-192 „Dėl kitų sisteminei svarbių įstaigų kapitalo rezervo nustatymo“.

²³ 2015 m. balandžio 9 d. Lietuvos banko valdybos nutarimu Nr. 03-51 patvirtintos Kapitalo rezervų sudarymo taisyklės.

²⁴ Lietuvos banko teminis straipsnis „Sisteminės rizikos rezervas: taikymo galimybės“ šiuo metu rengiamas publikacijai.

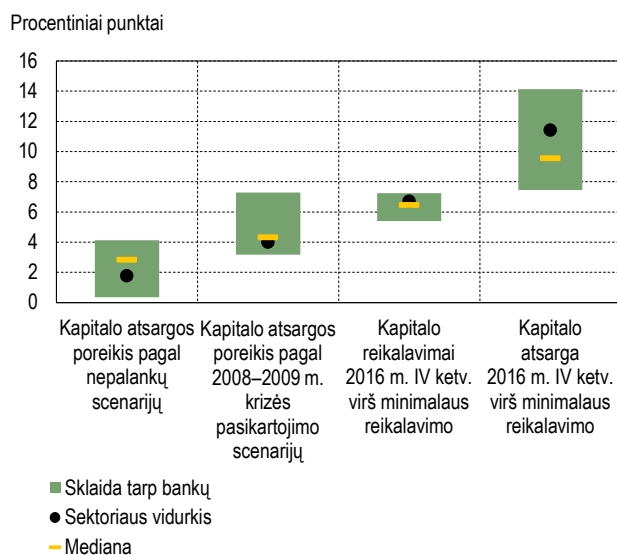
rezervą, struktūrinė rizika bus vertinama bent kas dvejus metus, kad grėsmės būtų identifikuotos laiku ir imtasi priemonių joms sumažinti

19 pav. Lietuvos bankų turto ir paskolų geografinis pasiskirstymas
(2016 m. I–IV ketv. vidurkis)

Šaltinis: Lietuvos banko skaičiavimai.

20 pav. Testavimo nepalankiausiomis sąlygomis rezultatai ir bankų kapitalo atsarga²⁵
(2016 m. IV ketv.)

Šaltinis: Lietuvos banko skaičiavimai.

²⁵ Pagal nepalankių scenarijų (plačiau žr. Lietuvos banko „Finansinio stabilumo apžvalga“, 2016 m.) bankų sektoriaus kapitalo pakankamumo rodiklis sumažėtų apie 2, o pagal 2008–2009 m. krizės pasikartojimo scenarijų ir esant panašiai paskolų portfelio struktūrai kaip iki krizės, – apie 4 proc. punktais. Kartu minimalų kapitalo pakankamumo reikalavimą (8 %) papildantys reikalavimai – kapitalo apsaugos, kitų sisteminės svarbos įstaigų rezervai ir Pillar 2 reikalavimai – vidutiniškai sudaro apie 6,7 proc. pagal riziką įvertinto turto, tad reikalaujama kapitalo atsarga vertintina kaip pakankama scenarijuose nagrinėtiems ekonomikos šokams atlaikyti. Be to, daugumos bankų kapitalo rodikliai viršija šiuos reikalavimus su nemenka atsarga.

Statistikos tvarkymas

2016 m. buvo paskelbti išsamesni PFJ palūkanų normų duomenys, pradėti rengti draudimo bendrovių balanso statistikos duomenys, patobulinta tiesioginių užsienio investicijų ir vertybinių popierių statistika, išplėstos mikroduomenų bazės, o plėtojant tarptautinį bendradarbiavimą, buvo įvykdyti Lietuvos stojimo į EBPO darbų statistikos srityje bei Lietuvos prisijungimo prie TVF Specialiųjų duomenų platinimo standartų Plius veiksmų planai.

Lietuvos banko rengiama statistika²⁶ visų pirma naudojama pinigų politikos formavimo ir įgyvendinimo, makroprudencinės politikos, mikroprudencinės priežiūros, makroekonominės analizės ir tyrimų tikslais, tačiau ją vis intensyviau naudoja ir išorės vartotojai: tarptautinės organizacijos ir valdžios institucijos, finansų rinkos dalyviai, žiniasklaida, akademinė ir plačioji visuomenė. Ši statistika buvo toliau plėtojama 2016 m. atsižvelgiant į pasirengimą Lietuvos narystei EBPO. Daug dėmesio skirta statistikos sklaidos plėtrai, įskaitant ketinimą jungtis prie TVF duomenų platinimo specialiųjų standartų (DPSS Plius), duomenų teikimą ECB ir kitoms tarptautinėms organizacijoms.

Atsižvelgiant į didėjančius vartotojų poreikius, 2016 m. išplėsta PFJ palūkanų normų statistikos sklaida, pradėtos skelbti užstatu ir (arba) garantijomis užtikrintų naujų susitarimų paskolų, taip pat tikrųjų naujų paskolų eurai euro zonos rezidentams palūkanų normos ir sumos. Atsižvelgiant į finansinio stabilumo politikos formuotojų ir vykdytojų poreikius, pradėti rinkti nauji ketvirtiniai makroprudencinės ataskaitos duomenys iš bankų ir užsienio bankų filialų.

Toliau didėjo vartotojų poreikiai turėti išsamią ir euro zonos mastu suderintą statistiką, todėl 2016 m. įgyvendintas ECB reglamentas dėl draudimo bendrovėms taikomų statistinės atskaitomybės reikalavimų, pradėti rengti ir ECB teikti nauji draudimo bendrovių balanso statistikos duomenys. Siekiant nedidinti statistinės atskaitomybės naštos rinkos dalyviams, draudimo bendrovių statistiniai duomenys rengiami iš priežiūros tikslais renkamų ataskaitų „Mokumas II“, papildytų ECB reikalavimais, duomenų. Naudojant „Mokumas II“ ataskaitas, taip pat rengiama vertybinių popierių statistika (draudimo bendrovių turimų vertybinių popierių duomenys atskirai pagal kiekvieną popierių). Be to, siekiant parengti aukštos kokybės statistinius duomenis, aprėpiant Lietuvos draudimo bendrovių, išskyrus jų filialus užsienyje, ir užsienio draudimo bendrovių filialų Lietuvoje veiklą, Lietuvos bankas pradėjo keistis įvertintais draudimo bendrovių filialų duomenimis su Estijos centriniu banku pagal pasirašytą dvišalį supratimo memorandumą. Šią naują draudimo bendrovių balanso statistiką Lietuvos bankas pradės skelbti 2017 m. antrojoje pusėje.

Mažinant ūkio subjektų statistinės atskaitomybės našta, susiejus vertybinių popierių ir kitas duomenų bazes, sudaroma investicinių fondų turto ir įsipareigojimų, draudimo bendrovių, pensijų fondų, išleistų ir turimų vertybinių popierių, išorės sektoriaus statistika ir parengiamos šalies ketvirtinės finansinės sąskaitos. Todėl 2016 m. ir toliau skirta daug dėmesio mikroduomenų bazių plėtrai.

Siekiant užtikrinti rengiamų išorės sektoriaus duomenų kokybę, 2016 m. atnaujinta juridinių asmenų gaunamų užsienio paskolų be valstybės garantijos ir užsienio ūkio subjektams suteikiamų paskolų įregistravimo Lietuvos banke tvarka. Tvarkos atnaujinimas susijęs su tarptautinių statistikos standartų taikymu tiesioginių investicijų statistikai, todėl renkama išsamesnė paskolų srautų informacija, paskirstyta pagal institucinius sektorius, taip pat įdiegiama galutinės nuosavybės koncepcija vertinant tiesioginių investicijų ryšiais susijusias įmonių paskolas.

Siekiant užtikrinti veiksmingą kredito sistemos veikimą ir Lietuvos banko teisę gauti informaciją, reikalingą mikroprudencinei priežiūrai ir makroprudencinei politikai vykdyti, toliau buvo plėtojama Paskolų rizikos duomenų bazė (PRDB). Fiziniai asmenys aktyviai naudojosi Lietuvos banko įdiegta Elektroninių paslaugų gyventojams informacine sistema, suteikiančia patogią galimybę susipažinti su informacija apie savo asmens duomenis, tvarkomus PRDB. Lietuvos bankas interneto svetainėje skelbia paskolų ne finansų bendrovėms pagal ekonominės veiklos rūšis duomenis, parengtus pagal PRDB esančią informaciją. Siekiant visiškai aprėpti vartojimo kredito rinką, sudarytos sąlygos į

²⁶ PFJ balanso ir palūkanų normų, investicinių fondų turto ir įsipareigojimų, draudimo bendrovių ir pensijų fondų, išleistų vertybinių popierių, tarpbankinio skolinimo ir valiutų rinkų, mokėjimo priemonių, oficialiųjų tarptautinių atsargų, mokėjimų ir tarptautinių investicijų balanso, skolos užsieniui, tiesioginių užsienio investicijų ir ketvirtinių finansinių sąskaitų statistika.

viešuosius sąrašus įtrauktiems vartojimo kredito davėjams ir tarpusavio skolinimo platformos operatoriams teikti duomenis į PRDB.

Atsižvelgiant į Lietuvos banko ir Lietuvos finansų rinkos dalyvių poreikius, taip pat į ECB reglamento dėl neapibendrintų kredito ir kredito rizikos duomenų rinkimo reikalavimus, buvo toliau vykdomas naujos PRDB kūrimo projektas – įgyvendintas teisinių reikalavimų ir vartotojų poreikių analizės etapas. Lietuvos banko organizuotų susitikimų metu rinkos dalyviai supažindinti su minėtais ECB reglamento ir papildomus nacionalinius poreikius apimančiais reikalavimais, pristatytas naujos PRDB duomenų modelis, suteiktos metodinės konsultacijos, tikslinti naujos PRDB funkciniai reikalavimai, aktyviai dalyvauta Šiaurės ir Baltijos šalių užduočių grupės dėl ECB reglamento įgyvendinimo veikloje.

Bendradarbiaujant su Lietuvos institucijomis, 2016 m. atnaujintos statistinės informacijos ir duomenų teikimo sutartys su Lietuvos statistikos departamentu ir Finansų ministerija. Mažinant našatą finansų rinkos dalyviams, pasirašyta Lietuvos banko sutartis su Valstybine mokesčių inspekcija dėl PRDB duomenų teikimo. Plečiant tarptautinį bendradarbiavimą, intensyviai dirbta su EBPO atstovais dėl Lietuvos pasirengimo narystei šioje organizacijoje. Pradėti reguliariai teikti ketvirtiniai duomenys apie institucinius investuotojus ir namų ūkius, taip pat išorės sektoriaus duomenys. Rudenį vykusio EBPO atstovų vizito Lietuvoje metu buvo pripažinta didelė pažanga vykdant suderinto veiksmų plano priemonės, priimti tolesni su stojimo procesu susiję veiksmai.

Lietuvos bankas, būdamas Tarptautinio valiutos fondo Duomenų platinimo specialiųjų standartų taikymo Lietuvoje koordinatorius, 2016 m. pabaigoje kreipėsi į TVF išreikšdamas Lietuvos ketinimą jungtis prie aukštesnio lygio – DPSS Plus – standartų. Toks prisijungimas Lietuvai būtų svarbus, tarptautinį jos prestižą keliantis dalykas ir aukštos kokybės standartus atitinkančios statistikos pripažinimas.

Finansinio turto valdymas

Investavimo politika

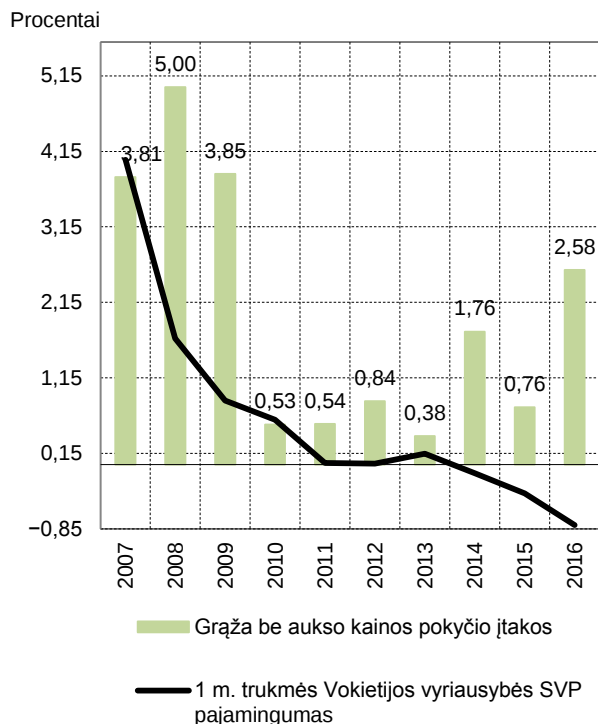
Valdydamas finansinį turtą, nesusijusį su pinigų politikos operacijomis, Lietuvos bankas siekia užtikrinti Lietuvos ir euro zonos finansų sistemos stabilumą, užtikrinti Lietuvos banko finansinį nepriklausomumą ir sudaryti prielaidas šaliai lengviau absorbuoti ekonominius ir finansinius sukrėtimus bei kitas ypatingas aplinkybes.

Lietuvos bankas finansinį turtą investuoja skaidydamas investavimo riziką ir siekdamas didinti tikėtiną investicijų grąžą per trejų metų investavimo laikotarpį. Dėl tikėtinai didesnio pelningumo vidutiniu laikotarpiu Lietuvos bankas priiima nuostolių per vienus metus riziką, kurią riboja investavimo politikoje įvardytas rizikos biudžeto dydis.

Investavimo rezultatai

2016 m. iš finansinio turto investicijų Lietuvos bankas uždirbo 47,9 mln. Eur, o investicijų grąža buvo 2,58 proc. Didžioji investicijų grąžos dalis gauta iš pabrangusių euro zonos SVP, akcijų ir palankių valiutos kursų pokyčių. Dėl tęsiamos ECB skatinamosios pinigų politikos pajamingumas euro zonoje toliau mažėjo, o SVP, kurių kaina yra atvirkščiai proporcinga jų pajamingumui, brango. Akcijos ir JAV dolerio kursas daugiausia brango dėl palankių JAV ekonomikos augimo ateityje lūkesčių.

21 pav. Investicijų grąža

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Per paskutinius trejus metus – 2014–2016 m. Lietuvos bankas iš finansinio turto investicijų uždirbo 198,3 mln. Eur, o trejų metų bendra investicijų grąža buvo 5,18 proc. (arba vidutiniškai po 1,7 % kasmet). Tačiau yra didelė rizika, kad artimiausiu metu sąlygos finansų rinkose bus mažiau palankios, todėl ateityje neatmestina nuostolių galimybė. Lietuvos banko finansinio turto (išskyrus aukso) valdymo sprendimai priimami dviem lygmenimis: strateginiu – nustatant ir dinamiškai valdant ilgalaikę strateginę investicijų struktūrą ir aktyvaus valdymo – priimant sprendimus nukrypti nuo strateginės investicijų struktūros, siekiant pasinaudoti rinkose susidariusiomis palankiomis sąlygomis trumpu ir vidutiniu laikotarpiu. Per praėjusius trejus metus sąlygos rinkose buvo sudėtingos (ekonomikos augimo sulėtėjimas Kinijoje, „Brexit“, JAV prezidento rinkimai), tačiau palankios Lietuvos banko strateginiams ir aktyvaus valdymo sprendimams. 2014–2016 m. iš finansinio turto (išskyrus auksą) aktyvaus valdymo Lietuvos bankas uždirbo 24,7 mln. Eur. Strateginiu lygmeniu pasiteisino sprendimai pailginti investavimo horizontą iki trejų metų, padidinti rizikos biudžetą, išskaidyti investicijas ir pradėti investuoti į bendrovių SVP, akcijas, Kinijos vyriausybės SVP, padidinti investicijas JAV doleriais. Sudėtingos sąlygos rinkose skatina ieškoti naujų investavimo sprendimų, tačiau didėja ir nuostolių tikimybė. SVP pajamingumas ir toliau yra istoriškai mažas, akcijų kainos santykinai didelės, todėl yra gana didelė rizika, kad tendencijos rinkose jau artimiausiu metu gali pasikeisti Lietuvos banko investicijoms nepalankia linkme.

Aukso investicijos

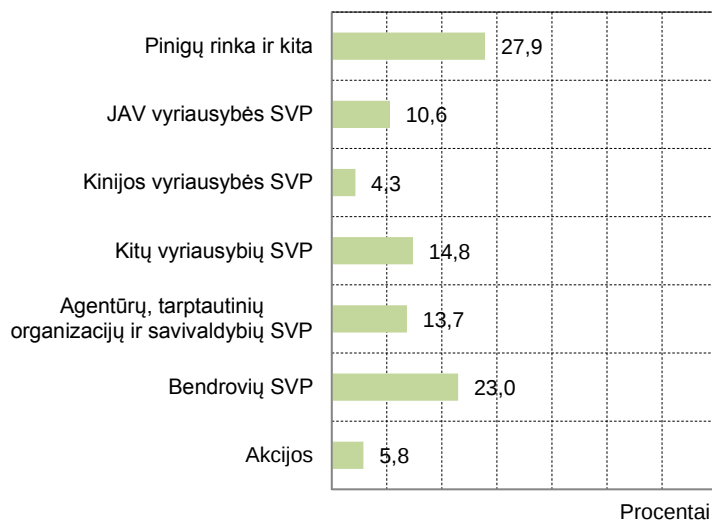
Investuodamas auksą Lietuvos bankas 2016 m. uždirbo 2,0 mln., o 2014–2016 m. – 2,7 mln. Eur. Lietuvos bankas disponuoja 5,8 t aukso, kuris saugomas Anglijos centriniame banke. Susidarius palankioms sąlygoms rinkoje, auksas investuojamas dedant aukso indėlius, už kuriuos uždirbame palūkanų, arba sudarant aukso apsikeitimo sandorius (angl. *swap*), laikinai iškeičiant auksą į kitą valiutą ir ją investuojant.

Investicijų struktūra

2016 m. finansinio turto, neįskaitant susijusio su pinigų politika, dydis rinkos verte vidutiniškai sudarė 2 081,6 mln. Eur. Į SVP vidutiniškai per metus investuota 66,4, į pinigų rinkos priemones – 27,9 ir į nuosavybės VP – 5,8 proc. Lietuvos bankas investuoja į investicinio

reitingo Europos, Šiaurės Amerikos šalių ir Kinijos centrinių vyriausybių, vyriausybinių agentūrų ir tarptautinių organizacijų bei bendrovių SVP. 2016 m. Lietuvos bankas dalį investicijų patikėjo valdyti Pasaulio bankui pagal Užsienio atsargų valdymo ir konsultavimo programą (angl. *Reserves Advisory and Management Program*). Pagal šią programą yra investuojama į JAV, Kanados ir Jungtinės Karalystės centrinių vyriausybių, vyriausybinių agentūrų bei savivaldybių ir pan. SVP.

22 pav. Investicijų pasiskirstymas vidutiniškai 2016 m.

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Didžioji Lietuvos banko investicijų dalis yra eurai arba kitomis valiutomis, kurių valiutos rizika yra apdrausta. Siekiant didesnės investicijų diversifikacijos, dalies investicijų (2016 m. – vidutiniškai 20,5 %) JAV doleriais, Japonijos jenomis, Didžiosios Britanijos svarais sterlingų ir kitomis valiutomis valiutos rizika buvo neapdrausta.

Finansinio turto saugumas užtikrinamas skaidant investicijas, sudarant sandorius su geros reputacijos, aukštus reitingus turinčiomis finansų įstaigomis ir investuojant tik į investicinį reitingą turinčių emitentų SVP. Finansų įstaigoms ir VP emitentams tarptautinių reitingų agentūrų suteiktas investicinis reitingas rodo, kad jų įsipareigojimų nevykdymo tikimybė yra maža. 2016 m. pabaigoje vidutinis investicijų reitingas buvo AA, o 42 proc. investicijų buvo suteiktas aukščiausias AAA reitingas.

Valstybės išdo ir kitų institucijų sąskaitų tvarkymas

Vykdydamas Lietuvos banko įstatyme nustatytas valstybės išdo agento funkcijas, Lietuvos bankas 2016 m. tvarkė valstybės išdo sąskaitas eurai ir užsienio valiutomis. Šiose sąskaitose laikomus valstybės piniginius išteklius, kaupiamus ir naudojamus Lietuvos Respublikos valstybės išdo įstatyme ir kituose teisės aktuose nustatyta tvarka, valdo Finansų ministerija. Be to, Lietuvos bankas tvarkė ES institucijų ir tarptautinių finansų įstaigų (toliau – kitos institucijos) sąskaitas eurai. Finansų ministerijos valdomose valstybės išdo sąskaitose laikomi piniginiai ištekliai sudarė didžiausią visose sąskaitose esančių lėšų dalį.

2016 m. gruodžio 31 d. Lietuvos banke buvo tvarkomos 68 valstybės išdo ir kitų institucijų sąskaitos (per metus tvarkomų sąskaitų skaičius nepakito). Šios sąskaitos atidarytos ir tvarkomos Lietuvos banke vadovaujantis Lietuvos Respublikos, Lietuvos banko ir Europos Centrinio Banko teisės aktais.

Lietuvos bankas teikia valstybės išdui ir kitoms institucijoms šias bankines paslaugas: perveda lėšas pagal išteklių valdytojų mokėjimo nurodymus, įskaito lėšas į sąskaitas, keičia valiutas, rengia ir teikia sąskaitų išrašus bei kitą informaciją. Per 2016 m., vykdamas Finansų ministerijos ir kitų institucijų mokėjimo nurodymus, atlikta 486,0 tūkst. kredito pervedimų, jų apyvarta sudarė 16,040 mlrd. Eur.

Mokėjimo ir vertybinių popierių atsiskaitymo sistemos

Skatindamas patvarų ir veiksmingą mokėjimo ir vertybinių popierių atsiskaitymo sistemų veikimą Lietuvos bankas teikė atsiskaitymo paslaugas mokėjimo paslaugų teikėjams, vertino mokėjimo sistemą SEPA-MMS pagal tarptautinius principus, pradėjo pasirengimą centrinio vertybinių popierių depozitoriumo (CVPD) pertvarkai Lietuvoje. Be to, siekdamas efektyvios ir konkurencingos mokėjimų rinkos Lietuvos bankas viešai pateikė Nacionalinės mokėjimų strategijos siūlymą ir nustatė pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugos krepšelio sudėtį ir maksimalią kainą.

Mokėjimo sistemos

Lietuvos bankas teikia atsiskaitymų paslaugas mokėjimo paslaugų teikėjams. Lietuvos bankas kartu su kitais Eurosistemos centriniais bankais valdo realaus laiko atskirųjų atsiskaitymų eurais sistemą TARGET2. Lietuvos bankas atsakingas už šios sistemos sudedamąją dalį – mokėjimo sistemą TARGET2-LIETUVOS BANKAS. Lietuvos bankas taip pat valdo mažmeninių mokėjimų sistemą SEPA-MMS.

Lietuvos banko mažmeninių mokėjimų sistema SEPA-MMS skirta SEPA mokėjimams vykdyti nustatytu ir realiu laiku. Ji veikia nuo 2015 m. gruodžio 8 d. ir turi sąsają su kita SEPA reikalavimus atitinkanti mokėjimo sistema STEP2, į kurią kelis kartus per dieną nustatytu laiku perduoda ir gauna mokėjimus. Mokėjimo sistema STEP2 naudojasi Lietuvos tarptautinėms bankų grupėms priklausančiais bankais ir užsienio bankų skyriais. Į šią sistemą pateikti SEPA mokėjimai pasiekia gavėjų sąskaitas visoje SEPA erdvėje²⁷.

Sistemoje SEPA-MMS mokėjimus gali atlikti ir mokėjimo bei elektroninių pinigų įstaigos, kurios naudojasi sistema per tiesioginius sistemos dalyvius. 2016 m. gruodžio 31 d. sistemoje SEPA-MMS buvo [12 dalyvių](#). 2016 m. sistemos SEPA-MMS dalyviai tarpusavyje įvykdė beveik 0,3 mln. mokėjimų, kurių vertė – 4,3 mlrd. Eur. Į STEP2 sistemą SEPA-MMS dalyviai išsiuntė 5,4 mln. mokėjimų, kurių vertė 14,7 mlrd. Eur, iš STEP2 buvo gauta 3,4 mln. mokėjimų, jų vertė 11,5 mlrd. Eur.

Sistema TARGET2-LIETUVOS BANKAS naudojama pagrindinėms centrinio banko funkcijoms. Joje atliekami atsiskaitymai vykdant Eurosistemos pinigų politikos priemones, Lietuvos banko ir kredito įstaigų tarpusavio grynųjų pinigų operacijas. Be to, TARGET2-LIETUVOS BANKAS naudojama bankų klientų skubiems mokėjimams vykdyti ir atlikti lėšų pervedimus vykdant atsiskaitymus už VP sandorius vertybinių popierių atsiskaitymo sistemoje.

2 lentelė. TARGET2-LIETUVOS BANKAS dalyviai ir operacijos

Metai	Dalyvių skaičius laikotarpio pabaigoje, vnt.	Operacijų skaičius, vnt.			Operacijų vertė, mln. eurų		
		vietiniai mokėjimai	išsiųsti tarptautiniai mokėjimai	gauti tarptautiniai mokėjimai	vietiniai mokėjimai	išsiųsti tarptautiniai mokėjimai	gauti tarptautiniai mokėjimai
2015	14	21 304	54 516	149 275	145 906	134 647	135 115
2016	14	29 241	34 140	165 463	44 826	90 259	86 427

Šaltinis: Lietuvos banko skaičiavimai.

Mokėjimo ir vertybinių popierių atsiskaitymo sistemų priežiūra

Siekdamas patvaraus ir veiksmingo mokėjimo ir vertybinių popierių atsiskaitymo sistemų veikimo, Lietuvos bankas vykdo tokių sistemų priežiūrą. 2016 m. atliktas sistemos SEPA-MMS atitikties Tarptautinių atsiskaitymų banko Mokėjimo ir atsiskaitymo sistemų komiteto kartu su Tarptautinės vertybinių popierių komisijų organizacijos techniniu komitetu (angl. CPSS-IOSCO) parengtiems [Finansų rinkos infrastruktūrų principams](#) vertinimas. Neatitikimų, kurie galėtų reikšmingai paveikti sistemos veiklą, nenustatyta.

Lietuvos bankas kartu su Estijos ir Latvijos centriniais bankais bei finansų rinkos priežiūros institucijomis pradėjo pasirengimą naujo centrinio vertybinių popierių depozitoriumo (CVPD)

²⁷ SEPA (angl. Single Euro Payments Area) erdvė apima 34 valstybes Europoje – EEE priklausančias valstybes, Šveicariją, Monako Kunigaikštystę ir San Mariną.

licencijavimui. Atsižvelgdama į centrinių vertybinių popierių depozitoriumų (CVPD) reglamento²⁸ nuostatas, *Nasdaq* grupė nusprendė steigti vieną CVPD trims Baltijos šalims su pagrindine buveine Latvijoje ir filialais Estijoje bei Lietuvoje. Pagal numatytą CVPD pertvarkos planą, *Nasdaq CSD* turėtų būti licencijuotas 2017 m. Lietuvos bankas kartu su Estijos ir Latvijos centriniais bankais 2016 m. pradėjo būsimo CVPD vertinimą pagal Finansų rinkos infrastruktūrų principų reikalavimus. Šio vertinimo rezultatai Lietuvos bankui, kaip priežiūros institucijai, padės suformuoti nuomonę *Nasdaq CSD* licencijavimo procese ir priimti sprendimą dėl jo valdomos vertybinių popierių atsiskaitymo sistemos (VPAS) registravimo.

Pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugos sudėties ir kainos nustatymas

Lietuvos gyventojams užtikrinta teisė į pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugą ir kartu galimybė naudotis būtiniausiomis mokėjimo paslaugomis už prieinamą kainą. 2017 m. vasario 1 d., įsigaliojus Mokėjimų įstatymo pakeitimams, įgyvendintos Mokėjimo sąskaitų direktyvos²⁹ nuostatos. Bankams ir kredito unijoms nustatyta pareiga pasiūlyti būtiniausias mokėjimo paslaugas už ne didesnę, nei yra nustatyta, kainą.

Vykdydamas Mokėjimų įstatyme numatytas pareigas, Lietuvos bankas nustatė pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugos apimtį (mokėjimo paslaugų krepšelį) ir maksimalią jos kainą. Įvertinęs įstatyme nustatytus reikalavimus, išnagrinėjęs vartotojų mokėjimo įpročius ir atsižvelgęs į 2016 m. rugpjūčio mėn. atliktos viešos konsultacijos su rinkos dalyviais metu gautas nuomones, Lietuvos bankas nustatė, kas sudaro [pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugą](#). Be to, pagal patvirtintą metodiką nustatė maksimalią šios paslaugos kainą – 1,5 Eur per mėnesį. Nepasiturintiems gyventojams, gaunantiems piniginę socialinę paramą, pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslauga negali kainuoti daugiau nei 0,75 Eur per mėnesį. Šios kainos galios iki 2017 m. pabaigos. Lietuvos bankas didžiausią krepšelio kainą įvertins kasmet atsižvelgdamas į vidutinį gyventojui tenkančių vartojimo išlaidų kitimą.

Pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugos įteisinimą lydėjo įprastai bankų siūlomos kainodaros pokyčiai. Iki tol vyravęs mokėjimo paslaugų apmokestinimas, kai komisinis atlyginimas imamas už kiekvieną pervedimą, lėšų įskaitymą ar kitą mokėjimo paslaugą, keičiamas į fiksuotą mėnesiniu mokesčiu už mokėjimo paslaugų krepšelį pagrįstą kainodarą. Tokia kainodara palankesnė skatinant atlikti daugiau mokėjimų negrynaisiais pinigais. Bankai pradėjo siūlyti įvairius mokėjimo paslaugų krepšelius, kurie skiriasi nuo pagrindinės mokėjimo sąskaitos, pavyzdžiui, jie apima daugiau pervedimų, didesnę išduodamų grynųjų pinigų sumą, kredito kortelę.

Nacionalinės mokėjimų strategijos iniciatyva

Lietuvos banko 2016 m. parengtas ir viešai pristatytas [Nacionalinės mokėjimų strategijos projektas](#) susilaukė ryškaus atgarsio tarp rinkos dalyvių ir kitų suinteresuotų asmenų. Šiuo projektu siekiama spręsti konkurencijos mokėjimų rinkoje stokos, lėto inovacijų diegimo, nepakankamo naudotojų įsitraukimo ir grynųjų pinigų naudojimo įpročių problemas. Viešosios konsultacijos dėl Nacionalinės mokėjimų strategijos projekto metu dauguma dalyvavusiųjų iš esmės pritarė Lietuvos banko siūlomoms strateginėms kryptims bei priemonėms ir jas palaikė, pateikė naudingų įžvalgų. Viešosios konsultacijos rezultatai pateikiami 2016 m. pabaigoje paskelbtoje [apžvalgoje](#). Kartu Lietuvos bankas paskelbė visus [atsiliepimus](#) į viešąją konsultaciją, kurių autoriai neprieštaravo.

Nacionalinėje mokėjimų strategijoje pasiūlytų priemonių įgyvendinimui reikalingos daugelio institucijų pastangos. Lietuvos bankas jo kompetencijai priskiriamas priemonės įtraukė į savo strateginį 2017–2020 m. planą. Kitas priemonės, kurios daugiausia priskiriamos Vyriausybės ir kitų institucijų kompetencijai, Lietuvos bankas pristatys ir pasiūlys įgyvendinti atitinkamoms institucijoms. Be to, bus pasiūlyti teisės aktų, kurie prisidės prie kai kurių priemonių, pavyzdžiui, mokėjimų tarybos įsteigimo, įgyvendinimo projektai.

²⁸ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 909/2014 2014 m. liepos 23 d. dėl atsiskaitymo už vertybinius popierius gerinimo Europos Sąjungoje ir centrinių vertybinių popierių depozitoriumų, kuriuo iš dalies keičiamos direktyvos 98/26/EB ir 2014/65/ES bei Reglamentas (ES) Nr. 236/2012.

²⁹ 2014 m. liepos 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/92/ES dėl mokesčių, susijusių su mokėjimo sąskaitomis, palyginamumo, mokėjimo sąskaitų perkėlimo ir galimybės naudotis būtiniausiomis savybėmis turinčiomis mokėjimo sąskaitomis.

Grynujų pinigų valdymas

2016 m. gruodžio 31 d., palyginti su 2015 m. gruodžio 31 d., Lietuvos banko į apyvartą išleistų eurų banknotų ir monetų bendra vertė padidėjo 20,5 proc. ir sudarė 2 604,3 mln. eurų. 2016 m. nepakeistų į eurus litų banknotų ir apyvartinių litų monetų vertė apyvartoje sumažėjo 8,4 proc. – iki 473,4 mln. Lt. Per metus į apyvartą išleistos 3 kolekcinės ir 1 proginė eurų monetos. 2016 m. toliau buvo vykdomas Grynujų pinigų apyvartos pertvarkymo projektas, jį planuojama baigti 2017 m.

Grynujų pinigų apyvartos pertvarkymas

Siekiant Lietuvoje įdiegti praktiškesnę ir efektyvesnę grynujų pinigų pasiūlos sistemą, 2016 m. toliau buvo vykdomas Grynujų pinigų apyvartos pertvarkymo projektas. 2016 m. liepos 1 d įdiegta nauja bankų kasinio aptarnavimo Lietuvos banke tvarka (sustambintos Lietuvos banko išduodamų ir priimamų eurų mažiausios pakuotės, sutrumpintas bankų aptarnavimo laikas, nustatytas įkainis už Lietuvos banko teikiamą į ritinėlius nesupakuotų eurų monetų priėmimo ir jų pakavimo į ritinėlius paslaugą). Nauja tvarka siekiama dalį grynujų pinigų tvarkymo funkcijų deleguoti grynujų pinigų tvarkytojams, kad didžioji grynujų pinigų dalis Lietuvos bankui būtų perduodama tik tada, kai jie yra pertekliniai arba tampa netinkami pakartotinei apyvartai. Tai leidžia optimizuoti grynujų pinigų tvarkymo šalyje procesus, sumažinti tvarkymo ir pinigų pervežimo išlaidas bei Lietuvos banko patiriamas grynujų pinigų ciklo valdymo išlaidas.

Vykdomas projektas didina Lietuvos banko grynujų pinigų tvarkymo ir saugojimo efektyvumą – nuo 2016 m. liepos 1 d. pakeista Lietuvos banko padalinio, atliekančio grynujų pinigų saugojimą ir tvarkymą, organizacinė struktūra (darbuotojų etatų skaičius sumažintas nuo 71 iki 54).

Grynujų pinigų išleidimas į apyvartą ir išėmimas

Nuo euro įvedimo Lietuvos Respublikoje dienos iki 2016 m. gruodžio 31 d. Lietuvos bankas į apyvartą iš viso išleido 2 604,3 mln. eurų (įskaitant numizmatines vertybes). 2016 m., palyginti su 2015 m. gruodžio 31 d. duomenimis, Lietuvos banko į apyvartą išleistų eurų banknotų ir monetų bendra vertė padidėjo 443,5 mln. eurų, arba 20,5 proc.

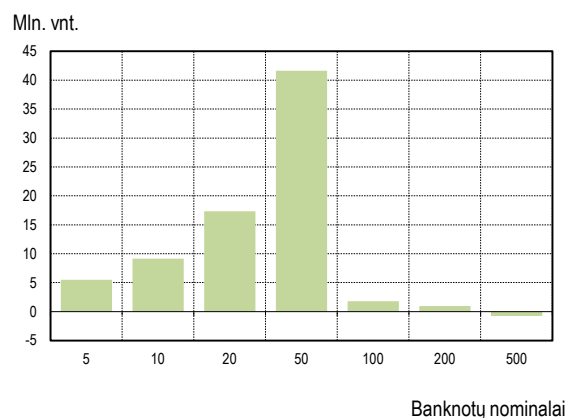
3 lentelė. Grynasis pinigų išleidimas
(mln. eurų)

Metai	Ketvirčiai				Iš viso
	I	II	III	IV	
2015	1 618,9	204,1	133,2	204,5	2 160,7
2016	43,6	149,8	90,0	160,2	2 604,3

Šaltinis: Lietuvos bankas.

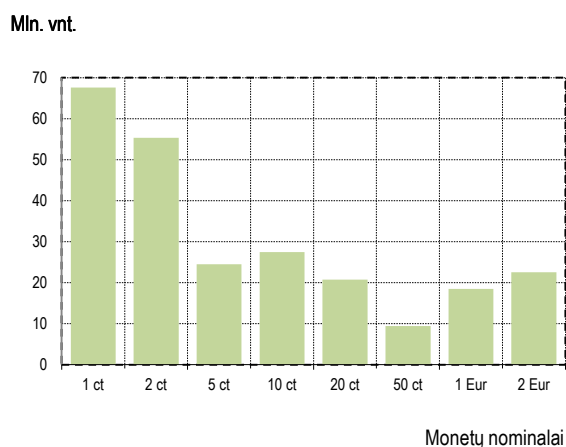
2016 m. gruodžio 31 d. apyvartoje buvo Lietuvos banko išleistų 75,6 mln. vienetų eurų banknotų ir 246,1 mln. vienetų apyvartinių eurų monetų. Populiariausi buvo 20 ir 50 eurų banknotai (atitinkamai 17,4 mln. ir 41,6 mln. vnt.) bei apyvartinės 1 ir 2 euro centų monetos (atitinkamai 67,6 mln. ir 55,4 mln. vnt.). Bendras apyvartoje esančių Lietuvos banko išleistų eurų banknotų skaičius per 2016 m. padidėjo 15,7 mln., o apyvartinių eurų monetų skaičius – 68,1 mln. vienetų.

23 pav. Lietuvos banko išleisti į apyvartą eurų banknotai
(2016 m. gruodžio 31 d. duomenimis)

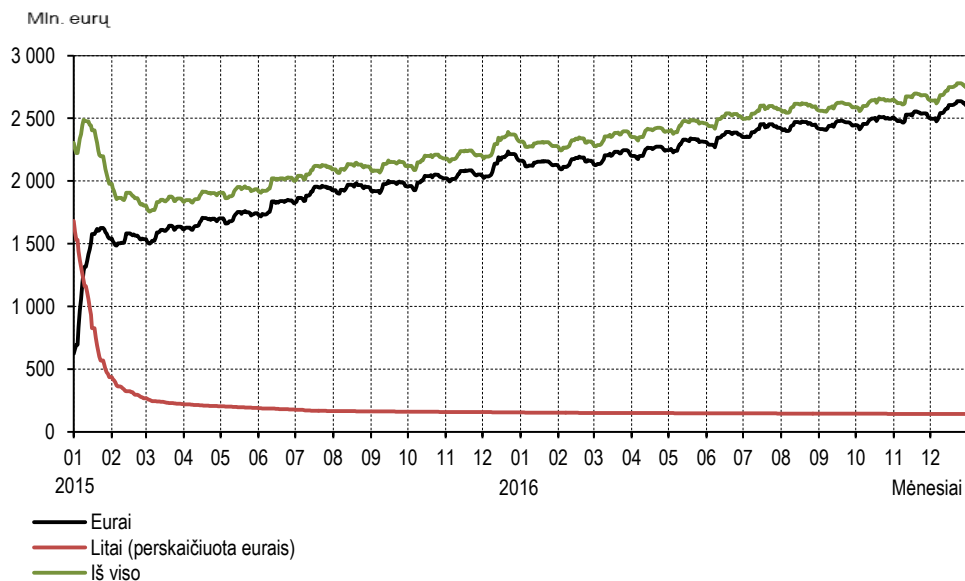
Šaltinis: Lietuvos bankas.

24 pav. Lietuvos banko išleistos į apyvartą apyvartinės eurų monetos
(2016 m. gruodžio 31 d. duomenimis)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

2016 m. gruodžio 31 d. apyvartoje nepakeistų į eurus vis dar buvo 11,1 mln. vienetų litų banknotų ir 849,4 mln. vienetų apyvartinių litų monetų, jų bendra vertė – 137,1 mln. eurų (473,4 mln. Lt). Apyvartoje esančių litų banknotų ir apyvartinių litų monetų vertė per 2016 m. sumažėjo 12,6 mln. eurų (43,3 mln. Lt), arba 8,4 proc.

Šaltinis: Lietuvos bankas.

2016 m. Lietuvos banke sunaikinta 25,7 mln. vienetų netinkamų apyvartai eurų banknotų, 0,4 mln. vienetų litų banknotų ir 71,4 mln. vienetų apyvartinių litų monetų.

Vadovaujantis Europos Sąjungos bei Lietuvos banko teisės aktais ir siekiant užtikrinti apyvartoje esančių grynųjų eurų kokybę, 2016 m. patikrinti šeši grynųjų pinigų tvarkytojai (keturi bankai ir dvi pinigų pervežimo paslaugas teikiančios įmonės). Patikrinimų metu vertinta, kaip grynųjų pinigų tvarkytojai laikosi nustatytų grynųjų pinigų autentiškumo ir tinkamumo apyvartai tikrinimo ir jų pakartotinio išleidimo į apyvartą reikalavimų.

Grynųjų pinigų apyvartos pertvarkymas

Igyvendinant Grynųjų pinigų apyvartos pertvarkymo projektą, kurio tikslas – padidinti grynųjų pinigų pasiūlos sistemos efektyvumą ir sumažinti Lietuvos banko operacines grynųjų pinigų ciklo užtikrinimo išlaidas, nuo 2016 m. liepos 1 d. pakeista Lietuvos banko padalinio, saugančio ir tvarkančio grynuosius pinigus, organizacinė struktūra (darbuotojų etatų skaičius sumažintas nuo 71 iki 54), įdiegta nauja bankų kasinio aptarnavimo Lietuvos banke tvarka (sustambintos Lietuvos banko išduodamų ir priimamų eurų mažiausios pakuotės, sutrumpintas bankų aptarnavimo laikas ir kt.), Lietuvos banko kasose Vilniuje ir Kaune patobulintas klientų aptarnavimas.

Kolekcinės ir proginės monetos

2016 m. Lietuvos bankas į apyvartą išleido tris kolekcines eurų monetas, dvi iš jų nukaldintos iš 925 prabos sidabro, viena – iš 999 prabos aukso. Išleista 2 eurų proginė moneta su Lietuvos nacionaline puse. Visas monetas nukaldino UAB Lietuvos monetų kalykla. Išsamiau žr. priede.

Padirbti banknotai ir monetos

2016 m. Lietuvoje surasti 1 663 vienetai padirbtų eurų banknotų (150 vienetų mažiau nei 2015 m.). Didžiąją padirbtų banknotų dalį sudarė 50 eurų banknotai. Padirbtus eurų banknotus nesunku atskirti nuo tikrų pinigų taikant metodą „apčiuopkite–pažvelkite–pakreipkite“ ir lyginant juos su tikrais banknotais. 2017 m. balandžio 4 d. į apyvartą išleisti naujieji serijos „Europa“ 50 eurų banknotai, dar geriau apsaugoti nuo padirbinėjimo.

2016 m. surastos 66 padirbtos eurų monetos. Per šį laikotarpį buvo surasti ir 9 vienetai padirbtų litų banknotų.

Finansų rinkos priežiūra

Priežiūros kryptys

Lietuvos bankas yra atsakingas už visos finansų rinkos priežiūrą. Šiuo metu prižiūrima daugiau nei 450 finansų rinkos dalyvių ir siekiama užtikrinti, kad finansų rinka veiktų patikimai ir efektyviai, plėtotųsi darniai, kad rinkos dalyviai elgtųsi atsakingai, o vartotojai priimtų racionalius sprendimus. 2016 m. buvo rengiami teisės aktai, kurių pagrindu bus įgyvendinama kredito unijų reforma, daug dėmesio skirta priemonių, mažinančių finansinę naštą, įgyvendinimui, palankių sąlygų naujiems rinkos dalyviams pritraukti sukūrimui. Nemažėjo dėmesys vartojimo kreditų priežiūrai.

Lietuvos bankas šiuo metu aktyviai veikia siekdamas pritraukti naujų rinkos dalyvių. Nauji ir tvarūs dalyviai rinkoje yra pageidaujami, nes jų atsiradimas didina konkurenciją finansinių paslaugų srityje ir sudaro prielaidas didesnei paslaugų įvairovei, geresnei kokybei ir mažesnei kainai. Finansinių technologijų ir kitų bendrovių atėjimas į Lietuvą patvirtina, kad sąlygos joms pradėti veiklą mūsų šalyje yra palankios: lankstus institucinis požiūris, tinkama reguliacinė aplinka ir palanki techninė infrastruktūra. Vis dėlto pirminis Lietuvos banko tikslas ir toliau yra užtikrinti, kad šalies finansų sistema būtų stabili, kad joje neatsirastų netvaraus ir nusikalstamo verslo atstovų.

2016 m. įgyvendinta nemažai priemonių, mažinančių finansų rinkos dalyvių administracinę naštą – atsisakyta dalies periodiškai renkamos informacijos, sujungtos arba panaikintos kai kurios ataskaitos, siekiant verslui padėti išvengti dvigubos atskaitingumo naštos, priežiūros tikslais imta naudoti valstybės registruose jau kaupiamą informaciją, atsisakyta perteklinių reikalavimų nedideliems rinkos dalyviams turėti tam tikrus valdymo organus. 2017 m., siekiant sukurti pažangią, patrauklią ir konkurencingą finansų sektoriaus reguliacinę ir priežiūrinę aplinką, numatoma įvertinti Lietuvos finansų sektoriaus teisinės aplinkos patrauklumą ir tobulinti nacionalinį reguliavimą taip, kad būtų naikinami pertekliniai pateikimo į rinką ir veikimo joje barjerai, toliau bus įgyvendinamos ir administracinę naštą mažinančios priemonės.

Lietuvos bankas, kaip finansų sektoriaus priežiūros institucija, aktyviai vykdo Nacionalinio pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos mažinimo 2016–2018 m. planą – vykdo nuolatinę finansų rinkos dalyvių priežiūrą dėl tinkamo pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos priemonių įgyvendinimo, atliko keletą svarbių tyrimų pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos srityje. Stiprinant priežiūrą šioje srityje, pabrėžiama informacinių technologijų saugumo svarba. 2016 m. buvo analizuojami komercinių bankų kibernetinės saugos klausimai – atlikta apklausa dėl bankų taikomų kontrolės priemonių siekiant valdyti kibernetinę riziką, taip pat atliekamas kibernetinės rizikos testavimas, kuris bus baigtas 2017 m. pirmojo pusmečio pabaigoje.

Finansinių paslaugų priežiūros srityje daug dėmesio buvo skirta vartojimo kreditams, siekiant apsaugoti vartojimo kreditų gavėjus. Aktyvi vartojimo kredito davėjų priežiūra (atlikti 32 tyrimai dėl vartojimo kredito gavėjų kreditingumo vertinimo, paskirtos 25 poveikio priemonės), 2016 m. pradžioje įsigalioję griežtesni Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatymo reikalavimai ir konkurencija lėmė reikšmingas permainas rinkoje – per 2016 m., palyginti su 2015 m., suteiktų vartojimo kreditų skaičius sumažėjo daugiau nei du kartus. Pokyčių bus ir su nekilnojamojo turto susijusio kredito rinkoje. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Lietuvos Respublikos su nekilnojamojo turto susijusio kredito įstatymą, įsigaliosiantį 2017 m. liepos 1 d., kuriuo į nacionalinę teisę perkelta ES Direktyva 2014/17/ES dėl vartojimo kredito sutarčių dėl gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto. Įstatymu įtvirtinamas privalomų kredito sutarčių sąlygų sąrašas, standartizuojamas palūkanų normos struktūros ir jų keitimo sąlygų atskleidimas vartotojui, draudžiamos siejimo praktikos (praktikos, kai kredito sutarties negalima sudaryti neįsigijus kitų, iš esmės vartotojui nebūtinų produktų (pvz., gyvybės draudimo, investicinių produktų, mokėjimo paslaugų) ir kt.

Finansų rinkos dalyviai ir jų priežiūra

Bankai

Lietuvos bankų priežiūra nuo 2015 m. vykdoma kartu su ECB – už trijų didžiausių bankų priežiūrą tiesiogiai atsakingas ECB, tačiau Lietuvos banko specialistai dirba kaip jungtinės priežiūros grupių nariai. Atlikus

kasmetinį priežiūrinį tikrinimą ir vertinimą, bankams nustatyti kapitalo reikalavimai, kurie galios iki to laiko, kol 2017 m. bus atliktas naujas vertinimas. 2016 m. sektorius buvo pelningas, kapitalo būklė tvirta, o likvidumo lygis – aukštas. Turto augimą daugiausia lėmė didėjusi klientų paskolų portfelio grynoji vertė, įsipareigojimų – indėliai. 2016 m. bankų sektoriuje buvo stebima konsolidacija, tačiau, atsiradus galimybei kurti specializuotą banką, kyla naujų finansų rinkos dalyvių susidomėjimas.

Bankų priežiūra

Bankų priežiūra Lietuvoje vykdoma kartu su ECB vadovaujantis bendrais principais. Lietuvoje veikiančių bankų priežiūra yra euro zonos Bendro priežiūros mechanizmo dalis. ECB atsakingas už trijų didžiausių Lietuvos bankų tiesioginę priežiūrą, kiti bankų rinkos dalyviai prižiūrimi vadovaujantis bendrais ECB priežiūros standartais, kurie taikomi proporcingai rinkos dalyvio dydžiui ir jo prisiimamai rizikai.

Kasmetinio priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo proceso metu nustatyti nauji kapitalo reikalavimai bankams. 2016 m. peržiūrėti kapitalo reikalavimai bankams, kuriuos kasmet Lietuvos bankas peržiūri priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo proceso metu. Šie reikalavimai apima minimalų pirmojo lygio kapitalo pakankamumo rodiklio reikalavimą, lygų 8 proc., taip pat antrojo lygio papildomą kapitalo reikalavimą, nustatomą individualiai atsižvelgiant į bankams būdingas rizikas ir sudėtinį kapitalo rezervo reikalavimą³⁰. AB Šiaulių bankui nustatytas 12,9, UAB Medicinos bankui – 13,9, o AB „Citadele“ bankui – 14,5 proc. bendrojo kapitalo reikalavimas. Analogiškai kapitalo reikalavimai nustatomi ir tiesiogiai ECB prižiūrimiems bankams, tačiau jo spėdimu jie neskelbiami. Priežiūrai pateiktų ataskaitų duomenimis, visi Lietuvoje veikiantys bankai vykdė jiems nustatytus reikalavimus. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad kai kuriems Lietuvoje veikiantiems bankams kapitalo stiprinimo klausimas tebėra aktualus.

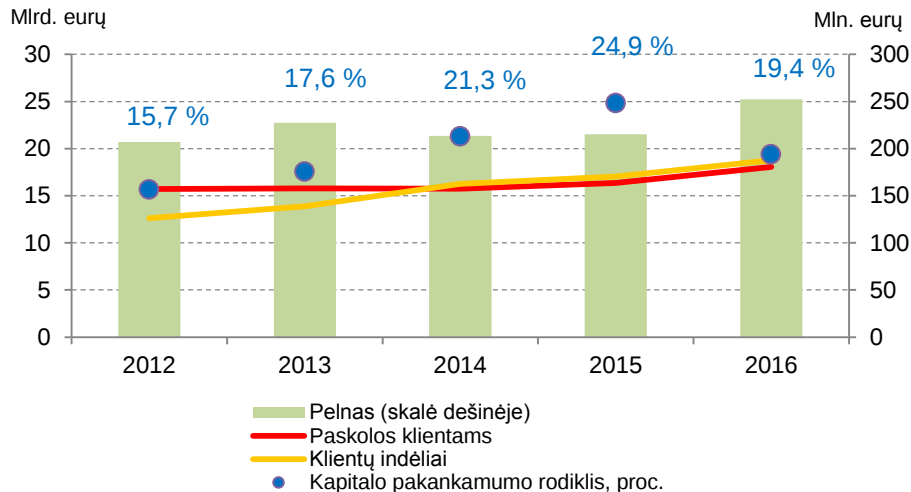
Bankų sektoriaus veikla

Bankų sektoriuje stebima konsolidacija, tačiau 2017 m. atsiveria naujos galimybės steigti specializuotiems bankams. 2016 m. Lietuvoje veikė 6 bankai ir 8 užsienio bankų skyriai³¹, per metus bankų skaičius nepakito, tačiau sektoriuje buvo stebimi konsolidacijos procesai. 2016 m. birželio mėn. „Swedbank“, AB, perėmė *Danske Bank A/S Lietuvos filialo* mažmeninių klientų portfeli, rugpjūčio mėn. bankai DNB ASA ir *Nordea Bank AB* paskelbė apie ketinimą vienyti pajėgas Baltijos šalyse ir steigti bendrą banką. Nuo 2017 m. įsigaliojo Bankų įstatymo pakeitimai, suteikiantys galimybę paprastesnėmis sąlygomis steigti specializuotą banką. Tokiam bankui būtų taikomas minimalus 1 mln. Eur įstatinio kapitalo reikalavimas, jis negalėtų teikti investicinių paslaugų, tačiau tokiam bankui galėtų visi kiti bankams taikomi priežiūriniai reikalavimai.

³⁰ 2016 m. gruodžio 31 d. bankams galiojo šie kapitalo rezervų reikalavimai: kapitalo apsaugos (2,5 %), anticiklinis (0 %) ir kitų sisteminės svarbos įstaigų (AB Šiaulių bankui – 0,5 %, trims didžiausiems bankams – 2,0 %) kapitalo rezervai.

³¹ Priežiūros tikslais finansinės ataskaitas 2016 m. teikė 7 užsienio bankų skyriai, nes Telia Finance AB Lietuvos filialas „Telia Finance Lietuva“ kol kas veiklos nevykdo.

26 pav. Pagrindiniai bankų sistemos veiklos rodikliai

Bankų balansų pokyčiams didžiausią įtaką darė augęs skolinimas ir didėjusi indėlių suma.

Bankų turtas 2016 m. sudarė 25,8 mlrd. Eur ir per metus padidėjo 9,9 proc. Daugiausia turto augimą lėmė didėjusi paskolų portfelio grynoji vertė. Pastaroji per metus padidėjo 10,6 proc. – iki 18,1 mlrd. Eur. Augo tiek namų ūkių, tiek įmonių paskolų portfelio grynoji vertė. Namų ūkių paskolų portfelio vertei didžiausią įtaką darė būsto paskolos, įmonių paskolų portfeliui – pavienės didelės įmonių paskolos. Panašu, kad skolinimo, įskaitant ir būsto paskolas, rinka kol kas sparčiai plečiasi, todėl būtina tolesnė stebėsena. Bankų paskolų portfelio kokybė toliau gerėja – neveiksnių skolos priemonių dalis per 2016 m. sumažėjo 1,7 proc. punkto – iki 3,8 proc. bankų portfelio. Europos bankininkystės institucijos skaičiuojamas neveiksnių skolos priemonių rodiklis, 2016 m. trečiojo ketvirčio duomenimis, ES sudarė 4,7 proc. Bankų įsipareigojimai 2016 m. pabaigoje sudarė 23,5 mlrd. Eur ir išaugo 12,9 proc. Esminis jų pokyčio veiksnys – klientų indėliai, kurie sudaro 80 proc. visų bankų įsipareigojimų. Nepaisant mažų palūkanų normų, bankų sektoriuje ir toliau indėliai auga, klientų indėlių suma per metus padidėjo 10,0 proc. ir sudarė 18,8 mlrd. Eur.

Bankų sektoriaus veikla 2016 m. buvo pelninga – neaudituotais duomenimis, uždirbta 252 mln. Eur pelno, arba 17,1 proc. daugiau nei prieš metus. Pelningai dirbo didžioji dalis bankų (10), o trijų bankų veikla buvo nuostolinga. Didžiausią įtaką pelno augimui darė grynosios palūkanų pajamos, prie jų augimo reikšmingai prisidėjo dėl sumažėjusio indėlių draudimo įmokų tarifo mažėjusios indėlių draudimo išlaidos, taip pat – naujos paskolos. Palankia kryptimi kito ir grynosios paslaugų ir komisinių pajamos. Tačiau pirmą kartą po ilgesnės pertraukos 2016 m. augo bankų administracinės išlaidos. Be šių veiksmų, paminėtini ir vienkartiniai veiksniai, kurių suminė įtaka bankų pelnui sudarė –17 mln. Eur. Pagal Lietuvos bankui pateiktą informaciją dividendus už 2016 m. mokės trys bankai. Kol kas apie tai viešai paskelbė AB SEB bankas ir AB Šiaulių bankas, jie dividendams skyrė atitinkamai 123,1 mln. ir 1,9 mln. Eur. Kitų bankų sprendimai turėtų viešai paaiškėti iki 2017 m. gegužės 1 d. kartu su skelbiamomis akcininkų patvirtintomis metinėmis finansinės atskaitomybės ataskaitomis.

Bankų sektorius yra gerai kapitalizuotas, o likvidumo lygis – aukštas. Bendra bankų sektoriaus kapitalo būklė buvo gera, bendrojo kapitalo pakankamumo rodiklis 2016 m. gruodžio 31 d. sudarė 19,4 proc. Rodiklio reikšmė per metus sumažėjo 5,5 proc. punkto, tačiau tai lėmė ne bendrai prastėjanti bankų kapitalizacijos būklė, o „Swedbank“, AB, 2016 m. pradžioje išmokėti dividendai. Didžiųjų bankų kapitalo būklė buvo stabili, tačiau daugiau paskatinimų stiprinti kapitalą sulaukė kai kurie mažesni rinkos dalyviai. UAB Medicinos banko kapitalo pakankamumo rodiklis buvo mažiausias bankų sektoriuje ir, atsižvelgiant į nustatytus reikalavimus, šiam rinkos dalyviui kapitalo stiprinimas tebėra aktualus. Bankų likvidumo lygis tebebuvo aukštas, o likvidžiojo turto atsargos – pakankamos. Bankų sistemos padengimo likvidžiuoju turtu rodiklis buvo 266 proc. (normatyvas – 100 %).

Plačiau apie bankų sektoriaus 2016 m. veiklą skaitykite Lietuvos banko parengtoje Bankų veiklos apžvalgoje (http://www.lb.lt/banku_apzvalga_2016_m_iv_ketv).

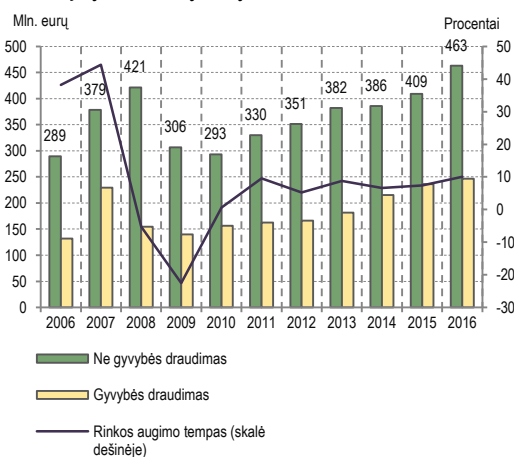
Draudimo rinka

2016 m. draudimo įmonėms buvo pokyčių metai: tai pirmieji metai, kai įmonėms pradėti taikyti rizikos vertinimo pagrįsti direktyvos „Mokumas II“ reikalavimai dėl draudimo įmonių veiklos ir priežiūros, taip pat vietoj Verslo apskaitos standartų (VAS) pradėti taikyti Tarptautiniai apskaitos standartai (TAS). 2016 m. augo draudimo įmokų apimtys, draudimo įmonių turtas ir investicijos. Tiek gyvybės, tiek ne gyvybės draudimo šakų apimtys buvo didžiausios per pastarąjį dešimtmetį. Visa draudimo rinka dirbo pelningai, tačiau draudimo šakų rezultatai išsiskyrė – gyvybės draudimo įmonės metus baigė pelningai, o ne gyvybės draudimo įmonės patyrė nuostolį. Visos draudimo įmonės vykdė mokumo atsargos reikalavimus.

Lietuvos rinkoje 2016 m. gruodžio 31 d. draudimo paslaugas teikė 20 draudikų³², iš jų 9 yra Lietuvoje registruotos draudimo įmonės (toliau – draudimo įmonės), o 11 – kitose ES šalyse įsteigtų draudimo įmonių filialai ir 97 draudimo brokerių įmonės. 2016 m. draudimo įmokos išaugo iki 709,8 mln. Eur – per metus stebėtas dešimtadaliu didesnis rinkos augimas. Per ataskaitinius metus augo abi draudimo šakos: ne gyvybės draudimo šaka paaugo 13,2 proc. (iki 463,1 mln. Eur), o gyvybės draudimo – 4,6 proc. (iki 246,7 mln. Eur).

Lietuvos bankas prognozuoja, kad šalies ūkio plėtra teigiamai veiks ne gyvybės draudimo rinkos augimą 2017 m. ir, nors augimo tempas šiek tiek sulėtės, tačiau jis turėtų sudaryti apie 10–12 proc. Priešingos prognozės yra gyvybės draudimo rinkai: vykę reguliacinės, mokestinės aplinkos pokyčiai, vis dar mažų palūkanų aplinka, tikėtina, gali lemti neigiamą augimo tempą 2017 m. Visai Lietuvos draudimo rinkai prognozuojamas 6–7 proc. padidėjimas.

27 pav. Pasirašytų draudimo įmokų kaita

2016 m. tris pirmus ketvirčius draudimo rinkos augimą palaikė ne gyvybės draudimo sektorius, o metų pabaigoje, išlaikydama daugiametę tendenciją, šoktelėjo ir gyvybės draudimo įmokų apimtys. Gruodžio mėn. draudėjai įmokėjo rekordiškai didelę 54,2 mln. Eur gyvybės draudimo įmokų sumą, o 2016 m. vidutinė mėnesio (išskyrus gruodžio mėn.) įmokų suma sudarė 17,5 mln. Eur. Toks augimas buvo nulemtas vienkartinio įmokų³³ augimo. Kitas veiksnys, lėmęs apimčių augimą, buvo gruodžio mėn. palyginti su vidutine mėnesio sutarčių suma (išskyrus gruodžio mėn.), daugiau nei 50 proc. išaugęs draudimo sutarčių skaičius.

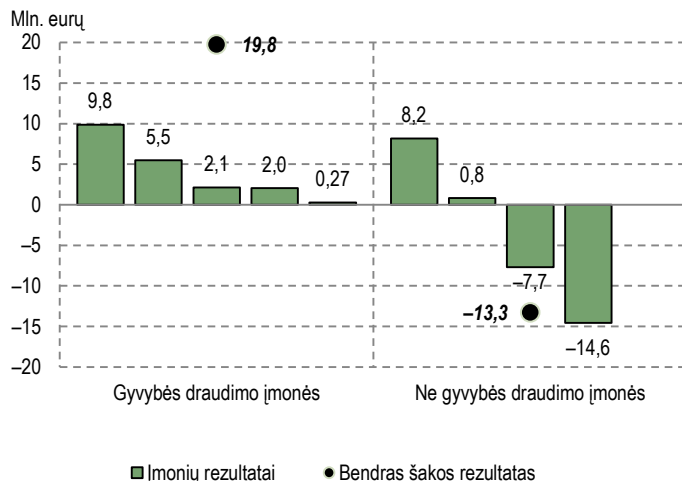
Ne gyvybės draudimo sektoriaus įmokų apimtys buvo didžiausia per pastarąjį dešimtmetį. 2016 m. ji padidėjo 13,2 proc. Rinkos augimui didžiausią įtaką darė dominavusių transporto priemonių draudimo, turto ir medicininių išlaidų draudimo rūšių įmokų apimtys didėjimas. Kylančios vidutinės vairuotojų civilinės atsakomybės ir kasko draudimo grupių sutarčių kainos, padidėjęs naujų automobilių pardavimas lėmė transporto priemonių draudimo rinkos kilimą 16 proc.

³² Šioje ataskaitoje, vertinant draudimo rinkos raidos pokyčius, vertinama visų rinkos dalyvių (9 draudimo įmonių ir 11 kitose ES šalyse registruotų draudimo įmonių filialų) veikla, vykdoma Lietuvos teritorijoje. Vertinant, kaip vykdomi finansiniai bei kapitalo normatyvai, informacija apima tik šalyje registruotų draudimo įmonių ir draudimo brokerių įmonių (97) veiklą.

³³ Vienkartinės įmokos – tai įmokos, mokamos draudimo sutartyje nenustatytu periodiškumu ir papildomos įmokos pagal draudimo sutartis.

2016 m. gruodžio 31 d. duomenimis, draudimo įmonės uždirbo 6,5 mln. Eur pelno, tačiau draudimo šakų rezultatai išsiskyrė – gyvybės draudimo įmonės uždirbo 19,8 mln. Eur pelną, o ne gyvybės – patyrė 13,3 mln. Eur nuostolių. Praėję metai buvo sėkmingi visoms gyvybės draudimo įmonėms, o iš keturių ne gyvybės draudimo veiklą vykdžiusių įmonių dviejų veikla buvo nuostolinga ir nulėmė bendrą ne gyvybės draudimo įmonių nuostolį. Pastarųjų įmonių veiklos nuostolis sietinas su ataskaitiniu laikotarpiu vykusiais reorganizavimo ar pertvarkymo procesais.

28 pav. Draudimo įmonių veiklos rezultatai 2016 m. gruodžio 31 d.

Augo ir draudimo įmonių turtas, ir investicijos. Draudimo įmonių valdomas turtas 2016 m. gruodžio 31 d. sudarė 1,399 mlrd. Eur. Šis rodiklis per metus išaugo 18,7 proc. Turto sumos padidėjimas sietinas su vienos draudimo įmonės reorganizavimo proceso pabaiga, kai Lietuvoje veikianti draudimo bendrovė prisijungė vienoje iš Baltijos šalių veikusią įmonę. Įmonių investicijų (kartu su pinigais atsiskaitomosiose sąskaitose, neįtraukiant investicinio gyvybės draudimo lėšų) dalis ataskaitiniu laikotarpiu nepakito ir sudarė 52,3 proc. viso draudimo įmonių valdomo turto.

Per 2016 m. draudimo įmonių nuosavas kapitalas išaugo 20,7 proc. ir sudarė 280 mln. Eur. Gyvybės draudimo įmonių nuosavas kapitalas dėl pelningos įmonių veiklos padidėjo 11,2 proc. (iki 129 mln. Eur), ne gyvybės draudimo įmonių dėl kapitalo bazės stiprinimo – 30,2 proc. (iki 151 mln. Eur). Dviejų ne gyvybės draudimo įmonių akcininkai, siekdami įmonių finansinio stabilumo, 2016 m. daugiau nei 36,3 mln. Eur padidino įstatinį kapitalą. 2016 m. gruodžio 31 d. visų įmonių įstatinis kapitalas sudarė 91,5 mln. Eur, t. y. 66 proc. daugiau nei praėjusių metų pabaigoje.

Visos draudimo įmonės vykdė mokumo atsargos reikalavimus. Pagal „Mokumas II“ reikalavimus apskaičiavus draudimo įmonių kapitalo poreikį ir įvertinus turimų nuosavų lėšų dydį, visos draudimo įmonės turėjo pakankamai tinkamų nuosavų lėšų išaugusiems kapitalo reikalavimams patenkinti. 2016 m. gruodžio 31 d. įmonių pateiktais duomenimis, ne gyvybės draudimo įmonių mokumo rodiklis³⁴ buvo 1,7, gyvybės draudimo įmonių – 2,2.

Ataskaitiniu laikotarpiu 74 draudimo brokerių įmonių veikla buvo pelninga – tarpininkavimo paslaugas teikiančios įmonės uždirbo 4,3 mln. Eur pelno. Tai didžiausias uždirbtas pelnas per pastaruosius trejus metus. Draudimo brokerių įmonės tarpininkavo sudarant 1,7 mln. draudimo sutarčių – jų sudaryta beveik 14,8 proc. daugiau nei prieš metus. Net 99,8 proc. draudimo sutarčių, sudarytų tarpininkaujant draudimo brokerių įmonėms, sudarė ne gyvybės draudimo sutartys. Taip sudaryta 29,5 proc. visų ne gyvybės draudimo rinkoje sudarytų sutarčių. 2016 m. draudimo brokerių įmonės surinko 18,9 proc. daugiau draudimo įmokų nei 2015 m.

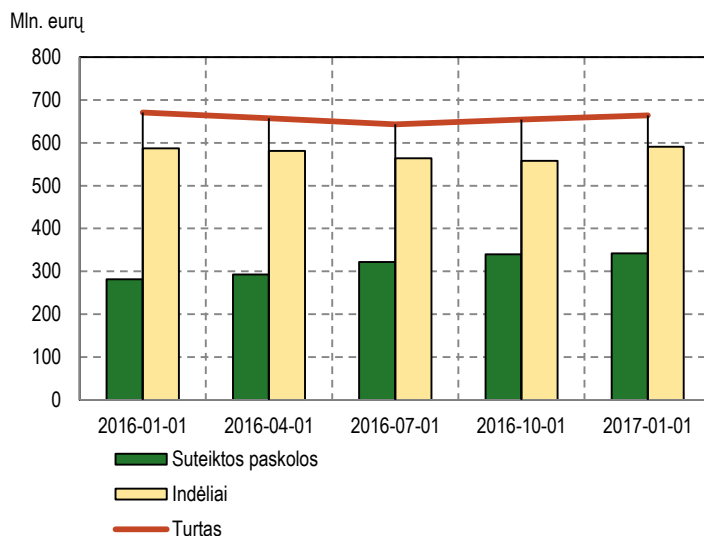
Plačiau apie draudimo rinką skaitykite [čia](#).

³⁴ Mokumo rodiklis apskaičiuotas kaip nuosavų lėšų, tinkamų mokumo kapitalo reikalavimui padengti, bendros sumos ir mokumo kapitalo reikalavimo sumos santykis.

Kredito unijos

2017 m. sausio 1 d. veikė 73 kredito unijos, vienijusios 163,1 tūkst. narių. Didžiausią kredito unijų turto dalį sudarė paskolos, o pagrindinis jų finansavimosi šaltinis yra priimti indėliai. 2016 m. šiam sektoriui buvo nuostolingi.

29 pav. Kredito unijų veiklos rodikliai

Šaltinis: Lietuvos banko skaičiavimai.

Kredito unijų turtas, 2017 m. sausio 1 d. duomenimis, sudarė 663,9 mln. Eur³⁵ – 2,6 proc. bankų sistemos turto. Per metus šio sektoriaus turtas sumažėjo beveik 6,6 mln. Eur, šį pokytį nulėmė kredito unijos AMBER pasitraukimas iš rinkos.

Reikšmingiausią kredito unijų turto dalį (51,5 %) sudarė paskolos. Suteiktų paskolų portfelis 2016 m. padidėjo penktadaliu ir metų pabaigoje sudarė 342,2 mln. Eur. Metinis paskolų portfelis padidėjo dėl suaktyvėjusio fizinių asmenų kreditavimo, kuris nemenkai prisidėjo ir prie tam tikrų sektoriaus paskolų struktūros pokyčių.

Reikšmingai – beveik dviem trečdaliais – per metus sumažėjo kredito unijų investicijos į vertybinius popierius. Metų pabaigoje šios investicijos sudarė apie 10 proc. kredito unijų turto. Mažinti VP portfelius ir keisti jų struktūrą pagal terminus kredito unijoms tenka siekiant įgyvendinti Kredito unijų investavimo į ne nuosavybės vertybinius popierius taisyklių reikalavimus.

Pagrindinis kredito unijų finansavimosi šaltinis yra priimti indėliai. Didžiausią jų dalį – net 97 proc. – sudaro fizinių asmenų kaupiamos lėšos. Gyventojai nepriklausomai nuo palūkanų normų pokyčių renkasi indėlius kaip saugaus taupymo priemonę.

Neaudituotais duomenimis, 2016 m. kredito unijų sektorius patyrė beveik 39 tūkst. Eur nuostolių (2015 m. audituotas nuostolis sudarė 3,6 mln. Eur). Pelningai dirbo 48, o nuostolingai – 25 kredito unijos, tačiau pasibaigus turto kokybės peržiūros procesui, šie rezultatai gali keistis.

Didėjant kredito unijų narių skaičiui, augo pajinis kapitalas. Metų pabaigoje jis sudarė 58,3 mln. Eur, tačiau tik šiek tiek daugiau negu 10 proc. jo atitiko tvariam kapitalui keliamus reikalavimus. Pateiktų ataskaitų duomenimis, 2016 m. pabaigoje kredito unijų sistemos kapitalo pakankamumo rodiklis sudarė 17,48, o likvidumo rodiklis – 53,79 proc.

Kredito unijų sektoriaus veikla plačiau pristatoma Lietuvos banko rengiamoje Kredito unijų veiklos apžvalgoje (http://www.lb.lt/kredito_uniju_veikla_2016_m_iv_ketvirti).

LCKU vienijo 61 kredito uniją. Jos turtas, augant indėliams, 2016 m. pabaigoje sudarė 159,7 mln. Eur. Didžiąją LCKU turto dalį (60 %) sudarė investicijos į SVP, LCKU lėšos, laikomos sąskaitoje Lietuvos banke, – 28, o paskolų portfelis – 10 proc. turto. Neaudituotų ataskaitų duomenimis, LCKU 2016 m. veiklos rezultatas – 0,6 mln. Eur pelnas.

³⁵ Neatsižvelgta į Lietuvos banko atlikto kredito unijų turto kokybės vertinimo rezultatus.

Plačiau susipažinti su LCKU veikla galima Lietuvos banko parengtoje LCKU veiklos apžvalgoje (http://www.lb.lt/lcku_veiklos_apzvalga_2016_m_iv_ketv).

Toliau vykdoma kredito unių sektoriaus reforma, jos tikslas – skatinti tvarią kredito unių plėtrą, bendruomenių, smulkiojo ir vidutinio verslo finansavimą. Patvirtinti naujieji Kredito unių bei Centrinų kredito unių įstatymai: juose atsakyta nuostatos, kad Lietuvoje gali veikti tik viena centrinė kredito unija, taip pat numatyta, kad iki 2018 m. sausio 1 d. visos kredito įstatymų reikalavimus atitinkančios ir kooperatiniais pagrindais veikti apsisprendusios kredito unijos taps centrinų kredito unių narėmis. Siekiant nustatyti kredito unių finansinę padėtį dar prieš susijungimą, atlikta išsami, nepriklausoma ir standartizuota veikiančių kredito unių turto kokybės peržiūra (AQR), gauti rezultatai derinami su kredito unijomis ir artimiausiu metu bus skelbiami viešai Kredito unių, kurios po turto peržiūros nevykdys nustatytų normatyvų arba argumentuotai nesutiks su vertinimo rezultatais, duomenys bus analizuojami išsamiau ir priimami individualūs priežiūriniai sprendimai.

Kitos finansų įstaigos

2016 m. buvo stebimas susidomėjimas mokėjimo, elektroninių pinigų įstaigų steigimosi ir veiklos galimybėmis, paskatinęs mokėjimo ir elektroninių pinigų įstaigų rinkos dalyvių skaičiaus augimą, aktyviai steigėsi ir siekė gauti licencijas valdymo įmonės, veikiančios pagal Lietuvos Respublikos informuotiesiems investuotojams skirtų kolektyvinio investavimo subjektų įstatymą.

Mokėjimo įstaigos ir elektroninių pinigų įstaigos. 2017 m. sausio 1 d. licencijas vykdyti veiklą turėjo 40 mokėjimo įstaigų ir 12 elektroninių pinigų įstaigų. 2016 m. suteiktos 3 mokėjimo įstaigos ir 6 elektroninių pinigų įstaigos licencijos. Lietuvos banko ir kitų valstybinių institucijų dėka, siekiant Lietuvą paversti tarptautiniu mokėjimo paslaugų centru ir paskatinti inovatyvių mokėjimo paslaugų plėtrą Lietuvoje, padidėjo tarptautiniu mastu veikiančių finansinių technologijų bendrovių („FinTech“³⁶) susidomėjimas Lietuvos teikiamomis galimybėmis ir tai paskatino mokėjimo ir elektroninių pinigų įstaigų rinkos dalyvių skaičiaus augimą. Planuojama, kad artimiausiu metu į Lietuvą įžengs dar daugiau tarptautiniu mastu veikiančių finansines paslaugas teikiančių bendrovių, nes susidomėjimas Lietuvos teikiamomis galimybėmis, kaip, pavyzdžiui, Lietuvoje išimtinai suteikiama prieiga elektroninių pinigų ir mokėjimo paslaugų įstaigoms prie bendros mokėjimų eurais erdvės (SEPA) infrastruktūros, spartesnis licencijavimo procesas, ir toliau didės. Keletas mokėjimo įstaigų keitė turėtas mokėjimo įstaigos licencijas į elektroninių pinigų įstaigų licencijas: AB Lietuvos paštas išplėtė vykdomos veiklos modelį elektroninių pinigų leidimu, suteikdama galimybę klientams atsidaryti sąskaitas mokėjimams atlikti, o dvi mobiliojo ryšio bendrovės dar šiais metais ketina suteikti klientams galimybę vykdyti momentinius mokėjimus mobiliuoju telefonu.

2017 m. sausio 1 d. visos mokėjimo įstaigos ir elektroninių pinigų įstaigos vykdė teisės aktuose nustatytus priežiūrinius reikalavimus. Šių sektorių veikla plačiau pristatoma Lietuvos banko rengiamose apžvalgose ir matyti iš šių rodiklių (http://www.lb.lt/2016_iv_ketv ir http://www.lb.lt/2016_m_2).

Finansų maklerio įmonės ir valdymo įmonės. 2017 m. sausio 1d. Lietuvos finansinių priemonių rinkoje veikė 7 finansų maklerio įmonės, iš jų 1 turėjo A, 4 – B ir 2 – C kategorijos finansų maklerio įmonės licencijas, 10 valdymo įmonių, turinčių veiklos licencijas ir veikiančių pagal Lietuvos Respublikos kolektyvinio investavimo subjektų įstatymą ir Lietuvos Respublikos papildomo savanoriško pensijų kaupimo įstatymą, 10 valdymo įmonių, veikiančių pagal Lietuvos Respublikos informuotiesiems investuotojams skirtų kolektyvinio investavimo subjektų įstatymą, 10 investicinių bendrovių.

2016 m. suteikta 1 finansų maklerio įmonės C kategorijos licencija, 4 valdymo įmonių, veikiančių pagal Lietuvos Respublikos informuotiesiems investuotojams skirtų kolektyvinio investavimo subjektų įstatymą, veiklos licencijos, 6 investicinių bendrovių licencijos, 1 valdymo įmonė praplėtė veiklos licenciją. *Panaikinta 1 valdymo įmonės licencija. Šiame finansų sektoriuje vyko aktyvi akcininkų kaita.*

2017 m. sausio 1 d. visos finansų maklerio įmonės ir valdymo įmonės vykdė teisės aktuose nustatytus priežiūrinius ir kapitalo pakankamumo reikalavimus.

³⁶ „FinTech“ – tai nauji technologiniai sprendimai, jungiantys naujausias informacines technologijas ir platų finansinių paslaugų spektrą – nuo mokėjimų už paslaugas iki skolinimo ar finansavimo.

Šių sektorių veikla plačiau pristatoma Lietuvos banko rengiamose apžvalgos (http://www.lb.lt/2016_m_iv_ketv_fmi_veiklos_rodikliai) ir (http://www.lb.lt/2016_m_iv_ketv_vi_veiklos_rodikliai).

Finansinės paslaugos ir rinkos, jų priežiūra

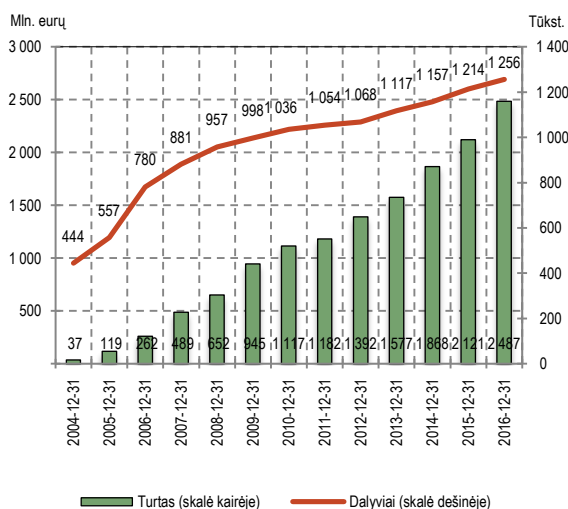
2016 m. augo antrosios ir trečiosios pakopų pensijų fondų valdomas turtas ir dalyvių skaičius. Antrosios pakopos pensijų fondų vienetų vertė vidutiniškai padidėjo 4,4, trečiosios – 4,9 proc. O vartojimo kredito davėjų (ne kredito įstaigų) 2016 m. suteiktų vartojimo kreditų (tiek didesnių, tiek mažesnių nei 290 Eur) suma buvo per pusę mažesnė nei 2015 m. Tendencijos antrinėje rinkoje vertintinos nevienareikšmiškai – OMX Vilnius indeksas per metus paaugo beveik 15 proc., tačiau bendroji AB „NASDAQ Vilnius“ apyvarta per tą patį laikotarpį sumažėjo trečdaliu.

Pensijų fondai

Praėjusių metų pabaigoje Lietuvoje veikė 21 antrosios pakopos ir 12 trečiosios pakopos pensijų fondų, kuriuose pensiją kaupė per 1,3 mln. dalyvių – abiejų tipų pensijų fondų valdomas turtas ir dalyvių skaičius 2016 m. didėjo.

2016 m. pabaigoje 5 pensijų kaupimo bendrovės – 4 valdymo įmonės ir 1 gyvybės draudimo įmonė – valdė 21 antrosios pakopos pensijų fondą. 2016 m. antrosios pakopos pensijų fondų valdomas turtas padidėjo 366,32 mln. Eur (17,27 %) ir gruodžio pabaigoje sudarė 2 487,16 mln. Eur. Dalyvių, kaupiančių pensiją antrosios pakopos pensijų fonduose, skaičius išaugo 3,48 proc. ir sudarė 1 256,0 tūkst.

30 pav. Antrosios pakopos PF dalyvių skaičiaus ir turto kaita

Antrosios pakopos pensijų fondų vienetų vertė 2016 m. vidutiniškai padidėjo 4,4 proc. Mažiausiai (vidutiniškai 0,8 %) kilo konservatyviai investuojančių pensijų fondų vienetų vertė. Kiti fondai, bent dalį savo lėšų investuojantys į akcijas, fiksavo didesnius vienetų vertės pokyčius: mažos akcijų dalies pensijų fondų vienetų vertės vidutiniškai padidėjo 2,5, vidutinės akcijų dalies pensijų fondų – 4,7, o akcijų pensijų fondų – 9,1 proc.

Lietuvoje veikiančius papildomo savanoriško pensijų kaupimo pensijų fondus (12) valdo 4 valdymo įmonės. 2016 m. trečiosios pakopos pensijų fondų valdomas turtas padidėjo 17,96 mln. Eur (29,18 %) ir gruodžio pabaigoje sudarė 79,50 mln. Eur. Dalyvių, kaupiančių pensiją trečiosios pakopos pensijų fonduose, skaičius per 12 mėn. padidėjo 9,02 proc. ir metų pabaigoje sudarė beveik 52 tūkst. Trečiosios pakopos pensijų fondams 2016 m. buvo sėkmingi, fondų vienetų vertė padidėjo vidutiniškai 4,9 proc. Daugiausia padidėjo rizikingiausių, savo taisyklėse nurodančių iki 100 proc. investavimo į akcijas galimybę, pensijų fondų vienetų vertės – vidutiniškai 7,7 proc. Mišraus investavimo pensijų fondų vertė kilo mažiau – 3,6, o obligacijų pensijų fondų – 2,5 proc.

Platesnė informacija apie pensijų fondų veiklą skelbiama naujausioje Lietuvos banko parengtoje „II ir III pakopos pensijų fondų bei kolektyvinio investavimo subjektų rinkos apžvalgoje“ (https://www.lb.lt/ii_ir_iii_pakopos_pensiju_fondu_bei_kolektyvinio_investavimo_subjektu_rinkos_apz_valgos_2016_m).

Kolektyvinio investavimo subjektai

2016 m. gruodžio 31 d. Lietuvoje 7 valdymo įmonės buvo įsteigusios 14 KIS (13 investicinių fondų ir 1 investicinę kintamojo kapitalo bendrovę). **Per metus kolektyvinių investavimo subjektų valdomas turtas ir juose kaupiančių dalyvių skaičius sumažėjo.** Nuo metų pradžios fondų turtas sumažėjo 16,34 proc. ir metų pabaigoje sudarė 189,46 mln. Eur, o dalyvių skaičius sumažėjo beveik per pusę – iki 7,4 tūkst. Pagrindinės mažėjimo priežastys – UAB „SEB investicijų valdymas“ 2 fondų ir UAB „DNB investicijų valdymas“ 1 fondo investicijų pardavimas ir atsiskaitymas su dalyviais.

2016 m. gruodžio 31 d. 11 valdymo įmonių valdė 39 informuotiesiems investuotojams skirtus kolektyvinio investavimo subjektus (IIKIS), 3 iš jų turto ir dalyvių neturėjo. Bendra šių fondų grynujų aktyvų vertė per metus padidėjo daugiau nei du kartus ir metų pabaigoje sudarė 372,1 mln. Eur. Investuoti į IIKIS gali tik profesionalieji arba informuotųjų investuotojų statusą turintys asmenys, o mažiausia galima investicija – 125 tūkst. Eur.

Įvertinęs kapitalo rinkos raidos tendencijas ir siekdamas investicinės aplinkos gerinimo, didesnio Lietuvos jurisdikcijos patrauklumo, ypač Baltijos valstybių regione, Lietuvos bankas mato aiškų poreikį peržiūrėti galiojančią kolektyvinio investavimo subjektų teisinę reguliavimą. Šiuo tikslu konsultuojamasi su kapitalo rinkos dalyviais ir rengiami kolektyvinio investavimo subjektų ir jų valdytojų veiklą reglamentuojančių įstatymų pakeitimai.

Pirminė ir antrinė rinkos

OMX Vilnius indeksas per metus paaugo beveik 15 proc., tačiau bendroji AB „NASDAQ Vilnius“ apyvarta per metus gerokai sumažėjo – nuo 145 mln. iki 96 mln. Eur.

Bendroji AB „NASDAQ Vilnius“ apyvarta sumažėjo dėl drastiškai sumažėjusios prekybos skolos vertybiniais popieriais, nes, vykdant Eurosistemos skatinimo programą, sistoriai vykdomi už biržos ribų. Kaip ir anksčiau, pirminė akcijų rinka buvo pakankamai pasyvi: palyginti su 2015 m., akcijų emisijų išleista mažiau, bet bendra visų emisijų vertė buvo didesnė ir sudarė beveik 31 mln. Eur. Pirminė obligacijų rinka visiškai sustojo – 2016 m. antrąjį pusmetį nebuvo išleista nė viena emisija, o metinė bendroji nominalioji išleistų emisijų vertė buvo 4 kartus mažesnė nei 2015 m. Tikėtina, kad obligacijų išleidimas atsisaus 2017 m. dėl besikeičiančių kreditavimo sąlygų ir dėl 2016 m. pabaigoje įsigaliojusio Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo pakeitimo, leidžiančio uždarosioms akcinėms bendrovėms obligacijas platinti viešai.

Lietuvos banko prižiūrimų emitentų skaičius per metus sumažėjo nuo 43 iki 37. 2016 m. pabaigoje Lietuvos bankas prižiūrėjo 31 bendrovę, kurių vertybiniais popieriais prekiaujama reguliuojamose rinkose, ir 6 bendroves, kurių vertybiniais popieriais neprekiuojama reguliuojamose rinkose. Išsamesnę informaciją apie emitentų veiklos rezultatus galima rasti Lietuvos banko interneto svetainėje (http://www.lb.lt/emitentu_veiklos_rezultatu_apzvalga_2016_m_iv_ketv).

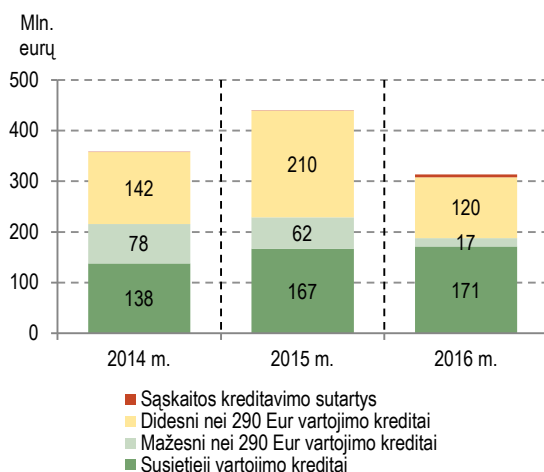
Vartojimo kredito rinka

2016 m. vartojimo kredito davėjai (ne kredito įstaigos) mažino teikiamų vartojimo kreditų apimtį, ypač sumažėjo tiek didesnių nei 290 Eur, tiek ir mažesnių greitųjų kreditų suteikimas: suteiktų kreditų suma (137 mln. Eur) buvo 49,71 proc. mažesnė nei 2015 m. Pradelstų mokėti paskolų dalis taip pat sumažėjo: vartojimo kredito gavėjų įsiskolinimų, kai mokėjimas buvo pradelstas ilgiau kaip 90 dienų iš eilės, skaičius 2016 m. sumažėjo 25,02, o suma – 10,11 proc.

2016 m. gruodžio 31 d. Viešajame vartojimo kredito davėjų sąrašė buvo 55 įmonės (ne kredito įstaigos), turinčios teisę teikti vartojimo kreditus. Iš visų į sąrašą įrašytų įmonių veiklą aktyviai vykdė 37 įmonės, o 3 iš jų veikė kaip tarpusavio skolinimo platformos operatoriai. Vartojimo kredito davėjai (ne kredito įstaigos) kartu su tarpusavio skolinimo platformos operatoriais 2016 m. pabaigoje buvo suteikę 564,8 tūkst. vartojimo kreditų – 10,11 proc. mažiau nei 2015 m. pabaigoje. Vartojimo kredito gavėjams išmokėtų kreditų suma 2016 m. gruodžio 31 d. sudarė 387,45 mln. Eur, palyginti su ankstesnių metų pabaiga, kreditų portfelis padidėjo 2,52 proc.

Vartojimo kredito gavėjams suteiktų naujų vartojimo kreditų skaičius ir suma sumažėjo: 2016 m. vartojimo kredito davėjai (ne kredito įstaigos) suteikė du kartus mažiau naujų kreditų nei 2015 m., o per laikotarpį išmokėtų kreditų suma sumažėjo 28,6 proc. – labiausiai dėl didesnių nei 290 Eur vartojimo kreditų. Jų 2016 m. suteikta net 59,3 proc. mažiau nei 2015 m., o suteiktų naujų kreditų suma sumažėjo 42,8 proc., vidutinis vartojimo kredito sumos dydis sudarė 936 Eur. Suteiktų naujų mažųjų vartojimo kreditų skaičius ir suma sumažėjo dar labiau – atitinkamai 77,2 ir 73,2 proc., o vidutinis kredito sumos dydis sudarė 132,3 Eur. Vartojimo kredito davėjų paslaugomis 2016 m. pabaigoje naudojos 507,6 tūkst. klientų, iš jų 14,6 tūkst. (2,9 %) asmenų, jaunesnių nei 25 m. amžiaus.

31 pav. Suteiktų naujų vartojimo kreditų suma

Pradelstų mokėti paskolų dalis mažėjo: vartojimo kredito gavėjų įsiskolinimų, kai mokėjimas buvo pradelstas ilgiau kaip 90 dienų iš eilės, skaičius 2016 m. sumažėjo 25 proc. ir metų pabaigoje sudarė 111,7 tūkst. kreditų, o suma (įskaitant delspinigius, netesybas ir kitas pagal sutartis mokėtinas sumas) sumažėjo nuo 80,6 mln. iki 72,4 mln. Eur, arba 10,1 proc. Dažniausiai vėluojama vykdyti įsipareigojimus pagal didesnių nei 290 Eur vartojimo kreditų sutartis ir mažųjų vartojimo kreditų sutartis, metų pabaigoje ilgiau kaip 90 dienų pradelstų mokėti kreditų dalis portfelyje sudarė atitinkamai 28 ir 45 proc.

2016 m. vasario 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatymo (VKĮ) pakeitimai, išskyrus įstatymo nuostatas, reglamentuojančias Asmenų, dėl kurių yra pateikti prašymai neleisti jiems sudaryti vartojimo kredito sutarčių, sąrašą (jos įsigaliojo 2016 m. lapkričio 1 d.). Pagrindiniai VKĮ pakeitimai, aktualūs vartojimo kredito gavėjams, yra tokie: sumažinta bendra vartojimo kredito kaina (BVKK); netesybos skaičiuojamos tik ribotą laiką (vėluojant mokėti įmokas, netesybos negali būti skaičiuojamos ilgiau kaip 180 dienų); įtvirtintas „apsisprendimo laikotarpis“, t. y. vartojimo kredito gavėjo teisė per 2 dienas nuo lėšų išmokėjimo pagal sudarytą vartojimo kredito sutartį atsisakyti vartojimo kredito sutarties, nemokant vartojimo kredito davėjui jokių palūkanų, kompensacijų ar kitų mokesčių, vartojimo kredito davėjui grąžinti tik jo suteiktą vartojimo kredito sumą; įtvirtinta galimybė pateikti prašymą neleisti sudaryti vartojimo kredito sutarčių, t. y. nuo 2016 m. lapkričio 1 d. kiekvienas fizinis asmuo gali pateikti Lietuvos bankui prašymą neleisti sudaryti vartojimo kredito sutarčių ir nurodyti terminą, per kurį nebūtų leidžiama jų sudaryti (metų pabaigoje 296 asmenys buvo pasinaudoję šia galimybe). Be to, VKĮ pakeitimais buvo nustatyta vartojimo kredito davėjo pareiga privalomai tikrinti duomenų bazes arba iš vartotojo surinkti jo pateiktą informaciją pagrindžiančius dokumentus siekiant geriau vertinti klientų kreditingumą.

Išsamesnė informacija apie Lietuvos vartojimo kreditų rinką ir jos raidos 2016 m. tendencijas pateikta Vartojimo kredito rinkos apžvalgoje (http://www.lb.lt/vartojimo_kredito_rinkos_apvalga_2016_m.).

Ginčų nagrinėjimas

2016 m. Lietuvos banke išnagrinėti 477 kreipimaisi dėl ginčų, kilusių dėl finansinių paslaugų sutarčių. Palyginti su 2015 m., kai buvo išnagrinėti 474 kreipimaisi dėl ginčų, aptariamą

laikotarpį kreipimūsi skaičius iš esmės nepakito. Daugiausia (58 %) ginčų kilo su draudimo įmonėmis, ginčai su bankais sudarė 28 proc., kiti (14 %) – su kitais finansų rinkos dalyviais.

Nagrinėdamas ginčus Lietuvos bankas siekia, kad ginčo šalys rastų taikų sprendimo būdą ir susitartų dėl kilusio ginčo. 2016 m. ginčo šalys 70 atvejų pasiekė taikų susitarimą iki sprendimo dėl ginčo esmės priėmimo, o tai 29 proc. daugiau nei 2015 m., kai taikiai buvo išspręsta 50 ginčų.

Aptariamą laikotarpį Lietuvos bankas priėmė daugiau sprendimų dėl ginčo esmės – 192 sprendimai (palyginti su 2015 m., kai buvo priimti 157 sprendimai dėl ginčo esmės, šis skaičius padidėjo 18 %). Vartotojų naudai, t. y. vartotojų prašymai buvo patenkinti visiškai arba iš dalies, buvo priimta 29 proc. sprendimų. Nors Lietuvos banko sprendimai dėl ginčo esmės yra rekomendaciniai, tačiau 75 proc. Lietuvos banko priimtų sprendimų buvo įvykdyti.

Lietuvos bankas viešai savo interneto svetainėje (http://www.lb.lt/sprendimai_del_ginco_esmes) skelbia nuasmenintus sprendimus dėl Lietuvos banke nagrinėtų ginčų esmės. Minėtos informacijos pateikimo tikslas – supažindinti visuomenę su Lietuvos banko nuomone dėl ginčų nagrinėjimo metu nustatytų aplinkybių vertinimo, taip paskatinti vartotojus ginti, jų nuomone, savo pažeistas teises, kartu pabrėžti tam tikras finansinių paslaugų teikėjų bei finansinių paslaugų vartotojų pareigas, ugdyti atsakingą ir sąžiningą finansinių paslaugų teikėjų bei finansinių paslaugų vartotojų elgesį, skatinti taikų ginčų sprendimą ir siekti sumažinti galimai nepagrįstų ginčų skaičių ateityje.

Bendradarbiavimas Eurosistemoje ir tarptautinėje erdvėje

Lietuvos bankas, būdamas Eurosistemos narys, daugiausia bendradarbiavo su ECB ir kitais NCB, kartu sprenddamas ne tik euro zonos pinigų politikos, bet ir įvairius kitus su Eurosistema susijusius klausimus. Iš tarptautinių institucijų išskirtinas bendradarbiavimas su TVF, kuriame Lietuvos bankas, dalyvaudamas TVF valdytojų valdybos veikloje, atstovauja Lietuvos Respublikai, ir Lietuvos banko įsitraukimas į Lietuvos stojimo į EBPO procesą. Siekdamas kryptingai plėtoti ir stiprinti įtaką tarptautinėje erdvėje, Lietuvos bankas patvirtino tarptautinio bendradarbiavimo politikos prioritetus.

Dalyvavimas Eurosistemoje ir Europos centrinių bankų sistemoje

Lietuvos bankas yra ECBS, kurią sudaro ECB ir visų ES valstybių narių NCB, narys. Nuo 2015 m. sausio 1 d. Lietuvos bankas tapo ir Eurosistemos, kurią sudaro ECB ir euro zonos NCB, nariu bei BPM dalyviu. BPM yra finansų priežiūros institucijų sistema, kurią šiuo metu sudaro ECB ir valstybės narės, kurių valiuta yra euras. Eurosistemos ir ECBS darbas vyksta ES NCB atstovams dalyvaujant ECB valdančiosios tarybos, ECB bendrosios tarybos, Makroprudencinio forumo, BPM priežiūros valdybos bei ECBS komitetų ir jų darbo grupių veikloje.

Eurosistemos sprendimai priimami ECB valdančiosios tarybos posėdžiuose, kuriuose dalyvauja Lietuvos banko valdybos pirmininkas. Iš viso 2016 m. vyko 23 ECB valdančiosios tarybos posėdžiai: kas šešias savaites (8 posėdžiuose) buvo priimami sprendimai dėl euro zonos pinigų politikos, kituose posėdžiuose aptarti kiti su Eurosistema susiję klausimai. Svarbiausios 2016 m. Valdančiojoje taryboje vykusios diskusijos buvo susijusios su Eurosistemos išplėstinės TPP vykdymu.

Visų ES valstybių narių NCB pirmininkai dalyvauja ECB bendrosios tarybos veikloje. ECB bendrosios tarybos susitikimai vyksta keturis kartus per metus, juose aptariama ES valstybių narių makroekonominė padėtis, pinigų ir finansų rinkų raida. Bendroji taryba yra ECB sprendimus priimančias organas, kuris veiks tol, kol bus valstybių narių, neįsivedusių euro.

Kasdienis ECBS darbas vyksta ES NCB atstovams dalyvaujant ECBS komitetų ir jų darbo grupių veikloje. Lietuvos banko, kaip ir kitų euro zonos valstybių narių NCB, atstovai dalyvauja 17 Eurosistemos bei ECBS komitetų ir jų įsteigtų darbo grupių veikloje, sprenddami įvairius su centrinių bankų veikla susijusius klausimus: pinigų politikos, rinkos operacijų, apskaitos, finansinio stabilumo, mokėjimo sistemų, eurų banknotų, statistikos, tarptautinių ryšių, komunikacijos ir kt.

Lietuvos bankas yra BPM narys. BPM – pirmasis kuriamos Europos bankų sąjungos elementas, kuriuo siekiama užtikrinti Europos bankų sistemos saugumą ir patikimumą, padidinti finansinę integraciją ir stabilumą Europoje. Lietuvos banko atstovas dalyvauja Priežiūros valdybos, kuri

paprastai posėdžiauja du kartus per mėnesį, veikia. Priežiūros valdyboje svarstomi įvairūs su ECB tiesiogiai prižiūrimais bankais susiję klausimai.

Lietuvos bankas dalyvauja makroprudenciniame forume, kurį sudaro ECB valdančiosios tarybos ir BPM priežiūros valdybos nariai, jame diskutuojama finansų sistemos ir atskirų jos dalyvių veiklos stabilumo ir atsparumo klausimais. Šis forumas vyksta keturis kartus per metus.

Dalyvavimas ES institucijų ir Europos finansų priežiūros institucijų sistemos veikloje

Lietuvos bankas palaiko glaudžius ryšius su ES Ekonomikos ir finansų reikalų (ECOFIN) taryba ir EK, pagal savo kompetenciją teikia nuomonę ir vertinimus formuojant Lietuvos Respublikos poziciją ECOFIN taryboje svarstomais klausimais. Lietuvos banko valdybos pirmininkas dalyvauja neformaliuose ECOFIN tarybos susitikimuose. 2016 m. vykusių neformalių ECOFIN tarybos posėdžių metu daugiausia dėmesio skirta diskusijoms dėl galimybių pakeisti dabartinį valstybių skolų pozicijų reguliavimą ir taip sumažinti riziką, kylančią dėl bankų ir valdžios sektoriaus sąsajų, taip pat apie ekonominės ir pinigų sąjungos stiprinimą fiskalinėje srityje.

Lietuvos banko atstovai dalyvauja Ekonomikos ir finansų komiteto (EFK) – ECOFIN tarybos patariamąjame komitete – veikloje. EFK posėdžiuose diskutuota apie būdus mažinti bankų prisiimamą riziką, tarp jų – pokyčius valstybių skolų pozicijų reglamentavimo srityje, vertinta bankų sąjungos iniciatyvų įgyvendinimo pažanga, derintos pozicijos TVF svarstomais klausimais.

Lietuvos bankas dalyvauja ESRV bendrosios valdybos ir jos Patariamąjo techninio komiteto darbe. Daugiausia dėmesio skirta nuolatiniams ES finansų sistemoje kylančių rizikų ir grėsmių stebėjimui ir nustatymui, mažų palūkanų normų poveikiui finansiniam stabilumui vertinti. Įžvelgus kylančias grėsmes, 2016 m. rudenį 8 ES šalims pareikšti įspėjimai dėl finansiniam stabilumui kylančių rizikų jų gyvenamojo nekilnojamojo turto rinkose.

Būdamas nacionalinė pertvarkymo institucija, Lietuvos bankas dalyvauja bendrame pertvarkymo mechanizme ir Bendros pertvarkymo valdybos – ES lygmens pertvarkymo institucijos – veikloje, taip užtikrindamas visišką dalyvavimą šalies finansinį stabilumą stiprinančioje ES bankų sąjungoje, kaip ir BPM, veikiančiame jau nuo 2014 m. rudens.

Prižiūrdamas finansų rinką, Lietuvos bankas aktyviai dalyvauja ES institucijų, atsakingų už mikroprudencinę priežiūrą (Europos bankininkystės institucijos, Europos draudimo ir profesinių pensijų institucijos (EIOPA) bei Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijos (ESMA)), veikloje sprendžiant ES finansų rinkai aktualius klausimus ir deramai pristatant Lietuvos banko poziciją.

Tarptautinis bendradarbiavimas

Lietuvos banko valdybos pirmininkas atstovauja Lietuvos Respublikai TVF aukščiausiam valdymo organe – Valdytojų valdyboje.

2016 m. spalio 5–10 d. Vašingtone vyko TVF ir Pasaulio banko metiniai susitikimai, kurių metu 189 TVF šalių narių centrinių bankų vadovai ir finansų ministrai siekė sutarimo dėl koordinuotų veiksmų, kurie sumažintų pasaulio ūkio plėtrai kylančias naujas grėsmes ir išjudintų ekonomikos augimą.

TVF tarpinės ekonominės konsultacijos su Lietuva pagal TVF steigimo sutarties IV straipsnį vyko 2016 m. rugsėjo 6–12 d. TVF atstovai susitikimuose su Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Lietuvos banko vadovais bei ekspertais aptarė Lietuvos ekonomikos aktualijas ir pagrindines būsimos misijos 2017 m. pavasarį temas.

2016 m. vasario 10 d. Lietuvos Respublikos kvota TVF buvo padidinta nuo 183,9 iki 441,6 mln. specialiųjų skolinimosi teisių, atitinkamai nuo 0,102 iki 0,117 proc. padidėjo Lietuvos Respublikos santykiniai balsai TVF.

TVF valdančioji direktorė Kristina Lagard (Christine Lagarde) nuo 2016 m. liepos 5 d. perrinkta antrajai penkerių metų kadencijai.

2016 m. Lietuvos bankas aktyviai įsitraukė į Lietuvos stojimo į EBPO procesą. EBPO vertinant atskirų Lietuvos politikos ir ekonomikos sričių teisinio reglamentavimo atitiktį EBPO keliamiems reikalavimams, Lietuvos bankas bendradarbiauja su Finansų rinkų, Draudimo ir privačių pensijų, Investicijų, Statistikos bei Ekonomikos ir vystymosi peržiūros komitetais.

Siekdamas kryptingai plėtoti ir stiprinti įtaką tarptautinėje erdvėje, Lietuvos bankas patvirtino tarptautinio bendradarbiavimo politikos prioritetus. Lietuvos bankas ne tik stiprins institucinius ryšius atsižvelgdamas į Lietuvos ekonomikos ir finansų sektoriaus sąsajas, bet ir aktyviau dalyvaus skleisdamas gerąją praktiką bei europines vertybes Rytų partnerystės valstybėse.

III. LIETUVOS BANKO VEIKLOS ORGANIZAVIMAS

Pagrindinis Lietuvos banko žmogiškųjų išteklių valdymo politikos prioritetas 2016 m. Lietuvos banke buvo ir toliau didinti darbo efektyvumą laikantis geriausių standartų ir praktikos, rengiant mokymus ir skatinant profesinį tobulėjimą, analizuojant procesus, kuriant patrauklią ir sveiką socialinę aplinką bei saugias darbo sąlygas.

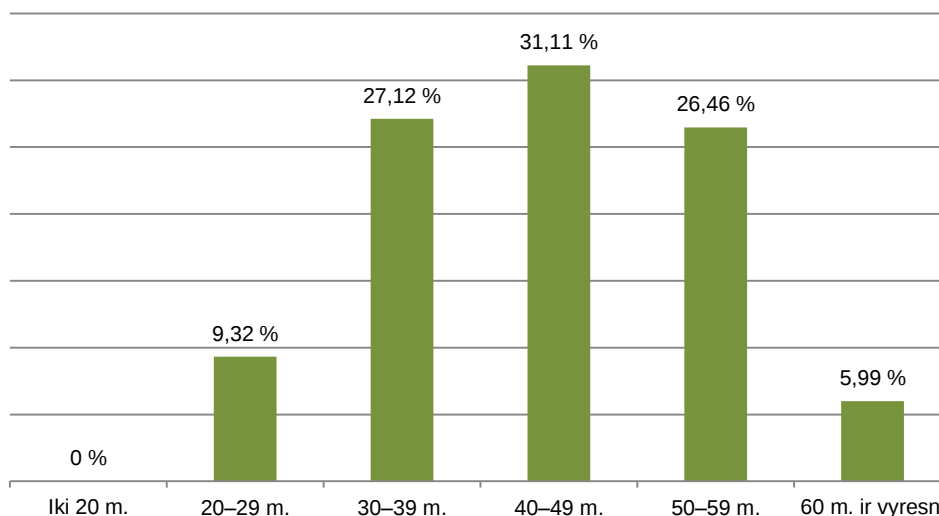
Tarnautojai

Lietuvos banko tarnautojų atrankos ir įdarbinimo politika siekiama pritraukti specialistus, turinčius atitinkamą kvalifikaciją, mokslo laipsnius, puikius analitinius įgūdžius ir žinias apie bankų sistemos procesus. 2016 m. pabaigoje Lietuvos banke faktiškai dirbo 588 tarnautojai³⁷, iš jų 20 turėjo mokslų daktaro laipsnį.

Specialistai sudarė 80, paslaugų personalas – 20 proc. Lietuvos banko tarnautojų. Lietuvos banke dirbo 52,5 proc. moterų, jos sudarė 31 proc. visų vadovų.

Vidutinis tarnautojų amžius, palyginti su 2015 m., nepasikeitė – 44 metai.

32 pav. Lietuvos banko tarnautojai pagal amžių

Šaltinis: Lietuvos banko skaičiavimai.

Darbo aplinka

Lietuvos banko tarnautojų etikos kodekse (toliau – Kodeksas) nustatyta, kaip tarnautojai privalo elgtis, kad savo elgesiu nediskredituotų Lietuvos banko reputacijos ir tarnautojo autoriteto. Kodekso nuostatos atspindi pagrindines institucijos vertybes: ištikimybę visuomenės interesams, kompetenciją ir kokybę, veiklos skaidrumą. Kodekse nustatytais elgesio principais siekiama užtikrinti institucijos nepriklausomumą ir gerą reputaciją, didinti visuomenės pasitikėjimą Lietuvos banku ir skatinti veiksmingą bendradarbiavimą su ECB bei ECBS, sukurti kūrybišką ir geranorišką darbo aplinką, ugdyti pagarbą bendradarbiams ir kitiems asmenims.

³⁷ Į šį skaičių neįtraukta 13 tarnautojų, kuriems buvo suteiktos vaiko priežiūros arba nemokamos atostogos jų darbo ECB ar TVF laikotarpiu.

Rengiant 2017–2020 m. Lietuvos banko strategiją, Lietuvos banko tarnautojai pritarė esminėms vertybėms, kuriomis grindžiami priimami sprendimai ir veikla, – tai ištikimybė visuomenės interesams, kompetencija ir kokybė bei veiklos skaidrumas.

Ekspertinė patirtis

Centriniais bankams priimant sprendimus, vis svarbesnis vaidmuo tenka tyrimams ir ekspertinei patirčiai. Tai lemia keletas veiksnių. Pagrindiniai iš jų yra vis glaudesnis šalių ekonomikų tarpusavio santykis, pasaulinio masto ekonominiai ir finansiniai sukrėtimai bei nauji iššūkiai, su kuriais susiduria centriniai bankai.

Būtent todėl Lietuvos bankas aktyviai stiprina savo mokslinių tyrimų pajėgumą taikomųjų ir fundamentinių tyrimų srityse. Prieš dvejus metus įsteigto Tyrimų centro tarptautinė tyrėjų komanda nuolat plečia Lietuvai ir Europos Sąjungai aktualių tyrimų temų sąrašą.

2016 m. Tyrimų centro tyrėjų straipsniai buvo priimti spausdinti aukštos kvalifikacijos žurnaluose: *Journal of Money, Credit, and Banking*; *Journal of Economic Behavior & Organization*; *Journal of Economic Dynamics and Control*; *The Economic Journal* ir kt.

Tyrimų centras kartu su Taikomųjų makroekonominių tyrimų skyriumi reguliariai rengia ekonominių ir finansinių tyrimų seminarus ir kviečiasi tyrėjus pristatyti savo mokslinius straipsnius. 2016 m. Lietuvos banke lankėsi ir seminarus skaitė įvairių sričių tyrėjai iš Norvegijos verslo mokyklos ir Europos universitetinio instituto Roberto Šumano pažangių mokslų centro, iš Europos universitetinio instituto ir Amsterdamo universiteto; iš Čapmeno universiteto, Prancūzijos, Belgijos, Ispanijos, Airijos, Anglijos, Latvijos, Slovakijos, Vokietijos, Italijos centrinių bankų, Europos Centrinio Banko ir daug kitų universitetų bei institucijų.

Plėtojama kviestinių tyrėjų programa, kurioje norą dalyvauti išreiškia perspektyvūs ir talentingi mokslininkai iš žymiausių Europos ir JAV universitetų.

Lietuvos banko Tyrimų centro iniciatyva kartu su Ekonominės politikos tyrimų centru, Lenkijos nacionaliniu banku ir Centrinių bankų tyrimų asociacija buvo organizuota tarptautinė konferencija apie prekybą ir pasaulines vertės kūrimo grandines. Lietuvos banko analitikai organizavo tyrimų seminarų ciklą, kurio metu buvo pristatyti nauji metodai ir geriausių tyrėjų darbų rezultatai. Tyrimų centras taip pat teikė pastabas dėl Lietuvoje studijuojančių doktorantų vykdomų projektų ir suteikė jiems galimybę bendrauti su banko specialistais.

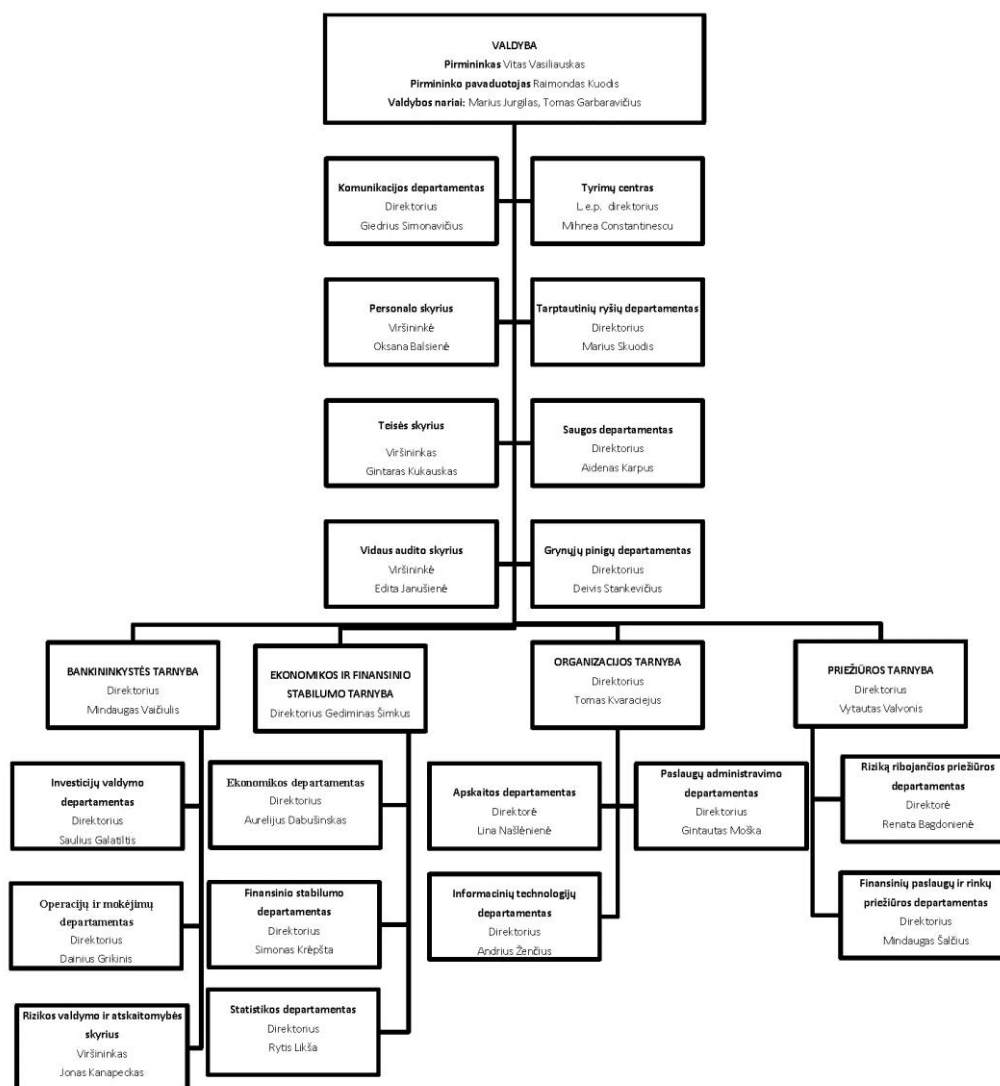
Atsižvelgiant į mokslo ir naujų technologijų pristatymo visuomenei svarbą, siekiant mokslo integracijos, glaudesnio studijų ir praktikos sąlyčio, pasirašyta bendradarbiavimo sutartis su Kauno technologijos universitetu.

Lietuvos banko tarnautojų nuolatinio žinių gilinimo ir įgūdžių tobulinimo kryptys buvo sutelktos į organizacijos poreikius atitinkančią politiką, siekiant veiksmingai atlikti pagrindines funkcijas ir įgyvendinti bankui keliamus tikslus.

Plėtojant personalo profesinius įgūdžius bei žinias ir siekiant didesnės sąveikos visose veiklos srityse, buvo stiprinamas tarptautinis, tarpinstitucinis ir vidaus bendradarbiavimas, tarnautojai buvo skatinami mokytis įgydami patirtį, plečiama mokymo būdų įvairovė ir jų prieinamumas, kuriama žinių dalijimosi kultūra. Siekdamas sustiprinti tarnautojų profesinį potencialą, ugdyti platesnę tarnautojų kompetenciją ir sudaryti tinkamas galimybes tarnautojams pritaikyti savo darbo patirtį, Lietuvos bankas inicijavo bendradarbiavimo sutarčių dėl galimybės siųsti savo tarnautojus tobulinti kvalifikaciją iš vienos institucijos į kitą pasirašymą su Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba bei Lietuvos Respublikos valstybės kontrole. Tokias sutartis numatoma pasirašyti ir su Finansų ministerija bei Valstybine mokesčių inspekcija.

Unikalią galimybę tobulinti savo įgūdžius centrinės bankininkystės srityje, bendradarbiauti ir keistis žiniomis su geriausiais ECB ekspertais turėjo 5 Lietuvos banko tarnautojai, išvykę dirbti į ECB pagal terminuotas sutartis.

2016 m. Lietuvos banke praktiką atliko 35 studentai. Jie įgijo praktinių žinių ir darbo įgūdžių pinigų politikos analizės, užsienio investicijų valdymo, gyvybės draudimo produktų analizės ir kitose srityse.

Veiklos skaidrumas ir visuomenės informavimas

Institucijos veiklos skaidrumas užtikrinamas įgyvendinant [Lietuvos banko komunikacijos politiką](#). Joje nustatyti Lietuvos banko komunikacijos tikslai, principai, komunikacijos būdai ir kanalai, nurodytos tikslinės grupės ir komunikacijos dalyviai. 2016 m. pradėtos taikyti naujos informavimo priemonės. Internetu sukurta ir pradėta aktyviai naudoti Lietuvos banko socialinio tinklo svetainė „Facebook“ su videonaujienomis. Svarbiausios Lietuvos banko spaudos konferencijos pradėtos tiesiogiai transliuoti internete. Pradėti skelbti ekonomikos komentarai. Plataus masto informavimas didina šalies gyventojų supratimą apie Lietuvos banko funkcijas, veiklą ir padeda palaikyti aukštą visuomenės pasitikėjimą Lietuvos Respublikos centriniu banku. UAB „Baltijos tyrimai“ atliktos visuomenės apklausos duomenimis, 2016 m. lapkričio mėn. Lietuvos banku pasitikėjo 57 proc. respondentų.

Pagrindinis informacijos apie Lietuvos banką sklaidos kanalas yra interneto svetainė (www.lb.lt). 2016 m. antrąjį pusmetį buvo intensyviai kuriamas naujos svetainės turinys ir dizainas atsižvelgiant į išanalizuotus vartotojų poreikius ir siekiant įdiegti novatoriškus sprendimus, labiau svetainę pritaikyti mobiliųjų įrenginių naudotojams. Lankytojai čia greičiau ir paprasčiau ras informaciją, bus patogesnė navigacija. Nauja svetainė pradės veikti 2017 m. pavasarį.

Informacija visomis temomis reguliariai teikiama žiniasklaidai. 2016 m. Lietuvos bankas paskelbė 191 pranešimą žiniasklaidai, surengė 11 spaudos konferencijų.

Rengiami ir platinami [el. leidiniai](#) apie Lietuvos banko veiklą, svarbiausius ekonomikos reiškinius, finansų statistikos duomenis ir kita. Lietuvos bankas, kaip ECBS dalis, glaudžiai bendradarbiauja su ECB, ir kartu rengia ECB leidinius lietuvių kalba. Visų leidinių elektroninės versijos skelbiamos Lietuvos banko interneto svetainėje.

Organizuojami įvairioms tikslinėms grupėms skirti renginiai. 2016 m. vyko finansinio raštingumo savaitė vaikams, nemokami seminarai gyventojams apie atsakingą asmeninių finansų valdymą Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje, edukacinės paskaitos Lietuvos banko Pinigų muziejuje Vilniuje, edukacinis žaidimas *Euro Run*, kurį ECB su nacionaliniais centriniais bankais surengė 19 euro zonos šalių. Vilniuje, Kaune ir Palangoje organizuoti plačiai visuomenei skirti naujų kolekcinų bei proginų monetų pristatymai.

Finansinis švietimas. 2016 m. pabaigoje Lietuvos banke padaryti struktūriniai pokyčiai siekiant kryptingesnės, institucijos pobūdį atitinkančios veiklos finansinio švietimo ir edukacijos srityje. 2017 m. bus parengta nauja Lietuvos banko finansinio švietimo politika ir numatytos konkrečios priemonės ją įgyvendinti.

IV. LIETUVOS BANKO METINIŲ FINANSINIŲ ATASKAITŲ RINKINYS

NEPRIKLAUSOMO AUDITORIAUS IŠVADA LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI

Nepriklausomo auditoriaus išvada

Lietuvos Respublikos Seimui

Mūsų nuomonė

Mūsų nuomone, finansinių ataskaitų rinkinys visais reikšmingais atžvilgiais teisingai parodo Lietuvos Banko (toliau – Bankas) 2016 m. gruodžio 31 d. finansinę būklę ir tuomet pasibaigusį metų finansinius veiklos rezultatus pagal Europos Centrinio Banko (ECB) valdančiosios tarybos patvirtintas ECB gaires (ES) 2016/2249 dėl Europos centrinių bankų sistemos apskaitos ir finansinės atskaitomybės teisinio pagrindo (ECB/2016/34), Lietuvos banko įstatymą bei Lietuvos banko valdybos patvirtintą Lietuvos banko apskaitos politiką.

Mūsų audito apimtis

Banko finansinių ataskaitų rinkinį sudaro:

- 2016 m. gruodžio 31 d. balansas;
- tuomet pasibaigusį metų pelno (nuostolio) ataskaita;
- finansinių ataskaitų rinkinio aiškinamasis raštas, apimantis apibendrintus reikšmingus apskaitos principus.

Nuomonės pagrindas

Audita atlikome pagal Tarptautinius audito standartus (TAS). Mūsų atsakomybė pagal TAS toliau aprašyta mūsų išvados pastraipoje „Auditoriaus atsakomybė už finansinių ataskaitų rinkinio auditą“.

Manome, kad gauti audito įrodymai suteikia pakankamą ir tinkamą pagrindą mūsų audito nuomonei.

Nepriklausomumas

Esame nepriklausomi nuo Banko vadovaujantis Tarptautinių buhalterijų etikos standartų valdybos Buhalterijų profesionalų etikos kodeksu (TBESV kodeksas) ir Lietuvos Respublikos Audito įstatymu, kurie taikytini atliekant finansinių ataskaitų rinkinio auditą Lietuvos Respublikoje. Taip pat laikomės kitų TBESV kodekse bei Lietuvos Respublikos Audito įstatyme numatytų etikos reikalavimų.

Vadovybės ir už valdymą atsakingų asmenų atsakomybė už finansinių ataskaitų rinkinį

Vadovybė yra atsakinga už finansinių ataskaitų rinkinio parengimą ir teisingą pateikimą pagal Europos Centrinio Banko (ECB) valdančiosios tarybos patvirtintas ECB gaires (ES) 2016/2249 dėl Europos centrinių bankų sistemos apskaitos ir finansinės atskaitomybės teisinio pagrindo (ECB/2016/34), Lietuvos banko įstatymą bei Lietuvos banko valdybos patvirtintą Lietuvos banko apskaitos politiką, bei už tokią vidaus kontrolės sistemą, kuri, vadovybės nuomone, yra būtina finansinių ataskaitų rinkinio parengimui be reikšmingų iškraipymų, galinčių atsirasti dėl apgaulės ar klaidos.

Rengdama finansinių ataskaitų rinkinį vadovybė privalo įvertinti Banko gebėjimą toliau tęsti veiklą ir atitinkamai atskleisti dalykus, susijusius su veiklos tęstinumu ir veiklos tęstinumo apskaitos principo taikymu, išskyrus tuos atvejus, kai vadovybė ketina likviduoti Banką ar nutraukti jos veiklą, arba yra priversta tą padaryti, neturėdama jokios kitos realios alternatyvos.

Už valdymą atsakingi asmenys privalo prižiūrėti Banko finansinių ataskaitų rinkinio rengimo procesą.

UAB „PricewaterhouseCoopers“, J. Jasinskio g. 16B, LT-03163 Vilnius, Lietuva
Tel. +370 (5) 239 2300, faks. +370 (5) 239 2301, el. p. vilnius@lt.pwc.com, www.pwc.com/lt

UAB „PricewaterhouseCoopers“, įmonės kodas 111473315, įregistruota LR juridinių asmenų registre.

Auditoriaus atsakomybė už finansinių ataskaitų rinkinio auditą

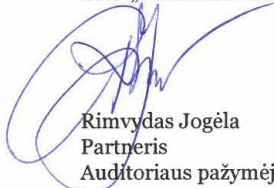
Mūsų tikslas – gauti pakankamą užtikrinimą dėl to, ar finansinių ataskaitų rinkinys kaip visuma nėra reikšmingai iškraipytas dėl apgaulės ar klaidos, ir parengti auditoriaus išvadą, kurioje pateikiama mūsų nuomonė. Pakankamas užtikrinimas – tai aukšto lygio užtikrinimas, tačiau jis nėra garantija, kad auditas, atliktas pagal TAS, visada atskleis reikšmingą iškraipymą, jei toks yra. Iškraipymai, galintys atsirasti dėl apgaulės ar klaidos, laikomi reikšmingais, jei galima pagrįstai numatyti, kad kiekvienas atskirai ar visi kartu jie gali turėti įtakos finansinių ataskaitų rinkinio naudotojų priimamiems ekonominiais sprendimams remiantis šiuo finansinių ataskaitų rinkiniu.

Atlikdami auditą pagal TAS, viso audito metu priėmėme profesinius sprendimus ir vadovavomės profesinio skepticizmo principu. Taip pat:

- nustatėme ir įvertinome finansinių ataskaitų rinkinio reikšmingo iškraipymo dėl apgaulės ar klaidos rizikas, suplanavome ir atlikome procedūras kaip atsaką į tokią riziką ir surinkome audito įrodymus, kurie suteikia pakankamą ir tinkamą pagrindą mūsų audito nuomonei. Reikšmingo iškraipymo dėl apgaulės neaptikimo rizika yra didesnė nei reikšmingo iškraipymo dėl klaidos neaptikimo rizika, nes apgaule gali būti sukčiavimas, klastojimas, tyčinis praleidimas, klaidingas aiškinimas arba vidaus kontrolių nepaisymas.
- išsiaiškinome su auditu susijusią vidaus kontrolę, kad galėtume parengti esant konkrečioms aplinkybėms tinkamas audito procedūras, tačiau ne tam, kad galėtume pareikšti nuomonę apie Banko vidaus kontrolės efektyvumą.
- įvertinome taikomų apskaitos principų tinkamumą bei vadovybės naudojamų apskaitinių įvertinimų ir susijusių atskleidimų pagrįstumą.
- padarėme išvadą dėl vadovybės taikomo veiklos tęstinumo apskaitos principo tinkamumo ir dėl to, ar, remiantis surinktais audito įrodymais, egzistuoja su įvykiais ar sąlygomis susijęs reikšmingas neapibrėžtumas, dėl kurio gali kilti reikšmingų abejonių dėl Banko gebėjimo tęsti veiklą. Jeigu padarėme išvadą, kad toks reikšmingas neapibrėžtumas egzistuoja, auditoriaus išvadoje privalome atkreipti dėmesį į susijusius atskleidimus finansinių ataskaitų rinkinyje arba, jei tokių atskleidimų nepakanka, privalome modifikuoti savo nuomonę. Mūsų išvados pagrįstos audito įrodymais, surinktais iki auditoriaus išvados išleidimo dienos. Tačiau būsimi įvykiai ar sąlygos gali lemti, kad Bankas negalės toliau tęsti savo veiklos.
- įvertinome bendrą finansinių ataskaitų rinkinio pateikimą, struktūrą ir turinį, įskaitant atskleidimus, ir tai, ar finansinių ataskaitų rinkinyje pateikti pagrindžiantys sandoriai bei įvykiai taip, kad atitiktų teisingo pateikimo koncepciją.

Mes, be kitų dalykų, informavome už valdymą atsakingus asmenis apie planuojamą audito apimtį, audito atlikimo laiką ir reikšmingus pastebėjimus audito metu, įskaitant visus svarbius vidaus kontrolės trūkumus, kuriuos nustatėme audito metu.

UAB „PricewaterhouseCoopers“ vardu

Rimvydas Jogėla
Partneris
Auditoriaus pažymėjimo Nr.000457

Vilnius, Lietuvos Respublika
2017 m. kovo 31 d.

LIETUVOS BANKO BALANSAS

(tūkst. Eur)

	Pastabos	2016-12-31	2015-12-31
TURTAS			
1. Auksas ir gautinas auksas	1	205 508	182 309
2. Pretenzijos ne euro zonos rezidentams užsienio valiuta		2 735 714	2 379 184
Iš TVF gautinos lėšos	2	175 044	174 803
Sąskaitos bankuose ir investicijos į vertybinius popierius, išorės paskolos ir kitas išorės turtas	3	2 560 670	2 204 380
3. Pretenzijos euro zonos rezidentams užsienio valiuta	4	137 272	115 603
4. Pretenzijos ne euro zonos rezidentams eurai	5	71 439	317 066
5. Su pinigų politikos operacijomis susijęs skolinimas euro zonos kredito įstaigoms eurai	6	303 000	345 700
Pagrindinės refinansavimo operacijos		–	–
Ilgesnės trukmės refinansavimo operacijos		303 000	345 700
Koreguojamosios grįžtamosios operacijos		–	–
Struktūrinės grįžtamosios operacijos		–	–
Ribinio skolinimo galimybė		–	–
Kreditai, susiję su įkaito vertės išlaikymo prievole		–	–
6. Kitos pretenzijos euro zonos kredito įstaigoms eurai	7	365	21
7. Euro zonos rezidentų vertybiniai popieriai eurai		6 836 895	3 423 859
P pinigų politikos tikslais laikomi vertybiniai popieriai	8	6 339 625	2 508 058
Kiti vertybiniai popieriai	9	497 270	915 801
8. Valdžios sektoriaus skola eurai		–	–
9. Vidinės Eurosistemos pretenzijos		4 056 692	4 489 542
Dalyvavimas ECB	10	207 183	207 183
Pretenzijos, atitinkančios pervestas užsienio atsargas	11	239 454	239 454
Grynosios pretenzijos, susijusios su eurų banknotų paskirstymu Eurosistemoje	12	3 556 459	3 751 032
Kitos Eurosistemos pretenzijos (grynosios)	13	53 596	291 872
10. Nebaigtų atsiskaitymų lėšos		–	–
11. Kitas turtas		117 010	77 450
Ilgalaikis materialusis ir nematerialusis turtas	14	30 034	30 437
Kitas finansinis turtas	15	3 355	3 355
Nebalansinių priemonių perkainojimo skirtumai	16	32 578	6 059
Sukauptos pajamos ir būsimųjų laikotarpių išlaidos	17	50 108	36 714
Kitas įvairus turtas	18	936	885
Visas turtas		14 463 895	11 330 734

	Pastabos	2016-12-31	2015-12-31
ĮSIPAREIGOJIMAI			
1. Banknotai apyvartoje	19	6 081 566	5 960 269
2. Įsipareigojimai euro zonos kredito įstaigoms, susiję su pinigų politikos operacijomis, eurai	20	2 481 461	2 841 656
Einamosios sąskaitos (įskaitant privalomųjų atsargų sistemą)		2 481 461	2 841 656
Indėlių galimybė		–	–
Terminuotieji indėliai		–	–
Koreguojamosios grįžtamosios operacijos		–	–
Indėliai, susiję su įkaito vertės išlaikymo prievole		–	–
3. Kiti įsipareigojimai euro zonos kredito įstaigoms eurai	21	–	25 778
4. Išleisti skolos sertifikatai		–	–
5. Įsipareigojimai kitiems euro zonos rezidentams eurai	22	691 063	1 272 627
Įsipareigojimai valdžios sektoriui		689 958	1 272 620
Kiti įsipareigojimai		1 105	7
6. Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams eurai	23	21 362	806
7. Įsipareigojimai euro zonos rezidentams užsienio valiuta	24	372 947	191 972
8. Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams užsienio valiuta	25	45 815	52 052
9. TVF suteiktų specialiųjų skolinimosi teisių atitikmuo	26	174 924	174 677
10. Vidiniai Eurosistemos įsipareigojimai		3 590 341	–
Grynieji įsipareigojimai, susiję su eurų banknotų paskirstymu Eurosistemoje		–	–
Kiti Eurosistemos įsipareigojimai (grynieji)	27	3 590 341	–
11. Nebaigtų atsiskaitymų lėšos	28	1 300	2 832
12. Kiti įsipareigojimai		217 826	125 666
Nebalansinių priemonių perkainojimo skirtumai	16	5 023	30 988
Sukauptos išlaidos ir būsimųjų laikotarpių pajamos	29	4 190	1 011
Kiti įvairūs įsipareigojimai	30	208 613	93 667
13. Atidėjiniai	31	105 728	49 690
14. Perkainojimo sąskaitos	32	223 661	193 369
15. Kapitalas	33	428 896	417 561
Įstatinis kapitalas		60 000	60 000
Atsargos kapitalas		368 896	357 561
16. Pelnas	44	27 004	21 779
Visi įsipareigojimai		14 463 895	11 330 734

LIETUVOS BANKO PELNO (NUOSTOLIO) ATASKAITA

(tūkst. Eur)

	Pastabos	2016 m.	2015 m.
Palūkanų pajamos		34 240	22 547
Palūkanų išlaidos		(3 664)	(1 621)
1. Grynosios palūkanų pajamos	34	30 576	20 926
Grynosios realizuotosios pajamos (išlaidos) iš finansinių operacijų		28 557	(891)
Finansinių straipsnių vertės sumažėjimas		(6 390)	(16 307)
Pervedimai į atidėjinius rizikoms		(56 500)	(15 800)
2. Grynas finansinių operacijų, vertės sumažėjimo ir atidėjinių rizikoms rezultatas	35	(34 334)	(32 998)
Komisinių ir kitų atlygių pajamos		6 028	5 395
Komisinių ir kitų atlygių išlaidos		(1 282)	(723)
3. Grynosios komisinių ir kitų atlygių pajamos	36	4 747	4 672
4. Pajamos iš nuosavybės finansinių priemonių	37	13 190	10 382
5. Grynas pinigų politikos pajamų paskirstymo rezultatas	38	47 924	46 963
6. Kitos pajamos	39	1 207	7 176
GRYNOSIOS PAJAMOS		63 310	57 121
7. Personalo išlaikymo išlaidos	40	(14 771)	(15 267)
8. Administracinės išlaidos	41	(8 348)	(8 296)
9. Turto nusidėvėjimo ir amortizacijos išlaidos	14	(2 102)	(2 786)
10. Banknotų gamybos išlaidos	42	(9 344)	–
11. Kitos išlaidos	43	(1 740)	(8 992)
PELNAS	44	27 004	21 779

Lietuvos banko 2016 m. finansinių ataskaitų rinkinys patvirtintas Lietuvos banko valdybos 2017 m. kovo 29 d. nutarimu Nr. 03-50.

Valdybos pirmininkas

Vitas Vasiliauskas

Organizacijos tarnybos
Apskaitos departamento direktorė

Lina Našlėnienė

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. METINIŲ FINANSINIŲ ATASKAITŲ SUDARYMO PAGRINDAI IR PATEIKIMAS

Nuo 2015 m. sausio 1 d. Lietuva įsivedė bendrąją ES valiutą – eurą ir tapo euro zonos nare.

Lietuvos bankas finansinę apskaitą tvarko ir metines finansines ataskaitas sudaro vadovaudamasis Europos Centrinio Banko (toliau – ECB) valdančiosios tarybos patvirtintomis ECB gairėmis (ES) 2016/2249 dėl Europos centrinių bankų sistemos apskaitos ir finansinės atskaitomybės teisinio pagrindo (ECB/2016/34) (toliau – Apskaitos gairės), Lietuvos banko įstatymu ir Lietuvos banko valdybos patvirtinta Lietuvos banko apskaitos politika. Tose finansinės apskaitos srityse, kurių nereglamentuoja Apskaitos gairės ir Lietuvos banko apskaitos politika ir kai nėra atitinkamai sričiai taikomų ECB reikalavimų arba nurodymų, vadovaujamosi Lietuvos bankui taikytiniais ES teisės aktais patvirtintų tarptautinių apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartų principais.

Lietuvos banko balanse, pelno (nuostolio) ataskaitoje ir pastabose pateikiami suminiai skaičiai dėl apvalinimo gali nesutapti su juos sudarančių skaičių suma.

2. APSKAITOS POLITIKA

2.1. BENDRIEJI PRINCIPAI

Lietuvos banko finansinė apskaita tvarkoma vadovaujantis šiais pagrindiniais apskaitos principais: veiklos tęstinumo, kaupimo, įvykių po balanso pripažinimo.

Kokybinės Lietuvos banko sudaromų metinių finansinių ataskaitų savybės yra šios: ekonominė realybė ir skaidrumas, atsargumas, reikšmingumas, nuoseklumas ir palyginamumas.

Auksas, apyvartiniai vertybiniai popieriai ir kitas finansinio turto sudėtyje esantis balansinis ir nebalansinis turtas bei įsipareigojimai (toliau – finansiniai straipsniai) į finansinę apskaitą įrašomi įsigijimo (sandorio) verte ir metinėse finansinėse ataskaitose parodomi pagal jų rinkos kainą (išskyrus amortizuotą verte vertinamus skolos vertybinius popierius). Kiekvienos emisijos skolos ir nuosavybės apyvartinių vertybinių popierių ir kiekvieno išvestinio sandorio perkainojimo pagal rinkos kainą rezultatų apskaita tvarkoma atskirai.

Finansiniai straipsniai užsienio valiuta metinėse finansinėse ataskaitose parodomi eurai pagal rinkos kursą³⁸. Aukso ir kiekvienos užsienio valiutos perkainojimo pagal rinkos kursą rezultatų apskaita tvarkoma atskirai.

Nerealizuotasis perkainojimo nuostolis, susidaręs finansinių metų pabaigoje dėl atskiros finansinio straipsnio perkainojimo pagal rinkos kainą ar rinkos kursą ir viršijantis į perkainojimo sąskaitą įrašytą ankstesnį su tuo pačiu finansiniu straipsniu susijusį nerealizuotąjį perkainojimo prieaugį, pripažįstamas einamųjų finansinių metų išlaidomis. Šis nerealizuotasis perkainojimo nuostolis negali būti dengiamas paskesniais metais dėl rinkos kainos ar rinkos kurso pokyčių susidariusiu to paties finansinio straipsnio perkainojimo prieaugiu arba kompensuojamas kito finansinio straipsnio perkainojimo prieaugiu.

Nerealizuotasis perkainojimo prieaugis, susidaręs finansinių metų pabaigoje dėl atskiros finansinio straipsnio perkainojimo pagal rinkos kainą ir rinkos kursą, parodomas perkainojimo sąskaitose.

Apskaičiuojant realizuotuosius ir nerealizuotuosius rezultatus iš aukso, vertybinių popierių ir užsienio valiutos, šių finansinių straipsnių įsigijimo vertei nustatyti taikomas vidurkinio kurso ir vidurkinės kainos metodas.

Pajamos ir išlaidos apskaitoje pripažįstamos tuo metu, kai jos uždirbamos arba patiriamos, o ne tada, kai jos gaunamos arba sumokamos. Pajamos ir išlaidos užsienio valiuta pripažįstamos eurai pagal jų įtraukimo į apskaitą dienos rinkos kursą ir tą dieną daro įtaką atitinkamos užsienio valiutos pozicijai.

³⁸ Rinkos kursas – euro ir užsienio valiutos orientacinis kursas, nustatomas kasdienės suderinimo procedūros tarp ECBs centrinių bankų bei kitų centrinių bankų metu ir skelbiamas ECB.

2.2. UŽSIENIO VALIUTA

Euro ir užsienio valiutų, kuriomis Lietuvos bankas turi didžiausias pozicijas, rinkos kursai

(valiutos vnt. už 1 Eur)

Valiutos pavadinimas	Kodas	2016-12-31	2015-12-31	Pokytis (%)
Šveicarijos frankas	CHF	1,07390	1,08350	-9,0
JAV doleris	USD	1,05410	1,08870	-3,2
Japonijos jena	JPY	123,400	131,070	-5,9
Specialiosios skolinimosi teisės (SST)	XDR	0,78456	0,78567	-0,1
Kinijos ženminbi juanis	CNY	7,32020	7,06080	3,7
Kanados doleris	CAD	1,41880	1,51160	-6,1
Didžiosios Britanijos svaras sterlingų	GBP	0,85618	0,73395	16,7

Užsienio valiutos vidurkinis kursas perskaičiuojamas kiekvieną dieną, kai padidėja atitinkamos užsienio valiutos pozicija, o kai ji sumažėja, skaičiuojamas realizuotasis rezultatas.

Finansinių metų pabaigoje išlaidomis pripažinus nerealizuotą atskiros užsienio valiutos perkainojimo nuostolį, šios užsienio valiutos vidurkinis kursas tikslinamas pagal tų finansinių metų paskutinės darbo dienos rinkos kursą.

2.3. AUKSAS

Auksas metinėse finansinėse ataskaitose parodomas pagal finansinių metų paskutinės darbo dienos vienos Trojos uncijos rinkos kainą eurais.

Finansinių metų pabaigoje išlaidomis pripažinus nerealizuotą aukso perkainojimo nuostolį, aukso vidurkinė kaina tikslinama pagal finansinių metų paskutinės darbo dienos rinkos kainą.

Operacijos, susijusios su aukso apsisikeitimo sandoriais, apskaitoje parodomos taip pat kaip ir atpirkimo skolinimosi sandoriai.

2.4. APYVARTINIAI VERTYBINIAI POPIERIAI

Apyvartiniai skolos ir nuosavybės vertybiniai popieriai į balansinę apskaitą įtraukiami įsigijimo verte atsiskaitymo pagal sandorį dieną.

Pinigų politikos tikslais ir iki išpirkimo termino laikomi skolos vertybiniai popieriai balanse parodomi amortizuota verte, atėmus jų vertės sumažėjimą. Kiti apyvartiniai vertybiniai popieriai balanse parodomi pagal balanso dienos rinkos kainą. Perkainojimo rezultatai dėl vertybinių popierių rinkos kainos ir dėl užsienio valiutos rinkos kurso pokyčių parodomi atskirose perkainojimo sąskaitose.

Kiekvienos emisijos vertybinių popierių vidurkinė kaina perskaičiuojama darbo dienos pabaigoje atsižvelgiant į visų per dieną įsigytų tos pačios emisijos vertybinių popierių kiekį ir jų dienos pirkimų vidurkinę kainą. Pagal šią perskaičiuotą vidurkinę kainą apskaičiuojamos tą pačią dieną parduotų tos emisijos vertybinių popierių realizuotosios pajamos arba išlaidos.

Su skolos vertybiniais popieriais kartu nupirkta atkarpos išmoka į vertybinių popierių įsigijimo vertę neįskaitoma, apskaitoje ji parodoma atskirame balanso straipsnyje kaip kitas turtas.

Su nuosavybės vertybiniais popieriais kartu nupirktų dividendų suma įtraukiama į įsigijimo vertę. Dividendai, nupirkti po jų paskelbimo dienos, apskaitoje parodomi atskirame balanso straipsnyje kaip kitas turtas.

Skolos vertybinių popierių įsigijimo vertės ir nominaliosios vertės skirtumas – nuolaida arba premija – pripažįstamas pajamomis arba išlaidomis tolygiai kiekvieną dieną nuo atsiskaitymo pagal pirkimo sandorį dienos iki skolos vertybinių popierių išpirkimo arba atsiskaitymo pagal pardavimo sandorį dienos. Su infliacija susietų vertybinių popierių nominalo vertė indeksuojama pagal infliacijos indeksą kiekvieną dieną nuo atsiskaitymo pagal pirkimo sandorį dienos iki vertybinių popierių išpirkimo arba atsiskaitymo pagal pardavimo sandorį dienos, nominalo vertės pokytį pripažįstant palūkanų pajamomis arba išlaidomis.

Skolos vertybinių popierių be atkarpos nuolaida kaupiama taikant vidinės gražos normą (angl. *internal rate of return*), o skolos vertybinių popierių su atkarpa nuolaida arba premija – taikant tiesinį metodą.

Finansinių metų pabaigoje išlaidomis pripažinus nerealizuotą atskiros emisijos vertybinių popierių perkainojimo nuostolį, šios emisijos vertybinių popierių vidurkinė kaina tikslinama pagal finansinių metų paskutinės darbo dienos jų rinkos kainą.

2.5. NEAPYVARTINĖS NUOSAVYBĖS PRIEMONĖS

Neapyvartinės nuosavybės priemonės – tai Lietuvos banko reikmėms laikomos ilgalaikės investicijos į nuosavybės vertybinius popierius siekiant dalyvauti tam tikros įmonės, kurios nuosavybės vertybiniais popieriais viešai neprekiuojama ir jų kaina nėra kotiruojama rinkoje, veikloje. Apskaitoje šios investicijos parodomos įsigijimo verte, atsižvelgus į šių nuosavybės priemonių vertės sumažėjimą.

2.6. PAJAMOS IR IŠLAIDOS

Palūkanos iš atitinkamo finansinio straipsnio ar priemonės pelno (nuostolio) ataskaitoje parodomos grynąja verte (palūkanų pajamos mažinamos su tuo pačiu finansiniu straipsniu ar priemone susijusiomis palūkanų išlaidomis).

Realizuotosios pajamos ir išlaidos, susijusios su užsienio valiutos, aukso ir vertybinių popierių pardavimu, įtraukiamos į pajamų ir išlaidų sąskaitas. Šios pajamos ir išlaidos apskaičiuojamos atsižvelgiant į atitinkamo finansinio straipsnio vidurkinį kursą arba kainą.

Finansinių straipsnių nerealizuotieji perkainojimo prieaugiai nepripažįstami pajamomis, jie parodomi perkainojimo sąskaitose. Nerealizuotieji perkainojimo nuostoliai, viršijantys su atitinkamu finansiniu straipsniu susijusį perkainojimo prieaugį, finansinių metų pabaigoje pripažįstami išlaidomis.

Turto vertės sumažėjimas pripažįstamas išlaidomis ir nėra panaikinamas paskesniais metais, nebent vertė padidėja, o tą padidėjimą galima susieti su pastebimu įvykiu, įvykusi po to, kai vertės sumažėjimas buvo pirmą kartą įtrauktas į apskaitą.

Dividendai iš apyvartinių nuosavybės vertybinių popierių į apskaitą įtraukiami, kai yra paskelbiami, o dividendai iš nuosavybės priemonių, laikomų banko reikmėms, – kai jie gaunami arba gaunamas pranešimas apie jų paskirstymą.

2.7. GRĮŽTAMIEJI SANDORIAI

Grįžtamieji sandoriai yra operacijos, kurias atlikdamas Lietuvos bankas perka arba parduoda turtą sudarydamas atpirkimo sandorį arba vykdo įkaitu užtikrintas kredito operacijas.

Atpirkimo skolinimosi sandoriai apskaitoje parodomi kaip įkeitimu užtikrinti kitų sandorių šalių indėliai: balanso įsipareigojimų dalyje įrašomi įsipareigojimai grąžinti pinigus, o finansinis turtas, sutartyje nurodytas kaip įkaitas (kuris pagal šiuos sandorius yra parduodamas ir atperkamas), sandorių galiojimo laikotarpiu ir toliau rodomas balanso turto dalyje.

Atpirkimo investavimo sandoriai apskaitoje parodomi balanso turto dalyje kaip banko suteikti kreditai. Pagal šiuos sandorius gautas įkaitas sandorių galiojimo laikotarpiu banko balanse neparodomas ir neperkainojamas.

Atpirkimo investavimo ir atpirkimo skolinimosi sandoriuose numatyto įkaito pirkimo ir atpirkimo verčių skirtumas pripažįstamas palūkanų pajamomis arba išlaidomis tolygiai kiekvieną dieną per visą sandorio galiojimo laikotarpį.

2.8. VALIUTŲ KEITIMO SANDORIAI

Pagal neatidėliotinus valiutų keitimo sandorius, išankstinius valiutų keitimo sandorius ir valiutų apsikeitimo sandorius gautina ir mokėtina užsienio valiuta turi įtakos atitinkamos užsienio valiutos pozicijai sandorio sudarymo dieną ir parodoma nebalansinėse sąskaitose nuo sandorio sudarymo iki atsiskaitymo dienos.

Skirtumas tarp išankstinio valiutų keitimo ar valiutų apsikeitimo sandorio vertės neatidėliotinu kursu ir sandorio vertės išankstiniu kursu pripažįstamas palūkanų pajamomis arba išlaidomis, kurios kaupiamos tolygiai kiekvieną dieną per visą sandorio galiojimo laikotarpį.

Išankstiniai valiutų keitimo sandoriai be įvykdymo (angl. *non-deliverable foreign exchange forwards*) nuo jų sudarymo dienos iki pabaigos dienos parodomi nebalansinėje apskaitoje tariamąja verte, apskaičiuota pagal sandorio išankstinį kursą. Šių sandorių vertė balanse parodoma pagal finansinių metų paskutinės darbo dienos jų rinkos kainą. Finansinių metų pabaigoje išlaidomis pripažinus sandorių perkainojimo nuostolį, jis parodomas balanso

įsipareigojimų dalyje kaip nebalansinių priemonių perkainojimo skirtumas. Skirtumas tarp sandorio išankstinio kurso ir neatidėliotino kurso, galiosiančio atsiskaitymo pagal sandorį dieną, atsižvelgus į sukauptą vertės sumažėjimą, pripažįstamas realizuotosiomis pajamomis arba išlaidomis.

2.9. IŠANKSTINIAI VERTYBINIŲ POPIERIŲ SANDORIAI

Pagal išankstinius vertybinių popierių sandorius perkami arba parduodami vertybiniai popieriai parodomi nebalansinėje apskaitoje nuo sandorio sudarymo iki atsiskaitymo dienos sandoryje numatyta išankstine vertybinių popierių kaina (angl. *forward price of the transaction*). Šių sandorių vertė balanse parodoma pagal finansinių metų paskutinės darbo dienos jų išankstinę rinkos kainą.

Išankstinių vertybinių popierių sandorių atsiskaitymo dieną vertybinių popierių pirkimo arba pardavimo operacijos parodomos balansinėse sąskaitose pagal šių vertybinių popierių tos dienos rinkos kainą, o šios kainos ir sandorio kainos skirtumas pripažįstamas realizuotosiomis pajamomis arba išlaidomis.

2.10. PALŪKANŲ NORMŲ SANDORIAI

Palūkanų normų ateities sandoriai nuo jų sudarymo dienos iki nutraukimo arba įvykdymo dienos parodomi nebalansinėje apskaitoje jų nominaliąja verte. Šių sandorių kasdienis kintamosios maržos pokytis pripažįstamas realizuotosiomis pajamomis arba išlaidomis.

Palūkanų normų apsiikeitimo sandoriai nuo jų sudarymo dienos iki nutraukimo arba įvykdymo dienos parodomi nebalansinėje apskaitoje tariamąja verte. Šių sandorių vertė balanse parodoma pagal finansinių metų paskutinės darbo dienos jų rinkos kainą. Finansinių metų pabaigoje išlaidomis pripažinus sandorio perkainojimo nuostolį, jis parodomas balanso įsipareigojimų dalyje kaip nebalansinių priemonių perkainojimo skirtumas ir yra amortizuojamas tiesiniu metodu iki sandorio pabaigos dienos. Palūkanų pajamos ir išlaidos kaupiamos tolygiai kiekvieną dieną per visą sandorio galiojimo laiką.

2.11. ILGALAIKIS MATERIALUSIS IR NEMATERIALUSIS TURTAS

Prie ilgalaikio materialiojo turto priskiriami materialieji turto objektai, kurie nenusidėvi per vienus metus ir kurių įsigijimo vertė (įskaitant pridėtinės vertės mokestį) yra ne mažesnė kaip 2 000 Eur. Prie ilgalaikio nematerialiojo turto priskiriami materialios substancijos neturintys turto objektai, teikiantys ekonominę naudą ne trumpiau kaip vienus metus ir kurių įsigijimo vertė ne mažesnė kaip 2 000 Eur. Ilgalaikis materialusis ir nematerialusis turtas apskaitoje pripažįstamas įsigijimo verte, kuri mažinama jo sukauptu nusidėvėjimu (amortizacija). Nebaigto kurti arba rekonstruoti ilgalaikio turto, meno kūrinių, muziejaus fondų, į kultūros vertybių registrą įtraukto materialiojo turto, išskyrus pastatus, nusidėvėjimas neskaičiuojamas. Kito ilgalaikio turto nusidėvėjimas (amortizacija) skaičiuojamas visą numatytą turto naudingo tarnavimo laiką taikant tiesinį metodą.

Ilgalaikio materialiojo ir nematerialiojo turto naudingo tarnavimo laikas

Ilgalaikis turtas	Metai
Materialusis turtas	
Pastatai	45–59
Pinigų skaičiavimo įranga	7–12
Kompiuterių įranga	3–8
Kitas inventorių (baldai, kabinetų įranga ir kt.)	5–30
Nematerialusis turtas	3–5

Kai yra požymių, kad nekilnojamojo turto rinkos vertė reikšmingai sumažėjo, šio turto įsigijimo vertė finansinių metų pabaigoje mažinama nuostolio dėl vertės sumažėjimo suma.

Pardavus ilgalaikį turtą, šio turto pardavimo vertės ir jo balanse parodytos vertės skirtumas pripažįstamas pajamomis arba išlaidomis.

Ilgalaikio turto palaikymo ir priežiūros išlaidos pripažįstamos tada, kai jos patiriamos.

2.12. BANKNOTAI IR MONETOS APYVARTOJE

Euro zonos nacionaliniai centriniai bankai ir ECB, kurie kartu sudaro Eurosistemą, išleidžia eurų banknotus³⁹. Bendra apyvartoje cirkuliuojančių eurų banknotų vertė paskirstoma Eurosistemos centriniams bankams kiekvieno mėnesio paskutinę darbo dieną pagal banknotų paskirstymo raktą⁴⁰.

ECB skiriama 8 proc. visų apyvartoje cirkuliuojančių eurų banknotų vertės. Kiti 92 proc. paskirstomi Eurosistemos nacionaliniams centriniams bankams priklausomai nuo jų pasirašyto ECB kapitalo raktų. Kiekvienam nacionaliniam centriniam bankui (toliau – NCB) paskirstytų banknotų dalis atskleidžiama jų balanso įsipareigojimų straipsnyje „1. Banknotai apyvartoje“.

Skirtumas tarp kiekvienam NCB pagal banknotų paskirstymo raktą paskirstytos banknotų vertės ir faktiškai į apyvartą išleistų banknotų vertės parodomas kaip vidinis Eurosistemos likutis, už kurį gaunamos arba mokamos palūkanos⁴¹. Šios palūkanų pajamos arba išlaidos atskleidžiamos pelno (nuostolio) ataskaitos straipsnyje „1. Grynosios palūkanų pajamos“ (žr. 34 pastabą).

Siekiant sumažinti pinigų politikos pajamų svyravimus prie Eurosistemos prisijungus naujiems nariams, šių narių grynosios vidinės Eurosistemos pretenzijos (įsipareigojimai) dėl eurų banknotų apyvartoje paskirstymo tikslinamos kompensacine suma, kuri pradedama taikyti euro įvedimo metais ir tolygiai mažinama per kitus penkerius metus. Lietuvos bankui kompensacinės sumos taikymo laikotarpis baigsis 2020 m. gruodžio 31 d. ir nuo 2021 m. sausio 1 d. palūkanų pajamos bus skaičiuojamos už visą grynųjų Lietuvos banko pretenzijų dėl eurų banknotų paskirstymo sumą.

Lietuvos banko į apyvartą išleistų eurų monetų ir apyvartoje likusių litų monetų nominalioji vertė parodoma balanso straipsnyje „12. Kiti įsipareigojimai“. Vadovaujantis Apskaitos gairėmis, šiame straipsnyje nuo 2016 m. sausio 1 d. parodoma ir litų banknotų nominalioji vertė (2015 m. gruodžio 31 d. ji buvo parodyta balanso įsipareigojimų straipsnyje „1. Banknotai apyvartoje“).

Nustačius, kad apskaičiuota įsipareigojimo priimti litų banknotus ar monetas vykdymo tikimybė yra nereikšmingai maža, tokių litų banknotų ar monetų nominalioji vertė nurašoma iš balanso, sudarant atidėjinius apskaičiuotai įsipareigojimo vertei, o skirtumą tarp apskaičiuoto įsipareigojimo ir banknotų ar monetų nominaliosios vertės pripažįstant pajamomis.

Kolekcinų, proginių monetų ir kitų numizmatinių vertybių pardavimo vertė pripažįstama pajamomis.

Banknotų ir monetų gamybos ir jų apyvartos išlaidos pripažįstamos, kai yra patiriamos, ir nesiejamos su pinigų išleidimu į apyvartą.

2.13. ATIDĖJINIAI FINANSINĖMS RIZIKOMS IR ĮSIPAREIGOJIMAMS

Lietuvos banko valdyba, siekdama, kad Lietuvos bankas turėtų pakankamai finansinių išteklių, kuriais būtų galima padengti finansinio turto, įskaitant finansinį turtą, įgytą vykdant Eurosistemos pinigų politikos operacijas, bei su šio turto valdymu susijusių finansinių įsipareigojimų riziką, ir siekdama sudaryti prielaidas apsaugoti Lietuvos banko kapitalą ir finansinio turto realiąją vertę, formuoja atidėjinius tikėtinoms valiutos kurso, palūkanų normos, aukso kainos ir kredito rizikoms (toliau – atidėjiniai rizikoms). Šie atidėjiniai sudaromi Lietuvos banko valdybos nustatyta tvarka. Atidėjiniai rizikoms gali būti panaudoti su finansinio turto operacijomis susijusioms grynosioms išlaidoms (realizuotiesiems rezultatams, nerealizuotiesiems perkainojimo nuostoliams ir vertės sumažėjimo išlaidoms) ar jų daliai dengti.

Atidėjiniai išėtinėms išmokoms, mokėtinoms tarnautojams, įgysiantiems teisę į valstybinio socialinio draudimo pensiją dirbant Lietuvos banke, vertinami atliekant aktuarinius skaičiavimus. Jų dydis nustatomas kaip tarnautojų išėjimo į pensiją metu uždirbtų išėtinių išmokų, apskaičiuotų pagal darbuotojų kaitos rodiklį ir atlyginimų augimo prielaidas, dabartinė vertė taikant ilgalaikio skolinimo palūkanų normą Lietuvos Respublikoje.

³⁹ 2010 m. gruodžio 13 d. Sprendimas ECB/2010/29 dėl eurų banknotų emisijos (nauja redakcija), OL L 35, 2011 2 9, p. 26, su pakeitimais.

⁴⁰ Banknotų paskirstymo raktas – tai procentinės dalys, apskaičiuotos atsižvelgiant į ECB dalį visoje eurų banknotų emisijoje ir taikant pasirašyto kapitalo raktą NCB daliai visoje eurų banknotų emisijoje.

⁴¹ 2016 m. lapkričio 3 d. Sprendimas ECB/2016/36 dėl valstybių narių, kurių valiuta yra euro, nacionalinių centrinių bankų pinigų politikos pajamų paskirstymo (nauja redakcija), OL L 347, 2016 12 20, p. 26.

Kiti Lietuvos banke sudaromi atidėjiniai įsipareigojimams, tokiems kaip tarnautojų darbo užmokesčiui už kasmetines atostogas, išėtinėms išmokoms ir kompensacijoms ar nurašytiems litų banknotams ir monetoms keisti, nėra diskontuojami dėl santykinai trumpo laikotarpio nuo šių atidėjinių sudarymo iki jų panaudojimo.

Atidėjiniai rizikoms ir įsipareigojimams sudaromi pagal metų pabaigos būklę ir įtraukiami į išlaidų sąskaitas.

3. FINANSINĖ RIZIKA IR JOS VALDYMAS

3.1. SU PINIGŲ POLITIKOS OPERACIJOMIS SUSIJUSIOS FINANSINĖS RIZIKOS VALDYMAS

Su pinigų politika susijusio turto ir operacijų rizika valdoma integruotai visos Eurosistemos mastu. Lietuvos bankas šiame rizikos valdymo procese dalyvauja per atstovavimą ECB Rizikos valdymo komitete (*angl. Risk Management Committee*), kuris yra atsakingas už finansinės rizikos, susijusios su Eurosistemos pinigų politikos operacijomis ir Eurosistemos užsienio atsargų investavimu, valdymą.

Prireikus Lietuvos bankas papildo ir detalizuoja finansinės rizikos, kylančios dėl su pinigų politika susijusių operacijų, vertinimą, nustato papildomus Lietuvos banko kompetencijai priskirtus rizikos limitus ir kontroliuoja jų vykdymą.

Valdant skolinimo operacijų riziką, nustatomi reikalavimai sandorio šalims, su kuriomis tokios operacijos gali būti vykdomos, užstato reikalavimai ir kitos rizikos kontrolės priemonės. Vertybinių popierių pirkimo operacijų rizikai riboti nustatomi vertybinių popierių, kuriuos Eurosistema gali įsigyti pagal patvirtintas vertybinių popierių pirkimo programas, reikalavimai, ribojama jų įsigijimo apimtis.

3.2. SU LIETUVOS BANKO INVESTICIJOMIS SUSIJUSIOS FINANSINĖS RIZIKOS VALDYMAS

Investuodamas su pinigų politikos operacijomis nesusijusį finansinį turta, Lietuvos bankas susiduria su rinkos, kredito, likvidumo ir atsiskaitymų rizika.

Pagrindinė priemonė rinkos (palūkanų normos, skolos ir nuosavybės vertybinių popierių kainos ir valiutos kurso) rizikai valdyti yra rizikos vertės rodiklis (*angl. value-at-risk*), kuris negali viršyti Lietuvos banko valdybos nustatyto su pinigų politikos operacijomis nesusijusio finansinio turto investicijų rizikos biudžeto, t. y. maksimalios leistinos neigiamos 100 mln. Eur gražos per metus su 95 proc. tikimybe. Rizikos biudžeto taikymas užtikrina integruotą rinkos rizikos valdymą, sudaro sąlygas lanksčiau taikyti įvairias investavimo strategijas ir vienu bendru rodikliu įvertina nuosavybės ir skolos vertybinių popierių riziką. Rizikos vertei apskaičiuoti taikomas rizikos vertinimo modelis, kurį taikant atsižvelgiama į praeities dėsningumus ir į prognozuojamą makroekonominę aplinką. 2016 m. gruodžio 31 d. rizikos vertė buvo 66 mln. Eur (2015 m. gruodžio 31 d. – 63 mln. Eur).

Siekiant patikimos rizikos valdymo sistemos, kartu su rizikos biudžetu taikomos ir kitos rinkos rizikos valdymo priemonės.

Finansinio turto, nesusijusio su įsipareigojimais užsienio valiuta, valiutos kurso rizikai valdyti kartu su rizikos biudžetu nustatomi atvirosios valiutos pozicijos limitai. Finansinio turto dalies, susijusios su įsipareigojimais užsienio valiuta, valiutos kurso rizika eliminuojama investuojant įsipareigojimų valiuta.

Valdant finansinę riziką, svarbus vaidmuo tenka tinkamam investicijų paskirstymui, siekiant sumažinti investicijų koncentraciją. Lietuvos bankas 2016 m. investicijų diversifikaciją užtikrino investuodamas į dvylikos šalių ir daugiau negu šešiasdešimt emitentų skolos vertybinius popierius. Lietuvos bankas taip pat investuoja ir į biržoje prekiaujamus fondus (*angl. exchange traded funds*), susietus su gerai diversifikuotais nuosavybės ir skolos vertybinių popierių rinkų indeksais.

Valiutos kurso ir palūkanų normos rizikoms valdyti Lietuvos bankas plačiai taiko išvestines finansines priemones. Visos išvestinės finansinės priemonės įtraukiamos vertinant Lietuvos banko finansinio turto investicijų rinkos ir kredito riziką.

Kredito rizika valdoma dirbant tik su patikimomis finansų įstaigomis, investuojant tik į investicinį reitingą turinčias finansines priemones, išskaidant investicijas, nustatant emitentų, sandorio šalių ir jų grupių įsipareigojimų Lietuvos bankui dydžio limitus.

Likvidumo rizika valdoma derinant įsipareigojimų ir juos atitinkančių investicijų trukmę.

Atsiskaitymų rizikai mažinti taikomos įvairios sąskaitų valdymo priemonės: atsiskaitymai vykdomi vienu metu, derinami pinigų srautai, pasirašomos savitarpio įsipareigojimų įskaitymų sutartys.

4. SU DALYVAVIMU EUROSISTEMOJE SUSIJUSIŲ OPERACIJŲ FINANSINĖS APSKAITOS PRINCIPAI

Šioje dalyje pateikti dėl operacijų, susijusių su dalyvavimu Eurosistemoje, susidariusių pretenzijų ir įsipareigojimų bei pajamų ir išlaidų straipsnių apskaitos principai.

4.1. DALYVAVIMAS ECB KAPITALE

Nacionalinių centrinių bankų dalys pasirašytame ECB kapitale priklauso nuo nustatyto ECB kapitalo raktas, kuris, vadovaujantis Europos centrinių bankų sistemos (ECBS) ir ECB statuto nuostatomis, turi būti tikslinamas kas penkeri metai, remiantis Europos Komisijos duomenimis apie ES valstybių narių gyventojų skaičių ir bendrąjį vidaus produktą (BVP), ir pasikeitus ES valstybių narių skaičiui.

ES šalių centrinių bankų dalyvavimas ECB kapitale

Centrinis bankas	Kapitalo raktas 2016 m. gruodžio 31 d. (%)	Apmokėtas ECB kapitalas 2016 m. gruodžio 31 d. (Eur)	Kapitalo raktas 2015 m. gruodžio 31 d. (%)	Apmokėtas ECB kapitalas 2015 m. gruodžio 31 d. (Eur)
<i>Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique</i>	2,4778	268 222 025	2,4778	268 222 025
<i>Deutsche Bundesbank</i>	17,9973	1 948 208 997	17,9973	1 948 208 997
<i>Eesti Pank</i>	0,1928	20 870 614	0,1928	20 870 614
<i>Banc Ceannais na hÉireann / Central Bank of Ireland</i>	1,1607	125 645 857	1,1607	125 645 857
<i>Bank of Greece</i>	2,0332	220 094 044	2,0332	220 094 044
<i>Banco de España</i>	8,8409	957 028 050	8,8409	957 028 050
<i>Banque de France</i>	14,1792	1 534 899 402	14,1792	1 534 899 402
<i>Banca d'Italia</i>	12,3108	1 332 644 970	12,3108	1 332 644 970
<i>Central Bank of Cyprus</i>	0,1513	16 378 236	0,1513	16 378 236
<i>Latvijas Banka</i>	0,2821	30 537 345	0,2821	30 537 345
<i>Lietuvos bankas</i>	0,4132	44 728 929	0,4132	44 728 929
<i>Banque centrale du Luxembourg</i>	0,2030	21 974 764	0,2030	21 974 764
<i>Bank Ċentrali ta' Malta / Central Bank of Malta</i>	0,0648	7 014 605	0,0648	7 014 605
<i>De Nederlandsche Bank</i>	4,0035	433 379 158	4,0035	433 379 158
<i>Oesterreichische Nationalbank</i>	1,9631	212 505 714	1,9631	212 505 714
<i>Banco de Portugal</i>	1,7434	188 723 173	1,7434	188 723 173
<i>Banka Slovenije</i>	0,3455	37 400 399	0,3455	37 400 399
<i>Národná banka Slovenska</i>	0,7725	83 623 180	0,7725	83 623 180
<i>Suomen Pankki – Finlands Bank</i>	1,2564	136 005 389	1,2564	136 005 389
Iš viso (euro zonos centriniai bankai)	70,3915	7 619 884 851	70,3915	7 619 884 851
<i>Българска народна банка (Bulgarijos nacionalinis bankas)</i>	0,8590	3 487 005	0,8590	3 487 005
<i>Česká národní banka</i>	1,6075	6 525 450	1,6075	6 525 450
<i>Danmarks Nationalbank</i>	1,4873	6 037 512	1,4873	6 037 512
<i>Hrvatska narodna banka</i>	0,6023	2 444 963	0,6023	2 444 963
<i>Magyar Nemzeti Bank</i>	1,3798	5 601 129	1,3798	5 601 129
<i>Narodowy Bank Polski</i>	5,1230	20 796 192	5,1230	20 796 192
<i>Banca Națională a României</i>	2,6024	10 564 124	2,6024	10 564 124
<i>Sveriges Riksbank</i>	2,2729	9 226 559	2,2729	9 226 559
<i>Bank of England</i>	13,6743	55 509 148	13,6743	55 509 148
Iš viso (ne euro zonos centriniai bankai)	29,6085	120 192 083	29,6085	120 192 083
Iš viso	100,0000	7 740 076 935	100,0000	7 740 076 935

Lietuvos banko įnašas į ECB kapitalą atskleidžiamas 10 pastaboje „Dalyvavimas ECB“.

4.2. Į ECB PERVESTOS UŽSIENIO ATSARGOS

Vadovaudamiesi ECBS ir ECB statuto 48 ir 30 straipsnių nuostatomis, nacionaliniai centriniai bankai, prisijungdami prie Eurosistemos, perveda į ECB užsienio atsargų dalį, apskaičiuotą pagal NCB kapitalo raktą ir jau pervedusių užsienio atsargų nacionalinių centrinių bankų kapitalo raktų sumos santykį.

ECB vidiniai įsipareigojimai, atitinkantys nacionalinių centrinių bankų pervestas užsienio atsargas, sudarė 40 792 608 tūkst. Eur. Lietuvos banko į ECB pervesta užsienio atsargų dalis atskleidžiama 11 pastaboje „Pretenzijos, atitinkančios pervestas užsienio atsargas“.

Už šias pervestas užsienio atsargas (išskyrus aukso dalį) nacionaliniams centriniams bankams mokamos palūkanos pagal naujausią žinomą ribinę palūkanų normą, taikomą Eurosistemos pagrindinių refinansavimo operacijų aukcionuose.

4.3. SKOLINIMAS EURO ZONOS KREDITO ĮSTAIGOMS EURAIS

Pagrindinės refinansavimo operacijos: pagrindinės refinansavimo operacijos vykdomos kas savaitę sudarant likvidumą didinančius grįžtamuosius sandorius, kurių terminas yra viena savaitė ir kurie įprastai vykdomi standartinių konkursų būdu. Šios operacijos atlieka pagrindinį vaidmenį reguliuojant palūkanų normas, valdant likvidumą finansų rinkoje ir išreiškiant pinigų politikos poziciją.

Ilgesnės trukmės refinansavimo operacijos: šios operacijos vykdomos siekiant suteikti sandorio šalims papildomą ilgesnės trukmės refinansavimą. 2016 m. operacijos buvo vykdomos atsižvelgiant į privalomųjų atsargų laikymo laikotarpį ir jų trukmę svyravo nuo 3 iki 48 mėnesių. Be to, 2016 m. kovo mėn. ECB valdančioji taryba nusprendė vykdyti naują keturių tikslinių ilgesnės trukmės refinansavimo operacijų seriją. Šių operacijų trukmė yra ketveri metai su galimybe po dvejų metų grąžinti visą ar dalį pasiskolintos sumos. Tikslinėms ilgesnės trukmės refinansavimo operacijoms taikytina palūkanų norma priklausys nuo sandorio šalies skolinimo rezultatų, skaičiuojamų nuo refinansavimo suteikimo dienos iki 2018 m. sausio mėn. Šių operacijų faktinė palūkanų norma bus nustatyta 2018 m., o jos dydis svyruos intervalu nuo pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų normos iki indėlių galimybės palūkanų normos, buvusių refinansavimo suteikimo metu. Kadangi faktinė šių operacijų palūkanų norma bus žinoma tik 2018 m., o ją patikimai įvertinti šiuo momentu nėra įmanoma, laikantis atsargumo principo, 2016 m. tikslinių ilgesnės trukmės refinansavimo operacijų palūkanoms apskaičiuoti taikyta indėlių galimybės palūkanų norma.

Koreguojamosios grįžtamosios operacijos: jos skirtos rinkos likvidumo situacijai reguliuoti ir palūkanų normoms valdyti, o ypač – švelninti nenumatytų rinkos svyravimų įtaką palūkanų normoms. Atsižvelgiant į jų pobūdį, šios operacijos vykdomos *ad hoc* pagrindu.

Struktūrinės grįžtamosios operacijos: tai grįžtamieji atvirosios rinkos sandoriai, vykdomi koreguojant Eurosistemos struktūrinę likvidumo poziciją finansų sektoriaus atžvilgiu standartinių konkursų būdu.

Ribinio skolinimo galimybė: tai Eurosistemos teikiama nuolatinė galimybė, pagal kurią sandorių šalys už iš anksto nustatytą palūkanų normą ir įkaitą gali gauti iš nacionalinių centrinių bankų vienos nakties paskolą.

Kreditai, susiję su įkaito vertės išlaikymo prievole: jie parodo sandorio šaliai sumokėtus grynuosius pinigus tais atvejais, kai įkaito vertė viršija nustatytą vertės pokyčio ribą ir tai reiškia, kad yra įkaito, susijusio su pinigų politikos operacijomis, perviršis.

Pagal ECBS ir ECB statuto 32 straipsnio 4 dalį iš pinigų politikos operacijų susidariusius nuostolius proporcingomis dalimis, nustatytomis pagal savo kapitalo raktą, dengia visi Eurosistemos nacionaliniai centriniai bankai. Lietuvos banko dalis ECB kapitale nuo 2014 m. sausio 1 d. sudaro 0,4132 proc. 2016 m. nei Lietuvos bankas, nei kiti nacionaliniai centriniai bankai nepatyrė nuostolių iš pinigų politikos operacijų.

Nuostoliai iš pinigų politikos operacijų gali susidaryti, jeigu sandorio šalis neįvykdo savo įsipareigojimų ir jeigu už pinigų politikos operacijas ji pateikė nepakankamą užstatą. ECB valdančiosios tarybos sprendimu specifinio užstato, kurį NCB gali priimti savo nuožiūra, rizika nėra paskirstoma tarp Eurosistemos nacionalinių centrinių bankų.

4.4. PINIGŲ POLITIKOS TIKSLAIS LAIKOMI VERTYBINIAI POPIERIAI

2016 m. gruodžio 31 d. ECB ir nacionaliniai centriniai bankai turėjo vertybinių popierių, įsigytų pagal tris padengtų obligacijų pirkimo programas, vertybinių popierių rinkų programą, turtu užtikrintų vertybinių popierių pirkimo programą, viešojo sektoriaus pirkimo programą⁴² ir bendrovių sektoriaus pirkimo programą, kurių vertė sudarė 1 654 026 mln. Eur.

Pirmoji ir antroji padengtų obligacijų pirkimo programos ir vertybinių popierių rinkų programa buvo baigta įgyvendinti iki 2012 m. pabaigos.

2016 m. ECB ir nacionaliniai centriniai bankai toliau vykdė ankstesniais finansiniais metais pradėtas trečiąją padengtų obligacijų pirkimo programą, turtu užtikrintų vertybinių popierių pirkimo programą ir viešojo sektoriaus pirkimo programą. Visos šios programos sudaro išplėstinę turto pirkimo programą, kurią 2016 m. papildė bendrovių sektoriaus pirkimo programa. Pagal šią programą nacionaliniai centriniai bankai gali pirkti tinkamas euro zonos bendrovių obligacijas eurai.

Nuo 2016 m. balandžio mėn. iki 2017 m. kovo mėn. vertybinių popierių pirkimai pagal turto pirkimo programą Eurosistemoje išaugo nuo 60 iki 80 mlrd. Eur per mėnesį. 2016 m. gruodžio mėn. ECB valdančioji taryba nusprendė pratęsti pirkimus pagal turto pirkimo programą už 60 mlrd. Eur per mėnesį iki 2017 m. pabaigos arba ilgiau, jei tai bus būtina, tačiau bet koku atveju jie bus vykdomi tol, kol ECB valdančioji taryba įsitikins, kad infliacijos raida vėl tapo tvari ir atitinka siekį. Paaiškėjus, kad finansinės sąlygos nepalankios infliacijos raidos siekiui, ECB valdančioji taryba gali nuspręsti pratęsti programą ir padidinti jos apimtį. Gryniesiems pirkimams bus vykdomi kartu reinvestuojant lėšas, gautas iš pagal turto pirkimo programą įsigytų vertybinių popierių išpirkimo, suėjus jų terminui.

Lietuvos banko turimų vertybinių popierių vertė atskleidžiama 8 pastaboje „Pinigų politikos tikslais laikomi vertybiniai popieriai“.

Pagal visas šias programas įsigyti vertybiniai popieriai Eurosistemos centrinių bankų balansuose parodomi amortizuota verte, sumažinta vertės sumažėjimu. Vertės sumažėjimas vertinamas kiekvienais metais remiantis numatoma atsiperkamąja verte pagal metų pabaigos būklę.

4.5. ĮSIPAREIGOJIMAI EURO ZONOS KREDITO ĮSTAIGOMS, SUSIJĘ SU PINIGŲ POLITIKOS OPERACIJOMIS, EURAIS

Indėlių galimybė: Eurosistemos teikiama nuolatinė galimybė, pagal kurią sandorių šalys už iš anksto nustatytą palūkanų normą gali nacionaliniuose centriniuose bankuose padėti vienos nakties indėlių.

Terminuotieji indėliai: šie įsipareigojimai yra nustatyto termino ir fiksuotosios palūkanų normos likvidumo mažinimo koreguojamosios operacijos.

Koreguojamosios grįžamosios operacijos: tai likvidumą mažinančios grįžamosios operacijos, kurios atliekamos subalansuoti didelius likvidumo svyravimus.

Indėliai, susiję su įkaito vertės išlaikymo prievole: jie parodo sandorio šalies indėlių pavidalu sumokėtus grynuosius pinigus tais atvejais, kai įkaito rinkos vertė yra mažesnė už nustatytą vertės pokyčio ribą ir tai reiškia, kad trūksta su galiojančiomis pinigų politikos operacijomis susijusio įkaito.

4.6. DALYVAVIMAS MOKĖJIMŲ SISTEMOJE TARGET2

Dėl per sistemą TARGET2⁴³ atliekamų tarpvalstybinių mokėjimų ES centrinių bankų sąskaitose šioje sistemoje susidaro tarpusavio likučiai. Šie likučiai kasdien yra dengiami tarpusavyje ir tada priskiriami ECB, kiekvienam NCB paliekant vieną grynąją poziciją tik ECB atžvilgiu. Lietuvos banko vidiniai Eurosistemos likučiai, sudarę TARGET2 ECB atžvilgiu, parodomi balanso straipsniuose „Kitos Eurosistemos pretenzijos (gynosios)“ arba „Kiti Eurosistemos įsipareigojimai (gryniesiems)“.

⁴² 2015 m. kovo 4 d. Sprendimas ECB/2015/10 dėl viešojo sektoriaus vertybinių popierių pirkimo antrinėse rinkose programos, OL L 121, 2015 5 14, p. 20.

⁴³ Transeuropinė automatizuota realaus laiko atskirųjų atsiskaitymų skubių pervedimų sistema.

4.7. PINIGŲ POLITIKOS PAJAMŲ PASKIRSTYMAS

Eurosistemos nacionalinių centrinių bankų pinigų politikos pajamos, uždirbtos vykdant Eurosistemos pinigų politikos funkcijas, pagal ECBS ir ECB statuto 32 straipsnį skaičiuojamos ir paskirstomos nacionaliniams centriniams bankams proporcingai jų ECB pasirašyto kapitalo raktams kiekvienų finansinių metų pabaigoje.

Eurosistemos NCB pinigų politikos pajamos – tai pajamos, uždirbtos iš nustatyto turto, laikomo įsipareigojimų bazei padengti.

Pagrindiniai nustatyto turto straipsniai: su pinigų politikos operacijomis susijęs skolinimas kredito įstaigoms eurai; pinigų politikos tikslais laikomi vertybiniai popieriai; grynosios vidinės Eurosistemos pretenzijos, atitinkančios ECB pervestas užsienio atsargas, taip pat susidariusios dėl TARGET2 operacijų ir dėl eurų banknotų paskirstymo Eurosistemoje; sukauptos palūkanos už ilgesnio nei vieni metai termino pinigų politikos operacijas; tam tikras kiekis aukso, nustatomas proporcingai kapitalo raktui (laikoma, kad auksas pajamų neuždirba). Laikoma, kad vertybiniai popieriai, įsigyti pagal pirmąją bei antrąją padengtų obligacijų pirkimo programas (ECB sprendimai ECB/2009/16 ir ECB/2011/17), ir vyriausybių vertybiniai popieriai, įsigyti pagal antrinės rinkos viešojo sektoriaus pirkimo programą (ECB sprendimas ECB/2015/10), uždirba pajamų, šių popierių likučiams taikant naujausią žinomą Eurosistemos pagrindinių refinansavimo operacijų ribinę palūkanų normą.

Pagrindiniai įsipareigojimų bazės straipsniai: banknotai apyvartoje; su pinigų politikos operacijomis susiję įsipareigojimai kredito įstaigoms eurai; gryniesi vidiniai Eurosistemos įsipareigojimai dėl TARGET2 operacijų ir dėl eurų banknotų paskirstymo Eurosistemoje. Palūkanos, sumokėtos už šiuos įsipareigojimus, atimamos iš NCB surinktų pinigų politikos pajamų.

Už skirtumą, susidariusį tarp NCB nustatyto turto vertės ir įsipareigojimų bazės vertės, skaičiuojamos palūkanos, tam skirtumui taikant naujausią žinomą Eurosistemos pagrindinių refinansavimo operacijų ribinę palūkanų normą.

Suskaičiavus per finansinius metus visų Eurosistemos nacionalinių centrinių bankų uždirbtas pinigų politikos pajamas ir gautą rezultatą paskirsčius nacionaliniams centriniams bankams proporcingai pagal jų kapitalo raktus, skirtumai tarp kiekvieno NCB surinktų (angl. *pooled*) ir pagal kapitalo raktą jam tenkančių pinigų politikos pajamų apmokami per TARGET2. Lietuvos banko grynasis pinigų politikos pajamų paskirstymo rezultatas atskleistas 38 pastaboje.

4.8. ECB PELNO PASKIRSTYMAS

ECB pelnas skirstomas pagal ECBS ir ECB statuto 33 straipsnio nuostatas. ECB valdančioji taryba gali priimti sprendimą ECB pajamas arba jų dalį pervesti į atidėjinius, skirtus valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikoms dengti. Kita dalis paskirstoma ECB kapitalo dalininkams proporcingai jų pasirašyto kapitalo raktui.

Jei ECB valdančioji taryba nenusprendžia kitaip, ECB senjoražo pajamas, gautas iš ECB paskirstytų 8 proc. eurų banknotų, taip pat pajamas iš vertybinių popierių, įsigytų pagal vertybinių popierių programas (vertybinių popierių rinkų, trečiąją padengtų obligacijų pirkimo, turtu užtikrintų vertybinių popierių pirkimo ir viešojo sektoriaus pirkimo), ECB paskirsto kitų metų sausio mėn. kaip tarpinį pelną⁴⁴. Gautą tarpinį ECB pelno paskirstymo rezultatą euro zonos nacionaliniai centriniai bankai pripažįsta pajamomis tų finansinių metų, kuriais šios pajamos buvo uždirbtos, o ne kuriais buvo gautos.

Galutinį pelną, likusį po tarpinio pelno paskirstymo ir pervedimo į atidėjinius, ECB paskirsto ECB valdančiajai tarybai patvirtinus ECB metines finansines ataskaitas. Gautą galutinį ECB pelno paskirstymo rezultatą nacionaliniai centriniai bankai pripažįsta finansinių metų, kuriais jis gautas, pajamomis.

ECB pelno paskirstymo metu pervestos sumos atskleidžiamos pelno (nuostolio) ataskaitos straipsnyje „4. Pajamos iš nuosavybės finansinių priemonių“ (žr. 37 pastabą).

⁴⁴ 2014 m. gruodžio 15 d. Sprendimas dėl tarpinio Europos Centrinio Banko pajamų paskirstymo (ECB/2014/57) (nauja redakcija), OL L 53, 2015 2 25, p. 24, su pakeitimais.

5. PASTABOS DĖL BALANSO

1 pastaba. Auksas ir gautinas auksas

	2016-12-31	2015-12-31
Aukso kiekis		
Trojos uncijomis	187 158	187 324
Kilogramais	5 821	5 826
Trojos uncijos kaina, Eur	1 098,046	973,225
Aukso vertė, tūkst. Eur	205 508	182 309

Aukso investicijos

(Trojos uncijomis)

	2016-12-31	2015-12-31
Apsikeitimo sandoriai	187 158	109 866
Terminuoti indėliai	–	77 458
Iš viso	187 158	187 324

2016 m. gruodžio 31 d. Lietuvos bankas visą turimą auksą buvo investavęs į aukso apsikeitimo sandorius.

Aukso kiekis 2016 m., palyginti su 2015 m., sumažėjo dėl aukso luitų svorio skirtumo, atsiradusio atsiskaitant pagal aukso investavimo sandorius.

Aukso vertės padidėjimą 2016 m. lėmė finansų rinkose pakilusi aukso kaina.

2 pastaba. Iš TVF gautinos lėšos

(tūkst. Eur)

	2016-12-31	2015-12-31
SST likutis sąskaitoje TVF	175 000	174 759
Grynoji atsargų pozicija TVF	44	44
Iš viso	175 044	174 803

Didžioji Lietuvos banko valdomoje TVF sąskaitoje esančių SST dalis yra TVF Lietuvos Respublikai pagal 2009 m. paskirstymą suteiktų 137 239 tūkst. SST (174 924 tūkst. Eur). Jų atitikmuo parodomas Lietuvos banko balanso įsipareigojimų straipsnyje „9. TVF suteiktų specialiųjų skolinimosi teisių atitikmuo“. Už TVF sąskaitoje esančių SST likutį Lietuvos bankas gauna palūkanas, o už Lietuvos Respublikos gautas pagal TVF paskirstymą SST, moka palūkanas.

Grynoji atsargų pozicija Tarptautiniame valiutos fonde

(tūkst. SST)

	2016-12-31	2015-12-31
Lietuvos kvota TVF	441 600	183 900
Lietuvos Respublikos Vyriausybės pasižadėjimo lakštai	(429 238)	(180 630)
Piniginės lėšos TVF sąskaitoje Lietuvos banke	(1 113)	(523)
Vertės pokytis	(11 215)	(2 713)
Grynoji atsargų pozicija TVF	34	34

Remiantis 2010 m. gruodžio 15 d. TVF valdytojų valdybos priimta rezoliucija, 2016 m. vasario 10 d. Lietuvos kvota TVF buvo padidinta 257 700 tūkst. SST ir jos vertė 2016 m. gruodžio 31 d. sudarė 441 600 tūkst. SST. 99,75 proc. Lietuvos kvotos apmokėta eurai išreikštais Lietuvos Respublikos Vyriausybės beprocentiais pasižadėjimo lakštais.

Grynoji atsargų pozicija TVF – skirtumas tarp Lietuvos kvotos, nustatytos SST, ir TVF naudai išleistų Lietuvos Respublikos Vyriausybės beprocentių pasižadėjimo lakštų bei TVF sąskaitos Lietuvos banke, skirtos finansinėms operacijoms su TVF, likučio eurai. Dėl euro vertės pokyčio SST atžvilgiu susidaręs skirtumas parodomas kaip vertės pokytis. 2016 m. pakeistas grynosios

atsargų pozicijos TVF atskleidimas, atskiriant valiutos kurso korekciją nuo Lietuvos Respublikos Vyriausybės pasižadėjimo laktų bei TVF sąskaitos Lietuvos banke vertės, atitinkamai perklasifikuojant 2015 m. palyginamąją informaciją.

(tūkst. SST)

	2015-12-31 likutis, parodytas 2015 m. ataskaitoje	Perklasifikuota suma	2015-12-31 likutis, parodytas 2016 m. ataskaitoje
Lietuvos Respublikos Vyriausybės pasižadėjimo laktai	(183 347)	2 717	(180 630)
Piniginės lėšos TVF sąskaitoje Lietuvos banke	(519)	(4)	(523)
Vertės pokytis	-	(2 713)	(2 713)

Lietuvos kvota TVF priklauso Lietuvai ir parodo jos balsavimo teisę TVF, taip pat šalies finansinius įsipareigojimus TVF ir galimo skolinimosi iš jo dydį.

Lietuvos bankas atlieka Lietuvos vardu iš TVF gaunamų lėšų depozitoriumo funkciją.

3 pastaba. Sąskaitos bankuose ir investicijos į vertybinius popierius, išorės paskolos ir kitas išorės turtas užsienio valiuta

Ši balanso straipsnį sudaro Lietuvos banko sąskaitų likučiai, investicijos į vertybinius popierius ir atpirkimo investavimo sandoriai ne euro zonos šalyse užsienio valiuta.

(tūkst. Eur)

	JPY	USD	CHF	CNY	CZK	Kitos	Iš viso
2016-12-31							
Sąskaitų likučiai	709 277	7 300	775 839	681	476 848	571	1 970 515
Skolos vertybiniai popieriai	-	326 138	-	88 794	-	174 938	589 870
Atpirkimo investavimo sandoriai	-	285	-	-	-	-	285
Iš viso	709 277	333 723	775 839	89 476	476 848	175 508	2 560 670
2015-12-31							
Sąskaitų likučiai	832 516	1 313	292	538	914 191	618	1 749 468
Skolos vertybiniai popieriai	87 778	275 690	-	90 647	-	-	454 115
Atpirkimo investavimo sandoriai	-	797	-	-	-	-	797
Iš viso	920 294	277 800	292	91 185	914 191	618	2 204 380

Metų pabaigoje sąskaitų likučiai buvo apie tris kartus didesni nei vidutiniškai per metus (558 mln. eurų) dėl sudarytų trumpos trukmės sandorių, siekiant pasinaudoti metų pabaigoje susidariusiomis palankiomis sąlygomis pinigų rinkoje.

Sąskaitų bankuose ir investicijų į vertybinius popierius, išorės paskolų ir kito išorės turto pasiskirstymas pagal emitento ir sandorio šalies ekonominę erdvę

(tūkst. Eur)

	2016-12-31	2015-12-31
Šveicarija	775 839	292
Japonija	728 247	922 988
Ne euro zonos ES valstybės narės	595 391	953 645
JAV	179 337	194 023
Kanada	96 975	-
Kinija	89 479	91 188
Tarptautinės finansų įstaigos	65 657	13 423
Kitos šalys	29 745	28 820
Iš viso	2 560 670	2 204 380

4 pastaba. Pretenzijos euro zonos rezidentams užsienio valiuta

(tūkst. Eur)

	USD	CHF	Kitos	Iš viso
2016-12-31				
Sąskaitų likučiai	127	0	0	127
Skolos vertybiniai popieriai	137 145	–	–	137 145
Iš viso	137 272	0	0	137 272
2015-12-31				
Sąskaitų likučiai	597	1	1	598
Skolos vertybiniai popieriai	103 242	11 764	–	115 006
Iš viso	103 838	11 765	1	115 603

5 pastaba. Pretenzijos ne euro zonos rezidentams eurai

Šį balanso straipsnį sudaro Lietuvos banko sąskaitų likučiai ir investicijos į vertybinius popierius ne euro zonos šalyse eurai.

(tūkst. Eur)

	2016-12-31	2015-12-31
Sąskaitų likučiai	386	2 661
Skolos vertybiniai popieriai	71 052	314 405
Iš viso	71 439	317 066

Pretenzijų ne euro zonos rezidentams eurai pasiskirstymas pagal emitento ir sandorio šalies ekonominę erdvę

(tūkst. Eur)

	2016-12-31	2015-12-31
Ne euro zonos ES valstybės narės	64 499	251 546
Japonija	6 937	6 878
Tarptautinės finansų įstaigos	3	31 144
Kitos šalys	–	27 498
Iš viso	71 439	317 066

6 pastaba. Su pinigų politikos operacijomis susijęs skolinimas euro zonos kredito įstaigoms eurai

(tūkst. Eur)

	2016-12-31	Sudaryta per 2016 m.	2015-12-31
Pagrindinės refinansavimo operacijos	–	194 000	–
Ilgesnės trukmės refinansavimo operacijos	303 000	310 500	345 700
Ribinio skolinimo galimybė	–	697	–
Iš viso	303 000	505 197	345 700

Šios operacijos apibūdintos Aiškinamojo rašto dalyje „4.3. Skolinimas euro zonos kredito įstaigoms eurai“.

7 pastaba. Kitos pretenzijos euro zonos kredito įstaigoms eurai

Šiame straipsnyje parodyti su pinigų politikos operacijomis nesusiję Lietuvos banko sąskaitų likučiai kredito įstaigose, kurie 2016 m. gruodžio 31 d. sudarė 365 tūkst. Eur (2015 m. gruodžio 31 d. – 21 tūkst. Eur).

8 pastaba. Pinigų politikos tikslais laikomi vertybiniai popieriai

Šiame straipsnyje parodomi Lietuvos banko pagal viešojo sektoriaus pirkimo programą įsigyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir tarptautinių institucijų vertybiniai popieriai, kurie balanse parodomi amortizuota verte (žr. Aiškinamojo rašto 4.4 dalį).

	2016-12-31		2015-12-31	
	amortizuota verte	rinkos verte	amortizuota verte	rinkos verte
Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertybiniai popieriai	1 530 440	1 547 227	841 172	844 783
Tarptautinių institucijų vertybiniai popieriai	4 809 185	4 786 705	1 666 886	1 666 435
Viešojo sektoriaus vertybinių popierių pirkimo programa, iš viso	6 339 625	6 333 932	2 508 058	2 511 218

Lentelėje parodyta vertybinių popierių rinkos vertė nėra įtraukta nei į balansą, nei į pelno (nuostolio) ataskaitą ir šioje pastaboje pateikta tik atskleidimo tikslais.

ECB valdančioji taryba, remdamasi vertės sumažėjimo testo rezultatais, nusprendė, kad pagal 2016 m. gruodžio 31 d. būklę visi numatomi pinigų srautai iš vertybinių popierių, įsigytų pagal viešojo sektoriaus vertybinių popierių pirkimo programą, bus gauti ir todėl 2016 m. Lietuvos bankas į apskaitą neįtraukė jokių vertės sumažėjimo nuostolių.

9 pastaba. Kiti vertybiniai popieriai

Šiame straipsnyje parodyti Lietuvos banko turimi euro zonos rezidentų skolos vertybiniai popieriai ir apyvartiniai nuosavybės vertybiniai popieriai.

	2016-12-31	2015-12-31
Skolos vertybiniai popieriai, išskyrus laikomus iki išpirkimo termino	153 417	430 819
Skolos vertybiniai popieriai, laikomi iki išpirkimo termino	–	12 659
Apyvartiniai nuosavybės vertybiniai popieriai	343 854	472 324
Iš viso	497 270	915 801

2015 m. gruodžio 31 d. iki išpirkimo termino laikyti skolos vertybiniai popieriai buvo išpirkti 2016 m. pradžioje.

Apyvartiniai nuosavybės vertybiniai popieriai – tai investicijos į biržoje prekiaujamų fondų vienetus, atkartojančius bendrovių skolas arba nuosavybės vertybinių popierių indeksus. Nuosavybės vertybinių popierių indeksus atkartojančių investicijų rinkos vertė 2016 m. pabaigoje sudarė 128 309 tūkst. Eur (2015 m. gruodžio 31 d. – 122 678 tūkst. Eur).

Per 2016 m. investicijų eurais, nesusijusių su pinigų politikos operacijomis, apimtis sumažėjo dėl itin mažo ir toliau mažėjančio saugiausių ir likvidžiausių investicijų euro zonoje pajamingumo.

10 pastaba. Dalyvavimas ECB

	2016-12-31	2015-12-31
Lietuvos banko įnašas į ECB kapitalą	44 729	44 729
Lietuvos banko įnašas į ECB rezervus ir atidėjinius, prilyginamus rezervams	162 454	162 454
Iš viso	207 183	207 183

Nuo 2014 m. sausio 1 d. Lietuvos bankui tenkanti pasirašyto ir apmokėto ECB kapitalo dalis – 0,4132 proc., o tai sudaro 44 729 tūkst. Eur.

Lietuvos bankas pagal ECB statuto 48 straipsnio 2 dalį yra įnešęs 162 454 tūkst. Eur į ECB rezervus ir į atidėjinius.

11 pastaba. Pretenzijos, atitinkančios pervestas užsienio atsargas

Lietuvos bankas, tapęs Eurosistemos dalimi, pagal ECBS ir ECB statuto 48 straipsnio 1 dalį 2015 m. pradžioje į ECB pervedė užsienio atsargų dalį.

Šiame balanso straipsnyje Lietuvos banko pretenzijos, atitinkančios pervestas užsienio atsargas, sudaro 239 454 tūkst. Eur. Jos apskaičiuotos visų nacionalinių centrinių bankų į ECB pervestų užsienio atsargų vertei eurai, istoriniais 1998 m. gruodžio 31 d. kursais, taikant Lietuvos banko kapitalo rakto ir Eurosistemos nacionalinių centrinių bankų kapitalo raktų sumos santykį.

12 pastaba. Grynosios pretenzijos, susijusios su eurų banknotų paskirstymu Eurosistemoje

Šiame straipsnyje parodoma Lietuvos banko pretenzija Eurosistemai, susijusi su eurų banknotų paskirstymu Eurosistemoje (žr. Aiškinamojo rašto Apskaitos politikos dalį „2.12. Banknotai ir monetos apyvartoje“ ir 19 pastabą). Palūkanos už šias pretenzijas (žr. 34 pastabą), patikslintas kompensacine suma (žr. Apskaitos politikos dalį „2.12. Banknotai ir monetos apyvartoje“) apskaičiuojamos kiekvieną dieną, taikant naujausią žinomą ribinę palūkanų normą, kurią Eurosistema taiko pagrindinių refinansavimo operacijų konkursams.

13 pastaba. Kitos Eurosistemos pretenzijos (grynosios)

(tūkst. Eur)

	2016-12-31	2015-12-31
Pinigų politikos pajamų paskirstymas	47 924	46 963
Tarpinis ECB pelno paskirstymas	5 672	4 767
Likutis TARGET2 sąskaitoje	–	240 142
Iš viso	53 596	291 872

Pretenzija ECB dėl pinigų politikos pajamų paskirstymo susidarė kaip skirtumas tarp surenkamų pinigų politikos pajamų ir jų paskirstymo Eurosistemos nacionaliniams centriniams bankams (žr. 38 pastabą „Grynasis pinigų politikos pajamų paskirstymo rezultatas“).

ECB valdančiosios tarybos sprendimu 966 235 tūkst. Eur 2016 m. pajamų ECB skyrė Eurosistemos nacionaliniams centriniams bankams kaip tarpinį ECB pelno paskirstymą (žr. Aiškinamojo rašto dalį „4.8. ECB pelno paskirstymas“). Lietuvos bankas jam tenkančią dalį – 5 672 tūkst. Eur – pripažino 2016 m. pajamomis (žr. 37 pastabą „Pajamos iš nuosavybės finansinių priemonių“).

Palūkanos už TARGET2 likučius apskaičiuojamos kiekvieną dieną, taikant naujausią žinomą ribinę palūkanų normą, kurią Eurosistema taiko pagrindinių refinansavimo operacijų konkursams.

14 pastaba. Ilgalaikis materialusis ir nematerialusis turtas

(tūkst. Eur)

	Materialusis turtas				Nematerialusis turtas (įskaitant nebaigtą kurti)	Iš viso
	pastatai ir nebaigta statyba	pinigų skaičiavimo įranga (įskaitant nebaigtą montuoti)	Kompiuterių įranga (įskaitant nebaigtą montuoti)	kitas materialusis turtas (įskaitant nebaigtą montuoti)		
Įsigijimo vertė 2015-12-31	36 313	5 919	10 301	8 164	8 118	68 814
Padidėjimas 2016 m.	–	–	1 082	67	550	1 699
Sumažėjimas 2016 m.	–	–	(583)	(62)	(1 538)	(2 183)
Įsigijimo vertė 2016-12-31	36 313	5 919	10 800	8 170	7 129	68 331
Sukauptas nusidėvėjimas 2015-12-31	(12 943)	(4 742)	(8 809)	(6 478)	(5 406)	(38 378)
Nusidėvėjimas 2016 m.	(868)	(200)	(454)	(120)	(461)	(2 102)
Nurašytas nusidėvėjimas 2016 m.	–	–	583	62	1 538	2 183
Sukauptas nusidėvėjimas 2016-12-31	(13 811)	(4 941)	(8 680)	(6 537)	(4 328)	(38 297)
Likutinė vertė 2016-12-31	22 501	978	2 120	1 633	2 802	30 034
Likutinė vertė 2015-12-31	23 369	1 177	1 492	1 686	2 712	30 437

Lietuvos bankas nėra sudaręs sandorių, pagal kuriuos būtų įkeistas Lietuvos banko materialusis turtas.

15 pastaba. Kitas finansinis turtas

(tūkst. Eur)

	2016-12-31	2015-12-31
Tarptautinių atsiskaitymų banko akcijos	3 334	3 334
SWIFT akcijos	21	21
Iš viso	3 355	3 355

Lietuvos bankas yra Tarptautinių atsiskaitymų banko (TAB) narys, turintis 1 070 akcijų, kurių įsigijimo vertė yra 3 334 tūkst. Eur, o kiekvienos akcijos nominalioji vertė – 5 000 SST. 2016 m. už TAB akcijas Lietuvos bankas gavo 290 tūkst. Eur dividendų (2015 m. – 303 tūkst. Eur).

Lietuvos bankas turi septynias SWIFT akcijas, jų įsigijimo vertė yra 20 741 Eur. Dividendai už šias akcijas nemokami.

16 pastaba. Nebalansinių priemonių perkainojimo skirtumai

Nebalansinių priemonių perkainojimo skirtumų straipsniuose parodomi pagal valiutų keitimo sandorius gautinų ir mokėtinų užsienio valiutų perkainojimo pagal rinkos kursą rezultatai, taip pat išankstinių valiutų keitimo sandorių be įvykdymo, išvestinių palūkanų normų ir išankstinių vertybinių popierių sandorių perkainojimo pagal jų rinkos kainą rezultatai.

(tūkst. Eur)

	2016-12-31		2015-12-31	
	teigiami skirtumai	neigiami skirtumai	teigiami skirtumai	neigiami skirtumai
Valiutų keitimo sandoriai	25 688	4 374	234	28 265
Išankstiniai valiutų keitimo sandoriai be įvykdymo	6 178	649	5 327	2 723
Palūkanų normų apsikeitimo sandoriai	713	–	488	–
Išankstiniai vertybinių popierių sandoriai	–	–	11	–
Iš viso	32 578	5 023	6 059	30 988

17 pastaba. Sukauptos pajamos ir būsimųjų laikotarpių išlaidos

(tūkst. Eur)

	2016-12-31	2015-12-31
Sukauptos palūkanų pajamos	44 335	23 727
Už pinigų politikos tikslais laikomus vertybinius popierius	34 506	12 656
Už kitus vertybinius popierius	5 453	8 269
Už išvestines finansines priemones	3 692	1 603
Už sąskaitas ir indėlius	663	721
Už vidines Eurosistemos pretenzijas	21	345
Už pinigų politikos operacijas	–	134
Kitos sukauptos palūkanų pajamos	1	0
Nupirktų skolos vertybinių popierių atkarpos išmokos dalis	4 918	11 637
Kitos sukauptos pajamos	–	984
Būsimųjų laikotarpių išlaidos	856	366
Iš viso	50 108	36 714

18 pastaba. Kitas įvairus turtas

(tūkst. Eur)

	2016-12-31	2015-12-31
Kreditai Lietuvos banko tarnautojams	492	635
Trumpalaikis turtas	353	174
Išankstiniai mokėjimai ir kitos gautinos sumos	91	76
Iš viso	936	885

Lietuvos banko valdybos sprendimu nuo 2009 m. kreditai Lietuvos banko tarnautojams nebeteikiami.

19 pastaba. Banknotai apyvartoje

(tūkst. Eur)

	2016-12-31	2015-12-31
Eurų banknotai	6 081 566	5 850 517
Eurų banknotai, Lietuvos banko išleisti į apyvartą	2 525 107	2 099 484
Eurų banknotų koregavimas pagal banknotų paskirstymo raktą	4 085 333	4 259 813
ECB išleistų eurų banknotų dalis	(528 873)	(508 781)
Litų banknotai	–	109 752
Iš viso	6 081 566	5 960 269

Šiame straipsnyje parodyta pagal banknotų paskirstymo raktą Lietuvos bankui tenkanti visų apyvartoje esančių eurų banknotų dalis (žr. Apskaitos politikos dalį „2.12. Banknotai ir monetos apyvartoje“). Banknotų paskirstymo raktas 2016 m. gruodžio 31 d. buvo 0,5400 proc. Faktiškai Lietuvos banko išleistų į apyvartą eurų banknotų nominalioji vertė 2016 m. padidėjo 20 proc.: nuo 2 099 484 tūkst. Eur (2015 m. gruodžio 31 d.) iki 2 525 107 tūkst. Eur (2016 m. gruodžio 31 d.). Kadangi faktiškai Lietuvos banko išleistų į apyvartą eurų banknotų nominalioji vertė yra mažesnė už paskirstytų eurų banknotų nominaliąją vertę, susidaręs 3 556 459 tūkst. Eur (2015 m. gruodžio 31 d. – 3 751 032 tūkst. Eur) skirtumas parodomas balanso turto dalyje kaip grynosios pretenzijos, susijusios su eurų banknotų paskirstymu Eurosistemoje (žr. 12 pastabą).

Nuo 2016 m. sausio 1 d. apyvartoje esančių litų banknotų nominalioji vertė pagal Apskaitos gairių reikalavimus parodoma balanso straipsnyje „12. Kiti įsipareigojimai“.

20 pastaba. Įsipareigojimai euro zonos kredito įstaigoms, susiję su pinigų politikos operacijomis, eurais

Šiame straipsnyje parodyti kredito įstaigų, kurioms taikomas reikalavimas laikyti privalomąsias atsargas, sąskaitų Lietuvos banke likučiai. Už sąskaitų likučius, kurie atitinka privalomųjų atsargų reikalavimus, mokamos palūkanos, taikant naujausią žinomą ribinę palūkanų normą, kurią Eurosistema taiko pagrindinių refinansavimo operacijų konkursams. Už sąskaitų likučius, viršijančius privalomųjų atsargų reikalavimus, skaičiuojamos palūkanos, taikant mažesniąją iš šių reikšmių: 0 proc. arba palūkanų normą už naudojamąsi indėlių galimybę.

(tūkst. Eur)

	2016-12-31	Sudaryta per 2016 m.	2015-12-31
Einamosios sąskaitos (įskaitant privalomųjų atsargų sistemą)	2 481 461	–	2 841 656
Indėliai, susiję su įkaito vertės išlaikymo prievole	–	110 508	–
Iš viso	2 481 461	110 508	2 841 656

Likvidumą mažinančios pinigų politikos operacijos apibūdinamos Aiškinamojo rašto dalyje „4.5. Įsipareigojimai euro zonos kredito įstaigoms, susiję su pinigų politikos operacijomis, eurai“.

21 pastaba. Kiti įsipareigojimai euro zonos kredito įstaigoms eurai

2016 m. gruodžio 31 d. Lietuvos bankas neturėjo kitų įsipareigojimų euro zonos kredito įstaigoms eurai. 2015 m. gruodžio 31 d. šiame straipsnyje buvo parodyti su euro zonos kredito įstaigomis sudaryti aukso apsiikeitimo sandoriai (25 778 tūkst. Eur).

22 pastaba. Įsipareigojimai kitiems euro zonos rezidentams eurai

Šiame straipsnyje parodyti euro zonos rezidentų sąskaitų likučiai eurai, laikomi Lietuvos banke.

(tūkst. Eur)

	2016-12-31	2015-12-31
Įsipareigojimai valdžios sektoriui	689 958	1 272 620
Kiti įsipareigojimai	1 105	7
Iš viso	691 063	1 272 627

23 pastaba. Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams eurai

Šiame straipsnyje parodomi tarptautinių institucijų sąskaitų likučiai eurai, laikomi Lietuvos banke, kurie 2016 m. gruodžio 31 d. sudarė 18 262 tūkst. Eur (2015 m. gruodžio 31 d. – 806 tūkst. Eur) ir kiti įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams, kurių likutis 2016 m. gruodžio 31 d. buvo 3 100 tūkst. Eur (2015 m. gruodžio 31 d. jų nebuvo).

24 pastaba. Įsipareigojimai euro zonos rezidentams užsienio valiuta

Šiame straipsnyje atskleidžiami Lietuvos banko su euro zonos finansų sektoriaus rezidentais sudaryti atpirkimo skolinimosi ir aukso apsiikeitimo sandoriai, taip pat įsipareigojimai valdžios sektoriui, kurių didžiausią dalį sudaro valstybės valdymo institucijų sąskaitų likučiai užsienio valiuta.

(tūkst. Eur)

	USD	XDR	JPY	GBP	Kitos	Iš viso
2016-12-31						
Įsipareigojimai finansų sektoriui	372 720	–	–	–	–	372 720
Atpirkimo skolinimosi sandoriai	151 279	–	–	–	–	151 279
Aukso apsiikeitimo sandoriai	221 441	–	–	–	–	221 441
Įsipareigojimai valdžios sektoriui	184	44	–	–	–	227
Iš viso	372 903	44	–	–	–	372 947
2015-12-31						
Įsipareigojimai finansų sektoriui	183 028	–	6 016	–	–	189 044
Atpirkimo skolinimosi sandoriai	102 069	–	–	–	–	102 069
Aukso apsiikeitimo sandoriai	80 960	–	6 016	–	–	86 975
Įsipareigojimai valdžios sektoriui	2 526	44	–	358	0	2 928
Iš viso	185 555	44	6 016	358	0	191 972

25 pastaba. Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams užsienio valiuta

Šiame straipsnyje parodomi Lietuvos banko su ne euro zonos rezidentais sudaryti atpirkimo skolinimosi sandoriai JAV doleriais, kurių vertė 2016 m. gruodžio 31 d. sudarė 45 815 tūkst. Eur (2015 m. gruodžio 31 d. – 52 052 tūkst. Eur).

26 pastaba. TVF suteiktų specialiųjų skolinimosi teisių atitikmuo

Šiame straipsnyje atskleidžiami įsipareigojimai TVF, susiję su 2009 m. TVF atliktu SST paskirstymu visoms šalims narėms. Lietuvai pagal šį paskirstymą suteikta 137 239 tūkst. SST (žr. 2 pastabą „Iš TVF gautinos lėšos“).

27 pastaba. Kiti Eurosistemos įsipareigojimai (grynieji)

Šiame straipsnyje parodomas 2016 m. gruodžio 31 d. Lietuvos banko grynasis vidinis Eurosistemos likutis, susidaręs TARGET2 ECB atžvilgiu (žr. Aiškinamojo rašto dalį „4.6. Dalyvavimas mokėjimų sistemoje TARGET2“). 2015 m. gruodžio 31 d. Lietuvos banko likutis TARGET2 sąskaitoje parodomas balanso turto dalyje kaip grynoji vidinė Eurosistemos pretenzija (žr. 13 pastabą).

Palūkanos už TARGET2 likučius apskaičiuojamos kiekvieną dieną, taikant naujausią žinomą ribinę palūkanų normą, kurią Eurosistema taiko pagrindinių refinansavimo operacijų konkursams.

28 pastaba. Nebaigtų atsiskaitymų lėšos

Šio straipsnio likutį daugiausia sudarė nebaigtos vykdyti komercinių bankų kasinio aptarnavimo operacijos.

29 pastaba. Sukauptos išlaidos ir būsimųjų laikotarpių pajamos

(tūkst. Eur)

	2016-12-31	2015-12-31
Sukauptos palūkanų išlaidos	2 466	291
Už išvestines finansines priemones	1 782	244
Už pinigų politikos operacijas	623	–
Kitos sukauptos palūkanų išlaidos	62	47
Kitos sukauptos išlaidos	1 678	673
Būsimųjų laikotarpių pajamos	46	47
Iš viso	4 190	1 011

30 pastaba. Kiti įvairūs įsipareigojimai

(tūkst. Eur)

	2016-12-31	2015-12-31
Litų banknotai apyvartoje	97 508	–
Eurų apyvartinės monetos apyvartoje	78 181	60 489
Litų apyvartinės monetos apyvartoje	32 341	32 613
Kiti įvairūs įsipareigojimai	582	564
Iš viso	208 613	93 667

31 pastaba. Atidėjiniai

(tūkst. Eur)

	2016-12-31	2015-12-31
Atidėjiniai rizikoms	102 420	45 920
Atidėjiniai įsipareigojimams	3 307	3 770
Išeitinėms išmokoms, mokėtinoms tarnautojams, įgysiantiems teisę į valstybinio socialinio draudimo pensiją dirbant Lietuvos banke	1 426	1 908
Tarnautojų darbo užmokesčiui už kasmetines atostogas	1 263	1 233
Lietuvos banko valdybos narių išeitinėms kompensacijoms, numatytoms Lietuvos banko įstatyme	121	96
Išeitinėms išmokoms pagal sudarytus susitarimus, mokėtinus tarnautojams paskesniais finansiniais metais	13	15
Atidėjiniai litų banknotams ir monetoms keisti	484	82 517
Iš viso	105 728	49 690

Lietuvos banko valdyba 2016 m. pakeitė atidėjinių rizikoms sudarymo tvarką, pagal kurią užsibrėžiamas pasiekti atidėjinių rizikoms dydis lygus Lietuvos bankui tenkančios apskaitinės rizikos įverčiui, kuris kasmet nustatomas atliekant Eurosistemos ir atskirų jos narių – centrinių bankų – finansinių rizikų ir rezervų vertinimą pagal ECB valdančiosios tarybos aprobuotą metodologiją. Siekiamam atidėjinių rizikoms dydžiui nustatyti naudojamas tikėtino vertės stygiaus (angl. *expected shortfall*) rodiklis ir 99 procentų patikimumo lygmuo.

Lietuvos banko valdyba, remdamasi šiuo rizikos lygio įvertinimu, priėmė sprendimą 2016 m. sudaryti papildomus 56 500 tūkst. Eur atidėjinius rizikoms.

Atidėjinių išieitinėms išmokoms, mokėtinoms tarnautojams, įgysiantiems teisę į valstybinio socialinio draudimo pensiją dirbant Lietuvos banke, sumažėjimui didžiausią įtaką turėjo aktuarinius skaičiavimus sudarantys veiksniai, tokie kaip ilgalaikio skolinimo palūkanų normos Lietuvos Respublikoje mažėjimas ir darbuotojų kaitos koeficiento didėjimas. Šių atidėjinių pasikeitimas parodomas kaip išlaidų sumažėjimas 40 pastaboje „Personalo išlaikymo išlaidos“.

Atidėjiniai litų banknotams ir monetoms keisti – tai 2014 m. sudaryti atidėjiniai nurašytų litų banknotų ir monetų, kurie gali būti gražinti į Lietuvos banką pakeitimui į eurus, nominaliajai vertei padengti. Per 2016 m. 34 tūkst. Eur šių atidėjinių buvo panaudota (per 2015 m. – 91 tūkst. Eur).

32 pastaba. Perkainojimo sąskaitos

Šiose sąskaitose parodomi nerealizuotieji užsienio valiutos, skolos ir apyvartinių nuosavybės vertybinių popierių bei nebalansinių finansinių priemonių perkainojimo prieaugiai. Nerealizuotieji finansinių straipsnių perkainojimo prieaugiai, susidarę iki įstojimo į euro zoną, parodomi atskirai nuo kitų perkainojimo prieaugių.

(tūkst. Eur)

	2016-12-31	2015-12-31
Perkainojimo sąskaitos		
Perkainojimo prieaugis, susidaręs iki įstojimo į euro zoną	164 456	164 456
Aukso	23 357	–
Nuosavybės vertybinių popierių	14 585	9 206
Užsienio valiutos	11 378	10 741
Išvestinių finansinių priemonių	6 890	5 826
Skolos vertybinių popierių	2 994	3 139
Iš viso	223 661	193 369

Nerealizuotieji perkainojimo nuostoliai, pagal 2016 finansinių metų pabaigos būklę pripažinti išlaidomis, parodomi 35 pastaboje „Grynasis finansinių operacijų, vertės sumažėjimo ir atidėjinių rizikoms rezultatas“.

33 pastaba. Kapitalas

2016 m. kapitalo pokyčių ataskaita

(tūkst. Eur)

	2016-12-31	2015 m. pelno paskirstymas	2015-12-31
Kapitalas			
Įstatinis kapitalas	60 000	–	60 000
Atsargos kapitalas	368 896	11 335	357 561
Iš viso	428 896	11 335	417 561

Lietuvos banko įstatinis kapitalas yra 60 000 tūkst. Eur ir yra visiškai suformuotas.

Lietuvos banko įstatyme nustatyta, kad Lietuvos banko atsargos kapitalas turi būti ne mažesnis už penkis įstatinio kapitalo dydžius ir gali būti didinamas iš Lietuvos banko pelno Lietuvos banko valdybos nepriklausomu sprendimu, priimtu atsižvelgiant į rizikas ir galimą jų poveikį. Atsargos kapitalas naudojamas susidariusiam Lietuvos banko nuostoliui padengti.

Lietuvos banko valdyba 2015 m. priėmė sprendimą didinti Lietuvos banko atsargos kapitalą iki siektino dydžio, numatant, kad jo kasmetinio didinimo tempas būtų santykinai artimas Lietuvos banko prognozuojamam vidutinio laikotarpio Lietuvos Respublikos BVP (apskaičiuoto palyginamosiomis kainomis) metinio augimo tempų vidurkiui.

6. PASTABOS DĖL PELNO (NUOSTOLIO) ATASKAITOS

34 pastaba. Grynosios palūkanų pajamos

(tūkst. Eur)

	2016 m.		2015 m.	
	palūkanų pajamos	palūkanų išlaidos	palūkanų pajamos	palūkanų išlaidos
Pinigų politikos operacijų	17 091	(537)	4 553	–
Pinigų politikos tikslais laikomų vertybinių popierių	10 791	–	2 575	–
Einamųjų sąskaitų (įskaitant privalomųjų atsargų sistemą)	6 296	–	1 838	–
Indėlių, susijusių su įkaito vertės išlaikymo prievole	4	–	2	–
Pagrindinių refinansavimo operacijų	0	–	1	–
Ribinio skolinimo galimybės	0	–	1	–
Ilgesnės trukmės refinansavimo operacijų	–	(537)	136	–
Skolos vertybinių popierių	11 029	–	12 729	–
Sąskaitų likučių Lietuvos banke	2 895	–	1 020	–
Valiutų keitimo sandorių	2 829	–	2 785	–
Vidinių Eurosistemos pretenzijų (įsipareigojimų)	265	–	1 004	(11)
Už pretenzijas, susijusias su eurų banknotų paskirstymu Eurosistemoje	192	–	902	–
Už TARGET2 likučius	51	–	–	(11)
Už į ECB pervestas užsienio atsargas	21	–	102	–
Palūkanų normų apsikeitimo sandorių	–	(179)	–	(89)
Lietuvos banko sąskaitų likučių	–	(284)	–	(1 187)
Aukso apsikeitimo sandorių	–	(994)	103	–
Atpirkimo skolinimosi sandorių	–	(1 671)	–	(303)
Kitos	130	–	353	(31)
Iš viso palūkanų pajamų (išlaidų)	34 240	(3 664)	22 547	(1 621)
Grynosios palūkanų pajamos	30 576		20 926	

2016 m. Lietuvos bankas uždirbo 9 650 tūkst. Eur grynujų palūkanų pajamų daugiau negu 2015 m., daugiausia dėl grynujų palūkanų pajamų iš pinigų politikos operacijų augimo. Šį augimą lėmė besitęsiantis vertybinių popierių įsigijimas pagal viešojo sektoriaus pirkimo programą (žr. 8 pastabą) ir neigiamos palūkanų normos už naudojimąsi indėlių galimybe mažėjimas nuo –0,2 iki –0,4 proc. Taip pat dėl neigiamų palūkanų normų, taikytų skaičiuojant antros serijos tikslinių ilgesnės trukmės refinansavimo operacijų palūkanas, didėjo grynosios palūkanų išlaidos (žr. aiškinamojo rašto 4.3 dalį).

2016 m. dėl neigiamų palūkanų pakeitus palūkanų pajamų ir išlaidų atvaizdavimą pelno (nuostolio) ataskaitoje (žr. Apskaitos politikos 2.6 dalį „Pajamos ir išlaidos“), buvo suvienodintos neigiamų ir teigiamų palūkanų dengimo nuostatos ir atitinkamai perklasifikuotos 882 tūkst. Eur 2015 m. palūkanų pajamos ir išlaidos. Dėl perklasifikavimo 2015 m. grynosios palūkanų pajamos nepasikeitė.

35 pastaba. Grynasios finansinių operacijų, vertės sumažėjimo ir atidėjinių rizikoms rezultatas

Šiame straipsnyje parodomas a) grynosios pajamos (išlaidos), susijusios su finansinių priemonių, aukso ir užsienio valiutos pardavimo sandoriais; b) finansinių straipsnių vertės sumažėjimas, kurį sudaro nerealizuotieji perkainojimo nuostoliai, susidarę dėl rinkos kainų ir kursų kritimo 2016 m. gruodžio 31 d., palyginti su šių straipsnių vidurkinėmis kainomis ir kursais, ir c) Lietuvos banko valdybos sprendimu sudaryti papildomi atidėjiniai valiutos kurso, palūkanų normos, aukso kainos ir kredito rizikoms dengti, kurie sudaryti remiantis prisiimtoms apskaitinės rizikos lygio įvertinimu.

(tūkst. Eur)

	2016 m.	2015 m.
Grynosios realizuotosios pajamos (išlaidos)	28 557	(891)
Sandorių vertybiniais popieriais	46 200	8 662
Išvestinių palūkanų normų sandorių	(24 421)	(10 318)
Kitų sandorių auksu ir užsienio valiuta	6 778	766
Finansinių straipsnių vertės sumažėjimas	(6 390)	(16 307)
Vertybinių popierių	(5 705)	(10 837)
Išvestinių finansinių priemonių	(649)	(2 723)
Užsienio valiutos	(37)	(5)
Aukso	–	(2 742)
Pervedimai į atidėjinius rizikoms	(56 500)	(15 800)
Grynasis finansinių operacijų, vertės sumažėjimo ir atidėjinių rizikoms rezultatas	(34 334)	(32 998)

36 pastaba. Grynosios komisinių ir kitų atlygių pajamos

(tūkst. Eur)

	2016 m.	2015 m.
Komisinių ir kitų atlygių pajamos	6 028	5 395
Finansų rinkos dalyvių įmokos	5 035	4 532
Atsiskaitymo paslaugų	511	606
Kitų paslaugų	482	257
Komisinių ir kitų atlygių išlaidos	(1 282)	(723)
Finansinių priemonių	(1 037)	(622)
Kitos	(245)	(101)
Grynosios komisinių ir kitų atlygių pajamos	4 747	4 672

Lietuvos banko vykdoma finansų rinkos priežiūra pagal Lietuvos banko įstatymo nuostatas finansuojama iš prižiūrimų finansų rinkos dalyvių įmokų ir Lietuvos banko lėšų. 2016 m. Lietuvos bankas surinko 4 781 tūkst. Eur įmokų finansų rinkos priežiūros išlaidoms padengti (2015 m. – 4 532 tūkst. Eur).

Lietuvos bankui 2015 m. pavesta vykdyti finansų įstaigų pertvarkymo funkciją. 2016 m. Lietuvos bankas surinko 254 tūkst. Eur finansų rinkos dalyvių įmokų pertvarkymo institucijos veiklai finansuoti (2015 m. tokių įmokų nebuvo).

Komisinių ir kitų atlygių išlaidos daugiausia padidėjo dėl 2016 m. sumokėtų atlygių už išorės valdytojui perduoto finansinio turto valdymą (2015 m. tokių išlaidų Lietuvos bankas nepatyrė).

37 pastaba. Pajamos iš nuosavybės finansinių priemonių

(tūkst. Eur)

	2016 m.	2015 m.
Apyvartinių nuosavybės vertybinių popierių dividendai	5 646	5 312
Pajamos iš ECB pelno paskirstymo	7 255	4 767
Neapvyvartinių nuosavybės vertybinių popierių dividendai	290	303
Iš viso	13 190	10 382

2016 m. pajamos iš ECB pelno paskirstymo sudarė Lietuvos bankui tenkančios 2015 m. galutinio ECB pelno paskirstymo (1 583 tūkst. Eur) ir 2016 m. tarpinio ECB pelno paskirstymo (5 672 tūkst. Eur) pajamos (2015 m. Lietuvos banko atitinkamas pajamos sudarė tik 2015 m. tarpinio ECB pelno paskirstymo pajamos).

38 pastaba. Grynasis pinigų politikos pajamų paskirstymo rezultatas

(tūkst. Eur)

	2016 m.	2015 m.
Lietuvos banko surinktos grynosios pinigų politikos pajamos	(10 233)	(5 754)
Lietuvos bankui paskirstytos grynosios pinigų politikos pajamos	58 159	52 717
Ankstesnių laikotarpių pinigų politikos pajamų patikslinimas	(2)	–
Grynasis pinigų politikos pajamų paskirstymo rezultatas	47 924	46 963

39 pastaba. Kitos pajamos

(tūkst. Eur)

	2016 m.	2015 m.
Pajamos iš kolekcinų, proginių monetų ir kitų numizmatinių vertybių pardavimo	801	3 589
Pajamos iš išimtų iš apyvartos litų monetų laužo pardavimo	144	3 450
Pajamos iš monetų pakavimo ritinėliais paslaugų suteikimo	59	–
Kitos įvairios pajamos	203	137
Iš viso	1 207	7 176

2016 m. pajamos iš kolekcinų, proginių monetų ir kitų numizmatinių vertybių pardavimo sumažėjo sumažėjus išleidžiamų kolekcinų ir proginių monetų skaičiui.

40 pastaba. Personalo išlaikymo išlaidos

(tūkst. Eur)

	2016 m.	2015 m.
Darbo užmokesčio išlaidos	11 097	11 194
Valdybos nariams	380	381
Struktūrinių padalinių vadovams	763	814
Kitiems Lietuvos banko tarnautojams	9 954	9 998
Kitos išmokos	525	286
Valstybinio socialinio draudimo įmokos	3 578	3 534
Atidėjinių su darbo santykiais susijusiems įsipareigojimams išlaidos (pajamos)	(429)	253
Iš viso	14 771	15 267

Pagal Lietuvos banko įstatymą Lietuvos banko valdybą sudaro: Valdybos pirmininkas, du Valdybos pirmininko pavaduotojai ir du Valdybos nariai.

2016 m. gruodžio 31 d. Lietuvos banke veikė keturios tarnybos, keturi savarankiški departamentai ir keturi savarankiški skyriai. Iš viso 2016 m. gruodžio 31 d. Lietuvos banke faktiškai dirbo 588 tarnautojai, iš jų 19 – pagal terminuotas darbo sutartis (2015 m. pabaigoje – atitinkamai 609 ir 26 tarnautojai). Dar 13 tarnautojų turėjo vaiko priežiūros atostogas ar nemokamas atostogas jų darbo ECB ar TVF laikotarpiu (2015 m. pabaigoje – 10 tarnautojų).

2016 m. sumažėjęs Lietuvos banko tarnautojų skaičius lėmė darbo užmokesčio išlaidų sumažėjimą ir vienkartinį kitų išmokų padidėjimą dėl tarnautojams, nutraukiant darbo sutartis, sumokėtų išeitinių išmokų.

41 pastaba. Administracinės išlaidos

(tūkst. Eur)

	2016 m.	2015 m.
Administracinės išlaidos		
Turto priežiūros	3 305	3 145
Informacinių sistemų palaikymo ir informacijos įsigijimo	1 414	1 440
Narystės tarptautinėse organizacijose įmokų	1 123	878
Tarnybinių komandiruočių	760	837
Įrangos ir biuro reikmenų	423	468
Tarnautojų mokymo	347	415
Komunikacijos	236	282
Ryšio ir pašto	222	186
Kitos	518	644
Iš viso	8 348	8 296

42 pastaba. Banknotų gamybos išlaidos

Lietuvos bankas kartu su kitais euro zonos nacionaliniais centriniais bankais dalyvauja eurų banknotų gamyboje. ECB valdančioji taryba nustato eurų banknotų nominalus ir jų kiekius, kuriuos kiekvienais metais savo lėšomis turi pagaminti euro zonos nacionaliniai centriniai bankai. 2016 m. Lietuvos bankas patyrė 9 344 tūkst. Eur išlaidų už eurų banknotų gamybą Eurosistemos strateginių atsargų papildymui (2015 m. tokių išlaidų Lietuvos bankas nepatyrė).

43 pastaba. Kitos išlaidos

(tūkst. Eur)

	2016 m.	2015 m.
Kolekcinų ir proginių monetų kaldinimo išlaidos	593	1 896
Eurų apyvartinių monetų kaldinimo išlaidos	447	7 035
Pinigų apyvartos išlaidos	56	59
Kitos įvairios išlaidos	644	2
Iš viso	1 740	8 992

2015 m. patenkinus eurų apyvartinių monetų poreikį, 2016 m. mažėjo apyvartinių monetų kaldinimo apimtys. Kitos įvairios išlaidos 2016 m. patirtos dėl atlikto Lietuvos kredito unių turto kokybės vertinimo.

44 pastaba. Pelno paskirstymas

Vadovaujantis Lietuvos banko įstatymo 23 straipsniu, finansinių metų pelnas (nuostolis) skirstytinas (dengiamas) tokia tvarka:

- 1) pasibaigus finansiniams metams, skirstomas (dengiamas) paskirstytinasis pelnas (nuostolis) – jį sudaro tų metų pelno (nuostolio) ir ankstesnių finansinių metų nepaskirstytojo pelno (jei toks buvo likęs) suma;
- 2) susidarius paskirstytinajam nuostoliui, jis dengiamas turimu Lietuvos banko atsargos kapitalu. Jei atsargos kapitalo nepakanka, likęs nepadengtas nuostolis dengiamas paskesnių finansinių metų paskirstytinuoju pelnu;
- 3) paskirstytinasis pelnas paskirstomas tokia tvarka:
 - ankstesnių finansinių metų nepadengtiems nuostoliams padengti;
 - įstatiniam kapitalui iki Lietuvos banko įstatyme nustatyto dydžio sudaryti;
 - atsargos kapitalui sudaryti iki Lietuvos banko valdybos nepriklausomu sprendimu, priimtu atsižvelgiant į rizikas ir galimą jų poveikį, nustatytos sumos, ne mažesnės už penkis Lietuvos banko įstatinio kapitalo dydžius;
 - Lietuvos banko pelno įmokai į valstybės biudžetą. Ši įmoka neturi viršyti sumos, kuri lygi 70 proc. apskaičiuoto paskutinių trejų pasibaigusių finansinių metų Lietuvos banko pelno (nuostolio) vidurkio.

Paskirstytinojo pelno likusi dalis laikoma nepaskirstytuoju pelnu, kuris bus skirstomas paskesniais finansiniais metais.

Pelno paskirstymas

(Eur)

	2016 m.	2015 m.	2014 m.
Pelno paskirstymas			
Lietuvos banko įstatiniam kapitalui	–	–	2 075 996
Lietuvos banko atsargos kapitalui	15 493 621	11 334 686	10 724 178
Valstybės biudžetui	11 510 168	10 444 643	7 537 005
Iš viso	27 003 790	21 779 329	20 337 179

7. KITOS PASTABOS

45 pastaba. Išvestinės priemonės

2016 m. gruodžio 31 d. Lietuvos bankas turėjo galiojančių valiutų apskaitos, išankstinių valiutų keitimo, išankstinių valiutų keitimo be įvykdymo, palūkanų normų ateities ir palūkanų normų apskaitos sandorių. Visi šie sandoriai buvo sudaryti valdant Lietuvos banko finansinį turtą, nesusijusį su pinigų politikos operacijomis.

Valiutų apskaitos sandoriai ir išankstiniai valiutų keitimo sandoriai

(tūkst. Eur)

	2016-12-31	2015-12-31
Pretenzijos	4 625 327	3 121 849
Įsipareigojimai	4 625 327	3 121 849

Išankstiniai valiutų keitimo sandoriai be įvykdymo

(tūkst. Eur)

	2016-12-31	2015-12-31
Tiriamos pretenzijos	184 298	472 443
Tariamieji įsipareigojimai	181 131	473 468

Palūkanų normų ateities sandoriai

(tūkst. Eur)

	2016-12-31	2015-12-31
Tiriamos pretenzijos	1 590 705	248 016
Tariamieji įsipareigojimai	320 300	326 804

Palūkanų normų apskaitos sandoriai

2016 m. gruodžio 31 d. galiojusių palūkanų normų apskaitos sandorių tariamoji vertė sudarė 4 743 tūkst. Eur (2015 m. gruodžio 31 d. – 36 741 tūkst. Eur).

PRIEDAI

2016 m. išleistos į apyvartą kolekcinės ir proginės monetos

Kovo 29 d. išleista 5 eurų aukso moneta iš serijos „Lietuvos mokslas“. Moneta skirta fizikai. Monetos skersmuo – 13,92 mm, masė – 1,244 g, *proof* kokybė, tiražas – 5 000 vnt.

Monetos dailininkai – Jolanta Mikulskytė ir Giedrius Paulauskis.

1 pav. 5 eurų aukso moneta iš serijos „Lietuvos mokslas“

Liepos 25 d. išleista 20 eurų sidabro moneta, skirta XXXI olimpinėms žaidynėms Rio de Žaneire. Monetos skersmuo – 38,61 mm, masė – 28,28 g, *proof* kokybė, tiražas – 7 000 vnt.

Monetos dailininkai – Rūta Ničajienė ir Giedrius Paulauskis.

2 pav. 20 eurų sidabro moneta, skirta XXXI olimpinėms žaidynėms Rio de Žaneire

Rugsėjo 8 d. išleista 20 eurų sidabro moneta, skirta Nepriklausomybės įtvirtinimo 25-mečiui. Monetos skersmuo – 38,61 mm, masė – 28,28 g, *proof* kokybė, tiražas – 4 000 vnt.

Monetos dailininkė – Rūta Ničajienė.

3 pav. 20 eurų sidabro moneta, skirta Nepriklausomybės įtvirtinimo 25-mečiui

Gegužės 3 d. išleista 2 eurų proginė moneta, skirta baltų kultūrai. Monetos išorinė dalis yra iš vario ir nikelio metalų lydinio, centras trisluoksnis – iš nikelio su žalvariu, nikelio, nikelio su žalvariu. Skersmuo 25,75 mm, masė 8,50 g. Tiražas – 1 mln. vnt., iš jų 10 000 vnt. *BU* kokybės numizmatinėje pakuotėje.

Monetos nacionalinės pusės dailininkai Jolanta Mikulskytė ir Giedrius Paulauskis.
Monetos bendrosios pusės dailininkas *Luc Luyckx*.

4 pav. 2 eurų proginė moneta, skirta baltų kultūrai

Visose monetose – UAB Lietuvos monetų kalyklos logotipas.

Lietuvos banko valdybos priimti nutarimai, 2016 m. paskelbti Teisės aktų registre

Lietuvos bankas 2016 m. aktyviai dalyvavo teisėkūros srityje, priimdamas norminius Lietuvos banko teisės aktus. 2016 m. Lietuvos banko valdyba priėmė 119 nutarimų, reguliuojančių bankų ir kitų finansų rinkos dalyvių veiklą, kurie paskelbti Teisės aktų registre (TAR).

Lietuvos bankas
Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius
Tel. (8 5) 268 0029, faks. (8 5) 268 0038
<http://www.lb.lt>; el. p. info@lb.lt